

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

*Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису*

ЛИТВИНОВ ЄВГЕН АРТУРОВИЧ

УДК 342.95

ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДРОЗДІЛІВ
ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **Є.А. Литвинов**

Науковий керівник: **Маковій Віктор Петрович**, кандидат юридичних наук, доцент

Київ – 2023

АНОТАЦІЯ

Литвинов Є.А. Адміністративно-правовий статус підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2023.

Дисертаційне дослідження є одним із перших в Україні комплексних досліджень адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України в період воєнного стану та початку повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Доведено, що організована злочинність як соціально-правове явище відображає змістовне наповнення будь-якого організованого деструктивного впливу окремих соціальних груп на правовідносини. Сама сутність організованої злочинності бере свій початок із тих обставин, що посилили неможливість вчинення кримінальних чи будь-яких інших правопорушень одноособово, а тому потребували спрощення шляхом залучення додаткового людського ресурсу.

Обґрунтовано, що на сучасному етапі становлення Української державності коло суб'єктів протидії організованих злочинності є досить широким, проте загалом основні функції покладаються на Національну поліцію України як основний суб'єкт забезпечення правопорядку в суспільстві, що, в свою чергу, створює в законодавчому полі деякі особливості, зокрема змістовного наповнення адміністративно-правового статусу відповідного підрозділу з протидії організованих злочинності, особливості нормативно-правового регулювання його діяльності як на міждержавному, так і внутрішньо правоохоронному рівнях.

Визначено поняття та надано характеристику сучасному стану організованої злочинності в Україні, охарактеризовано органи Національної

поліції України як суб'єктів забезпечення реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю, а також визначено нормативні засади такої діяльності. Досліджено поняття та елементи адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організований злочинності Національної поліції України, завдання, функції, права й обов'язки таких підрозділів, а також визначено їх територіальну юрисдикцію. Охарактеризовано зарубіжний досвід функціонування підрозділів поліції щодо забезпечення реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та визначено шляхи удосконалення законодавства України щодо забезпечення функціонування підрозділів протидії організований злочинності Національної поліції України.

Автором визначено поняття та надано характеристику сучасному стану організованої злочинності в Україні, а також запропоновано основні шляхи теоретико-методологічного вдосконалення відповідного механізму протидії як на державному, так і на локальному рівні.

У тексті дисертації підкреслюється, що найважливішим елементом успішної боротьби з організованою злочинністю, який набув особливої актуальності під час воєнного стану, є забезпечення соціального захисту та запобігання соціальній незахищеності. Це означає сприяння соціальному та економічному розвитку суспільства, а також забезпечення доступу до освіти, медичних послуг, соціального забезпечення та інших необхідних ресурсів. Крім того, важливо берегти людей і робити акцент на формуванні правової культури та громадянської свідомості.

Утверджується позиція про те, що органи Національної поліції України загалом, а також відповідний спеціалізований підрозділ – Департамент стратегічних розслідувань мають дуже широке коло компетенції, що поширюється як на самостійне забезпечення протидії організований злочинності даним підрозділом і поліцією загалом, так і законодавчою та компетенційною можливістю оперативних працівників супроводжувати здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень щодо

суб'єктів організованої злочинності іншими органами досудового розслідування.

Наведені дані дають впевненість, що, незважаючи на нові виклики, пов'язані з веденням бойових дій з боротьби з агресорами та звільнення території нашої держави, підрозділи Національної поліції України не допускають поширення злочинного впливу організованих груп та організованої злочинності на території держави, швидко реагуючи на будь-які зміни кримінального середовища.

Доведено, що адміністративно-правовий статус Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України, маючи такі ознаки як виключна компетенція в структурі Національної поліції зокрема та органів по боротьбі з організованою злочинністю в Україні в цілому, а також чіткість мети, уможливорює забезпечення даним підрозділом реалізації всіх, без винятку обов'язків і реалізації відповідних повноважень, що спрямовані на реалізацію державної політики в означеній сфері.

Автором охарактеризовано й узгаєнено, що нормативними засадами реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю є спектр актів законодавства України в широкому його розумінні, що прямо чи опосередковано формують зміст і надають нормативне наповнення повноваженням, обов'язкам, правам і завданням (меті) Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України та відповідним працівникам у межах реалізації ними правоохоронних і, подекуди, правозахисних функцій державного механізму.

Деталізовано та уточнено поняття та елементи адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організований злочинності Національної поліції України. Доводиться позиція про те, що основою структури адміністративно-правового статусу Департаменту стратегічних розслідувань, як підрозділу по протидії організований злочинності Національної поліції України, є внутрішньо побудовані і розташовані в чіткому порядку його елементи, основна мета яких – забезпечення

збереження існування та діяльності даного підрозділу у разі будь-яких змін – внутрішніх або зовнішніх, що стало актуальним у теперішній час, коли з моменту повномасштабного вторгнення російською федерацією на територію нашої країни працівники департаменту окрім виконання покладених на них завдань також протидіють військовій агресії та опановують нові функції (виявлення колаборантів, диверсійних груп тощо).

Обгрунтовано, що серед кола завдань, найбільш притаманних саме цьому підрозділу, є функції, які відрізняють його від інших підрозділів Національної поліції: інформування керівництва Національної поліції України про стан і динаміку організованої злочинності та корупції, причини та умови їх проявів, ступінь впливу на криміногенну, соціально-економічну та політичну ситуацію; здійснення заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань організованих груп та злочинних організацій, забезпечення правомірності процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів; організація та здійснення у межах компетенції заходів, спрямованих на забезпечення відшкодування збитків державі, а також фізичним та юридичним особам, завданих протиправною діяльністю організованих груп та злочинних організацій; забезпечення взаємодії і координації діяльності органів (підрозділів) Національної поліції України з питань протидії організованим злочинностям; здійснення збору доказів про вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією; установлення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень та вжиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення; здійснення взаємного обміну необхідною для виконання покладених на Департамент завдань та функцій інформацією з іншими підрозділами Національної поліції України; інші функції, відповідно до чинного законодавства України.

Доведено, що завдання та функції підрозділів протидії організованим злочинностям Національної поліції України є складовими адміністративно-правового статусу цих суб'єктів і сприяють та, частково, деталізують

визначену законодавством України мету їх функціонування. Завданнями є ті визначені в законодавстві України положення, що корелюються з повноваженнями поліції загалом, а також мірою можливої поведінки працівників Департаменту стратегічних розслідувань (тобто, є досяжними й реальними) та спрямовані на реалізацію та втілення в життя мети діяльності.

Приводиться позиція про те, що функціями, як зазначалось в багатьох дослідженнях, є чітко визначені у відповідному законодавстві положення, що регламентують можливість здійснення (реалізацію) тих чи інших повноважень, спрямованих на боротьбу з організованою злочинністю. Важливим є те, що всі без винятку структурні елементи адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України керуються стратегічними документами та власною метою, що й виступає межею в контексті їх компетенції.

Автором доведено, що права й обов'язки підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України формуються на підставі чітко окреслених завдань, мети та загальної концепції протидії організованій злочинності в Україні. Аргументовано позицію про те, що як права, так і обов'язки, котрі традиційно в праві визначаються як міра дозволеної та межа максимально допустимої поведінки поділяються на дві групи, з яких перша – загально поліцейська, включає права і обов'язки працівників підрозділів протидії організованій злочинності як поліцейських суб'єктів та базується на нормативно-правовому підґрунті, визначеному Законом України «Про Національну поліцію» та іншими супутніми до нього, а друга – спеціальні права й обов'язки, котрі зокрема визначаються міжнародними конвенціями й договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також національними стратегічними й локальними документами, що визначають зміст і сутність політики протидії організованій злочинності в Україні.

Під правами конкретних працівників відповідних підрозділів розуміють комплекс закріплених нормами права дозволів, які можна

поділити на дві групи, одна з яких включає загальні права і свободи, якими працівник поліції володіє як громадянин України, а інша – складається зі спеціальних прав працівників Національної поліції. До спеціальних прав співробітника поліції можна віднести зокрема, права на: забезпечення належних організаційно-технічних умов, необхідних для виконання службових обов'язків; отримання в установленому порядку інформації та матеріалів, необхідних для виконання службових обов'язків, а також на внесення пропозицій про вдосконалення діяльності поліції; просування по службі та інші.

У результаті визначення територіальної юрисдикції підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України доведено, що в системі Національної поліції немає чіткого поділу на територіальні та міжрегіональні підрозділи, мова про останні йде лише в нормативно-правових документах, які регулюють їх створення та функціонування. Також немає чіткого закріплення на законодавчому рівні визначення цих понять, встановлення відмінностей в функціях, що вони виконують, їх структурі, принципах управління ними тощо. Важливою ознакою, яка притаманна міжрегіональному органу є те, що його повноваження на відміну від територіального органу розповсюджуються на декілька адміністративно-територіальних одиниць.

На підставі аналізу законодавчих положень та норм законодавства України, доведено, що поняття «територіальна юрисдикція», яке не має чіткого визначення в законодавстві України, характеризується як визначені законами, постановами Кабінету Міністрів України та іншими нормативно-правовими актами функції, завдання, відповідні повноваження, які мають право здійснювати дані органи на окремих територіях з метою функціонування структурних (відокремлених) підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України.

Проаналізовано досвід міжнародної протидії організованій злочинності, без приділення конкретної уваги окремим державам і

механізмам, оскільки питання, пов'язані з транснаціональною та транскордонною злочинністю, що існує за принципом міждержавності, слід долати колективними методами, способами та засобами. Важливим у дослідженні міжнародного досвіду є акцент на тому, що питання, пов'язані з необхідністю розробки нової стратегії боротьби з організованою злочинністю, постійно обговорюються на міжвідомчих нарадах Міністерства внутрішніх справ України, де наголошується на важливості співпраці з країнами Європейського Союзу у боротьбі з транснаціональною злочинністю.

Класифіковано напрямки удосконалення адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України: 1) за напрямом: на внутрішньо-організаційні та правові напрями та на зовнішньополітичні; 2) за рівнем масштабу: міждержавні, загальнодержавні та регіональні напрями; 3) за видовим напрямом: правові, організаційно-управлінські, фінансово-економічні та матеріально-технічні.

Визначено, що загалом, питання пов'язані з оптимізацією та розробленням шляхів удосконалення основних механізмів і структурних елементів системи підрозділів протидії організованої злочинності може аналізуватись та пропонуватись до впровадження на декількох рівнях і в декількох аспектах, пов'язаних із аналізом показників діяльності організованої злочинності, окреслення механізму міжнародної взаємодії в даному питанні (у тому числі форм і методів міжнародної комунікації); постійну адаптацію та гармонізацію національних правових систем відповідно до норм міжнародного права щодо регулювання питань оптимізації та вдосконалення правоохоронної та судової діяльності, а також інформаційного забезпечення у сфері боротьби з окремими видами організованої злочинності; розробку загальних нормативних засад співробітництва держав з питань боротьби з організованою злочинністю, включаючи: корупцію, міжнародний тероризм, легалізацію доходів,

одержаних злочинним шляхом та злочинністю в умовах надзвичайних ситуацій (війни).

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, організована злочинність, протидія, державна політика, поліція, притягнення до відповідальності.

SUMMARY

Litvinov E.A. Administrative and legal status of organized crime units of the National Police of Ukraine. – *Qualification scientific work on the rights of the manuscript.*

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Juridical Science, specialty 12.00.07 «Administrative Law and Procedure; Financial Law; Information Law». – Scientific Institute of Public Law, Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2023.

The dissertation research is one of the first comprehensive studies in Ukraine of the administrative and legal status of the units for combating organized crime of the National Police of Ukraine during martial law and the beginning of Russia's full-scale invasion of Ukraine.

It is proved that organized crime as a socio-legal phenomenon reflects the content of any organized destructive influence of individual social groups on legal relations. The very essence of organized crime originates from those circumstances that increased the impossibility of committing criminal or any other offenses alone, and therefore needed to be simplified by attracting additional human resources.

It is substantiated that at the present stage of formation of the Ukrainian statehood, the range of subjects of combating organized crime is quite wide, but in general, the main functions are assigned to the National Police of Ukraine as the main subject of ensuring law and order in society, which, in turn, creates some features in the legislative field, in particular the content of the administrative and legal status of the relevant unit for combating organized crime, features of the regulatory and legal regulation of its activities both at the interstate and domestic law enforcement levels.

The concept and characterization of the current state of organized crime in Ukraine are defined, the bodies of the National Police of Ukraine as subjects of ensuring the implementation of the State policy on combating organized crime are characterized, and the normative principles of such activities are defined. The concept and elements of the administrative and legal status of units for combating

organized crime of the National Police of Ukraine, tasks, functions, rights and duties of such units are studied, and their territorial jurisdiction is determined. The foreign experience of functioning of police units to ensure the implementation of the State policy on combating organized crime is described and ways to improve the legislation of Ukraine on ensuring the functioning of units for combating organized crime of the National Police of Ukraine are identified.

The author defines the concept and characterizes the current state of organized crime in Ukraine, as well as proposes the main ways of theoretical and methodological improvement of the relevant mechanism of counteraction both at the state and local levels.

The text of the thesis emphasizes that the most important element of the successful fight against organized crime, which became especially relevant during martial law, is the provision of social protection and prevention of social insecurity. This means promoting the social and economic development of society, as well as ensuring access to education, health services, social security and other necessary resources. In addition, it is important to protect people and focus on formation of legal culture and civic consciousness.

The position is affirmed that the bodies of the National Police of Ukraine as a whole, as well as the relevant specialized unit – the Department of Strategic Investigations, have a very wide range of competences, which extends both to independent counteraction to organized crime by this unit and the police in general, as well as by the legislative and competent ability of operatives to accompany the pre-trial investigation of criminal offenses against subjects of organized crime by other bodies of pre-trial investigation.

These data give confidence that, despite the new challenges associated with the conduct of hostilities to combat aggressors and liberate the territory of our state, the units of the National Police of Ukraine do not allow the spread of criminal influence of organized groups and organized crime on the territory of the state, quickly responding to any changes in the criminal environment.

It is proved that the administrative and legal status of the Department of Strategic Investigations of the National Police of Ukraine, having such features as exclusive competence in the structure of the National Police in particular and bodies for combating organized crime in Ukraine as a whole, as well as clarity of purpose, makes it possible for this unit to implement all, without exception, duties and exercise of relevant powers aimed at implementing the State policy in this area.

The author characterizes and concludes that the normative basis for the implementation of the state policy on combating organized crime is a spectrum of acts of Ukrainian legislation in its broad sense, which directly or indirectly form the content and provide normative content to the powers, duties, rights and tasks (goals) of the Department of Strategic Investigations of the National Police of Ukraine and relevant employees within the framework of their implementation of law enforcement and, in some places, human rights functions of the state mechanism.

The concept and elements of the administrative and legal status of units for combating organized crime of the National Police of Ukraine are detailed and clarified. It is proved that the basis of the structure of the administrative and legal status of the Department of Strategic Investigations, as a unit for combating organized crime of the National Police of Ukraine, are its elements built internally and arranged in a clear order, the main purpose of which is to ensure the preservation of the existence and activities of this unit in case of any changes – internal or external, which has become relevant now, when since the full-scale invasion By the Russian Federation on the territory of our country, employees of the Department, in addition to performing the tasks assigned to them, also counteract military aggression and master new functions (detection of collaborators, sabotage groups, etc.).

It is substantiated that among the range of tasks most inherent in this particular unit, there are functions that distinguish it from other units of the National Police: informing the leadership of the National Police of Ukraine about

the state and dynamics of organized crime and corruption, the causes and conditions of their manifestations, the degree of influence on the criminogenic, socio-economic and political situation; implementation of measures to protect budget funds from criminal encroachments of organized groups and criminal organizations, ensuring the legitimacy of procedures for the procurement of goods, works and services and the targeted use of budget funds; organization and implementation within its competence of measures aimed at ensuring compensation for losses to the state, as well as individuals and legal entities caused by illegal activities of organized groups and criminal organizations; ensuring interaction and coordination of the activities of bodies (units) of the National Police of Ukraine on combating organized crime; collecting evidence on corruption offenses and corruption-related offenses; establishing the causes and conditions conducive to the commission of offenses and taking measures within their competence to eliminate them; mutual exchange of information necessary for the performance of tasks and functions assigned to the Department with other units of the National Police of Ukraine; other functions in accordance with the current legislation of Ukraine.

It is proved that the tasks and functions of the units for combating organized crime of the National Police of Ukraine are components of the administrative and legal status of these entities and contribute to and, in part, detail the purpose of their functioning determined by the legislation of Ukraine. The tasks are those provisions defined in the legislation of Ukraine that correlate with the powers of the police in general, as well as the degree of possible behavior of employees of the Department of Strategic Investigations (that is, they are achievable and realistic) and aimed at implementing and implementing the goals of the activity.

The position is given that the functions, as noted in many studies, are clearly defined provisions in the relevant legislation regulating the possibility of exercising (exercising certain powers aimed at combating organized crime). It is important that without exception, all structural elements of the administrative and legal status of the units for combating organized crime of the National Police of

Ukraine are guided by strategic documents and their own goals, which acts as a limit in the context of their competence.

The author proves that the rights and obligations of the units for combating organized crime of the National Police of Ukraine are formed on the basis of clearly defined tasks, goals and general concept of combating organized crime in Ukraine. The position is substantiated that both the rights and obligations, which are traditionally defined in law as the measure of permitted and the limit of maximum permissible behavior, are divided into two groups, of which the first is general police, includes the rights and obligations of employees of units for combating organized crime as police subjects and is based on the regulatory framework determined by the Law of Ukraine "On the National Police" and other related ones, and the second – special rights and obligations, which in particular are determined by international conventions and treaties ratified by the Verkhovna Rada of Ukraine, as well as national strategic and local documents defining the content and essence of the policy of combating organized crime in Ukraine.

The rights of specific employees of the relevant units are understood as a set of permits enshrined in the norms of law, which can be divided into two groups, one of which includes the general rights and freedoms that a police officer has as a citizen of Ukraine, and the other consists of special rights of employees of the National Police. The special rights of a police officer include, in particular, the rights to: ensure proper organizational and technical conditions necessary for the performance of official duties; obtaining, in accordance with the established procedure, information and materials necessary for the performance of official duties, as well as making proposals for improving the activities of the police; promotion and others.

As a result of determining the territorial jurisdiction of the units for combating organized crime of the National Police of Ukraine, it is proved that in the system of the National Police there is no clear division into territorial and interregional units, the latter are referred to only in regulatory documents that regulate their creation and functioning. Also, there is no clear consolidation at the

legislative level of the definition of these concepts, the establishment of differences in the functions they perform, their structure, principles of their management, etc. An important feature inherent in an interregional body is that its powers, unlike a territorial body, extend to several administrative-territorial units.

Based on the analysis of legislative provisions and norms of legislation of Ukraine, it is proved that the concept of «territorial jurisdiction», which does not have a clear definition in the legislation of Ukraine, is characterized as defined by laws, resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine and other normative legal acts functions, tasks, relevant powers that these bodies have the right to exercise in certain territories for the purpose of functioning of structural (separate) units of the Department of Strategic investigations of the National Police of Ukraine.

The experience of international counteraction to organized crime is analyzed, without paying specific attention to individual states and mechanisms, since issues related to transnational and cross-border crime, existing on the principle of interstatehood, should be overcome by collective methods, methods and means. Important in the study of international experience is the emphasis that issues related to the need to develop a new strategy for combating organized crime are constantly discussed at interdepartmental meetings of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, which emphasizes the importance of cooperation with the countries of the European Union in the fight against transnational crime.

The directions of improvement of administrative and legal status of units for combating organized crime of the National Police of Ukraine are classified: 1) in the direction: on intra-organizational and legal directions and on foreign policy; 2) by level of scale: interstate, national and regional directions; 3) by species: legal, organizational and managerial, financial, economic and logistical.

It is determined that among the promising directions of international cooperation at the global, regional and bilateral levels, as well as relevant scientific research on this topic include: study of international, socio-economic, political and other foundations of organized crime, as well as determining the place and role of international cooperation, necessary state reforms in the context of combating this

type of crime and ensuring the security of states; improvement of international law (legislation) aimed at counteracting particularly dangerous types of organized crime committed by various criminal formations (organized group, criminal community) or legal corporations, improving understanding of the institution of complicity in crime; constant adaptation and harmonization of national legal systems in accordance with international law regulating the optimization and improvement of law enforcement and judicial activities, as well as information support in the field of combating certain types of organized crime; development of general normative principles of cooperation between states on combating organized crime, including: corruption, international terrorism, legalization of proceeds from crime and crime in emergency situations (war).

Keywords: administrative and legal status, organized crime, counteraction, state policy, police, prosecution.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Литвинов Є.А. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України. *Юридична наука*. 2019. № 8 (98). Т. 2. С. 100–106.
2. Литвинов Є.А. Нормативні засади реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та місце серед них адміністративно-правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 565–567.
3. Литвинов Є.А. До питання видів і форм впливу організованої злочинності на стабільність функціонування суспільства: правовий аспект. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 1. С. 149–152.
4. Литвинов Є.А. Органи Національної поліції України як суб'єкт боротьби з організованою злочинністю. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 2. С. 49–52.
5. Литвинов Є. Поліваріативність підходів до поняття організованої злочинності. *KELM*. 2023. № 4 (56). С. 179–183 (Республіка Польща).

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Литвинов Є.А. Особливості сутності організованої злочинності як протиправного явища. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 12–13 серп. 2020 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2020. С. 72–75.
7. Литвинов Є.А. Нормативно-правове регулювання боротьби з організованою злочинністю в Україні: до питання окремих думок. *Взаємодія публічного та приватного права: сучасні проблеми та виклики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 21–22 лют. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 55–58.

8. Литвинов Є.А. Підходи до визначення кола суб'єктів протидії організованій злочинності в Україні. *Актуальні проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 16–17 берез. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 27–30.

9. Литвинов Є.А. Поліваріативність підходів до поняття організованої злочинності. *Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 14–15 черв. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 41–44.

10. Литвинов Є.А. Адміністративно-правовий статус підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України. *Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25–26 січ. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 39–41.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	21
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	30
1.1. Поняття та сучасний стан організованої злочинності в Україні	30
1.2. Органи Національної поліції України як суб'єкт забезпечення реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю.....	52
1.3. Нормативні засади реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та місце серед них адміністративно-правового регулювання.....	70
1.4. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованим злочинностям Національної поліції України.....	84
Висновки до розділу 1.....	94
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПІДРОЗДІЛІВ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИМ ЗЛОЧИННОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	97
2.1. Завдання та функції підрозділів протидії організованим злочинностям Національної поліції України.....	97
2.2. Права й обов'язки підрозділів протидії організованим злочинностям Національної поліції України.....	112
2.3. Територіальна юрисдикція підрозділів протидії організованим злочинностям Національної поліції України.....	126
Висновки до розділу 2	151
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПІДРОЗДІЛІВ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИМ	

ЗЛОЧИННОСТІ	НАЦІОНАЛЬНОЇ	ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ.....		153
3.1. Зарубіжний досвід функціонування підрозділів поліції щодо забезпечення реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю.....		153
3.2. Шляхи удосконалення законодавства України, щодо забезпечення функціонування підрозділів протидії організованим злочинностям Національної поліції України.....		167
Висновки до розділу 3		174
ВИСНОВКИ		176
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....		183
ДОДАТКИ.....		204

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. На сьогодні питання забезпечення спроможності підрозділів поліції виконувати основні завдання є нагальним, зокрема через збройну агресію росії проти Української незалежності та територіальної цілісності, а також зростаючу на цьому фоні криміногенну активність, котра деструктивно впливає на забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Питання утвердження принципів демократії та правової державності безперечно є одними з найбільш важливих, зокрема в умовах активної європейської та євроатлантичної інтеграції. Ефективне функціонування всіх державних інституцій у цьому контексті є найпершим пріоритетом у всіх напрямках державної політики та соціально-правового життя суспільства в Україні.

Слід зауважити, що Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, що підпорядковується Кабінету Міністрів України та діяльність якого координується Міністром внутрішніх справ України. Зокрема, до меж компетенції поліції віднесено, у тому числі, протидію організованій злочинності в різноманітних сферах і галузях соціального буття, оскільки вона є досить поліваріативною та багатогранною, зокрема й через власний технічний прогрес і системне укріплення соціальних зв'язків.

Організована злочинність, як соціальне та комплексне явище, неодноразово досліджувалась вітчизняними вченими й дослідниками, проте питання ролі та місця Національної поліції України, її адміністративно-правового статусу та загальної спроможності впливати на відповідні процеси щодо протидії масово-протиправним актам, було, є й буде залишатись актуальним, а в умовах широкомасштабного вторгнення росії набуває ще більшої гостроти та наукової актуальності.

Належить зауважити, що сучасні методи та форми ведення війни передбачають широке коло інструментів, способів і засобів, одним із яких

може бути як використання елементів гібридної війни, так і залучення до диверсійних заходів маргінальних верств українського населення, до числа яких відносяться злочинці та правопорушники. Водночас, набуваючи ознак стійкості та системності, такі особи й їх угруповання можуть нанести державі та суспільству непоправних втрат і в вирішальний момент супротиву суттєво вплинути на позиції сторін. Саме тому, на нашу думку, комплексне, змістовне й багатоаспектне опрацювання питання адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України, як єдиного комплексного й злагодженого механізму протидії даному виду деструктивного впливу на суспільство, є надзвичайно важливим в умовах сьогодення й набуде ще більшої актуальності в післявоєнний час. Крім цього певна законодавча неточність та системна зміна підходів до організації роботи підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України сприяють нагальній необхідності комплексного напрацювання алгоритмів із удосконалення як адміністративно-правового статусу відповідного органу (підрозділу), так й інших, фрагментарних аспектів.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. На науковому рівні питання функціонування підрозділів протидії організованій злочинності, у тому числі Національної поліції України, опрацьовувалося багатьма вченими та дослідниками, серед яких чільне місце посідають такі як: О.М. Бандурка, Ю.Г. Барабаш, О.І. Безпалова, Ю.Є. Белінський, Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, М.Є. Василенко, С.С. Вітвіцький, О.В. Волошина, Ю.В. Гаруст, Є.А. Гетьман, І.П. Голосніченко, М.П. Гурковський, С.Л. Дембіцька, С.Ф. Денисюк, О.В. Джафарова, А.В. Добровінський, О.Ю. Дрозд, Д.С. Дронік, Є.О. Дубовий, Я.В. Журавель, К.С. Ізбаш, Д.К. Катріч, С.В. Ківалов, О.Ф. Кобзар, Н.В. Коваленко, М.В. Ковалів, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, А.О. Корнійченко, В.В. Корольова, Ю.В. Кривицький, М.Ф. Криштанович, В.А. Куліков, І.Г. Кучеренко, Я.О. Лакійчук, Д.М. Ластович, В.П. Маковій, А.А. Манжула,

Н.В. Машніцька, І.В. Мельник, С.М. Мельничук, Л.І. Миськів, М.А. Мовчан, Д.О. Назаренко, А.А. Нікітін, Г.Р. Парханов, В.В. Пахомов, О.С. Проневич, М.Ю. Романов, М.Я. Сидор, А.О. Собакарь, А.А. Стародубцев, О.В. Ткаченко, Р.В. Шаповал, С.О. Шатрава, Х.П. Ярмачі тощо.

Водночас різке підвищення активності сегменту організованої злочинності в суспільстві, урізноманітнення видів її діяльності, триваюча збройна агресія росії проти незалежності України, а також висока вірогідність дестабілізації соціально-політичного та правового устрою з боку відповідних протиправних утворень на користь агресора, зумовлюють потребу в напрацюванні комплексного уявлення про алгоритм і конкретні кроки удосконалення функціонування підрозділів протидії організований злочинності Національної поліції України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Питання протидії організований злочинності в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, у тому числі стратегічними документами, що визначають спрямованість державної політики в цьому напрямі, серед яких найбільш важливими є: Стратегія боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126-р); Концепція адміністративної реформи в Україні (Указ Президента України від 22 липня 1998 року № 810); Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019); Національна стратегія у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021); План заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 року № 850-р). Разом із цим тема дисертаційного дослідження відповідає зареєстрованій у Науково-дослідному інституті темі науково-дослідної роботи («Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 012U105390).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає у проведенні комплексного аналізу адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України та напрацюванні практикоорієнтованих рекомендацій із його вдосконалення.

Поставлена мета зумовила необхідність розв'язання ряду дослідницьких завдань, серед яких зокрема:

- визначити поняття та надати характеристику сучасному стану організованої злочинності в Україні;
- окреслити органи Національної поліції України як суб'єктів забезпечення реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю;
- розкрити нормативні засади реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та визначити місце серед них адміністративно-правового регулювання;
- охарактеризувати поняття та елементи адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України;
- дослідити завдання та функції підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України;
- з'ясувати права й обов'язки підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України;
- визначити територіальну юрисдикцію підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України;
- охарактеризувати зарубіжний досвід функціонування підрозділів поліції щодо забезпечення реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю;
- визначити шляхи удосконалення законодавства України щодо забезпечення функціонування підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері забезпечення протидії організованих злочинності в Україні.

Предмет дослідження – адміністративно-правовий статус підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України.

Методи дослідження. Автором було застосовано широкий методологічний інструментарій, котрий полягав у використанні як загальнонаукових, так і спеціально-правових методів пізнання науково-юридичної матерії в комплексі (комбінації різних методів) та окремих методів відносно специфічних елементів дисертаційного дослідження.

За допомогою *філософського* методу було поглиблено понятійно-категоріальні елементи дисертаційного дослідження (що містяться в підрозділах 1.1, 1.4, 2.1, 2.2). *Логіко-семантичний* метод надав можливість забезпечити впорядкованість викладу тексту роботи та послідовність в аргументації позицій відносно ключових положень (вступ, висновки). *Діалектичний* метод дозволив дослідити термінологію та сутність політики протидії організованих злочинності в Україні та взаємозв'язок цього процесу з роботою органів правопорядку (підрозділи 1.1, 2.1, 3.2). Застосування *формально-логічного* методу уможливило характеристику основних змістовних елементів адміністративно-правового статусу Національної поліції України та нормативних засад реалізації нею державної політики (підрозділи 1.2, 1.3, 1.4, 2.3). *Системно-структурний* метод було застосовано щодо визначення завдань, функцій, прав і обов'язків підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України, а також їх територіальної юрисдикції (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). Удосконалення адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України стало можливим у результаті застосування *порівняльно-правового* та *системно-структурного* методів (підрозділи 3.1, 3.2).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є одним із перших в Україні комплексних

досліджень адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України. У результаті проведеного дослідження автором було обґрунтовано низку теоретико-правових і практикоорієнтованих наукових положень, висновків і пропозицій, зокрема:

уперше:

- розроблено та диференційовано напрямки діяльності Національної поліції України щодо протидії організованій злочинності під час дії воєнного стану, якими є: виявлення, попередження та розкриття кримінальних правопорушень загальнокримінальної спрямованості, а також виявлення, попередження та розкриття економічних і корупційних адміністративних та кримінальних правопорушень (протидія організованим групам та злочинним організаціям в органах державної влади, протидія корупції, протидія діяльності організованих груп та злочинних організацій у сфері публічних закупівель);

- розроблено основні аспекти нормативних засад реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю, котрі включають: превентивні заходи; законодавство та правоохоронну діяльність; міжнародне співробітництво; конфіскацію активів, отриманих злочинним шляхом; захист свідків та жертв; ефективний моніторинг;

- запропоновано визначення поняття «територіальна юрисдикція» з огляду на відсутність закріплення такого поняття на законодавчому рівні. Територіальна юрисдикція міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України по протидії організованій злочинності – це визначені законами, постановами Кабінету Міністрів України та іншими нормативно-правовими актами функції, завдання, відповідні повноваження, які мають право здійснювати дані органи на окремих територіях з метою функціонування структурних (відокремлених) підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;

удосконалено:

– теоретичні підходи до структури елементів механізму успішної боротьби з організованою злочинністю, котрими є необхідність розроблення нової стратегії боротьби з організованою злочинністю (в частині впровадження в Україні аналізу ризиків і загроз за аналогом успішної діяльності Європолу (SOCTA) в даному напрямі, реалізації нових проєктів спільно з Консультативною місією ЄС, взаємодії Національної поліції та Державної фіскальної служби), сприяння соціальному та економічному розвитку суспільства, а також забезпечення доступу до освіти, медичних послуг, соціального забезпечення та інших необхідних ресурсів (що набуло особливої актуальності в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні);

– теоретичне уявлення про класифікацію напрямів удосконалення адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організований злочинності Національної поліції України, котрі структуруються: 1) за напрямом: на внутрішньо-організаційні та правові напрями та на зовнішньополітичні; 2) за рівнем масштабу: міждержавні, загальнодержавні та регіональні напрями; 3) за видовим напрямом: правові, організаційно-управлінські, фінансово-економічні та матеріально-технічні;

– розуміння організаційно-управлінських і правових особливостей функціонування інфраструктури Національної поліції України в контексті протидії організований злочинності, що діє на міжрегіональному та регіональному рівнях, котрі визначаються законодавством України, хоч і потребують подальшого уточнення;

дістали подальшого розвитку:

– розуміння сутності та змісту організованої злочинності, під якою слід розуміти негативне соціальне явище, яке має цілеспрямований, стійкий, систематичний і планомірний характер і характеризується сукупністю небезпечних для суспільства та взаємозалежних груп організованих злочинних угруповань, що діють протягом конкретного проміжку часу на

певній території з метою отримання великих злочинних прибутків;

– доктринальні підходи до розуміння важливості та змісту міжнародного досвіду в утвердженні як політики протидії організованих злочинності, так і елементів адміністративно-правового статусу Національної поліції (та відповідних підрозділів), як суб'єкта протидії їй, оскільки саме чітка регламентованість та взаємопов'язаність безпосередньо впливають на можливість залучення міжнародного правоохоронного сегменту до процесів виявлення елементів системи організованої злочинності (принцип міжнародного обміну інформацією про злочинність);

– позиція про те, що протидія організованих злочинності пов'язана з діяльністю багатьох органів публічної влади правоохоронної спрямованості – до числа основних шляхів вдосконалення взаємодії між різними підрозділами і всередині Національної поліції віднесено необхідність вдосконалення системи оперативних контактів, а також обміну інформацією, тобто передачі навіть незначної інформації в порядку внутрішньовідомчої та міжвідомчої взаємодії.

Практичне значення отриманих результатів. Основні положення, пропозиції, рекомендації та висновки як теоретико-правового, так і прикладного змісту використовуються та можуть бути використані в:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого розроблення проблем правового регулювання сфери протидії організованих злочинності, а також адміністративно-правового статусу Національної поліції України в даному напрямі (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *практичній діяльності* – для забезпечення планомірного та системного поліпшення функціонування механізму протидії організованих злочинності в Україні та на міждержавній арені, а також посилення ролі Національної поліції України в даному контексті та векторі діяльності;

– *освітньому процесі* – матеріали та висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані під час укладання навчально-методичних матеріалів до таких навчальних дисциплін, як: «Актуальні

проблеми адміністративного права і процесу», «Взаємодія підрозділів Національної поліції з громадськістю», «Організаційно-правові основи діяльності Національної поліції», «Управління підрозділами Національної поліції» тощо (акт впровадження Донецького державного університету внутрішніх справ).

Апробація матеріалів дисертації. Ключові положення дисертації, висновки й рекомендації оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях, а саме: «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 12–13 серпня 2020 р.), «Взаємодія публічного та приватного права: сучасні проблеми та виклики» (м. Київ, 21–22 лютого 2022 р.), «Актуальні проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування» (м. Київ, 16–17 березня 2022 р.), «Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі» (м. Київ, 14–15 червня 2022 р.), «Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 25–26 січня 2023 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 205 сторінок. Список використаних джерел складається з 173 найменувань і займає 21 сторінку.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПІДРОЗДІЛІВ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

1.1. Поняття та сучасний стан організованої злочинності в Україні.

Організована злочинність є найнебезпечнішою формою протиправної діяльності для суспільства. Наявність організованої злочинності в суспільстві вкрай негативно впливає на його розвиток, деформуючи суспільні відносини. Сьогодні вже ніхто не сумнівається в наявності організованої злочинності в нашому суспільстві [133].

Загалом організовану злочинність зумовлена як багатоаспектністю досліджуваного предмета, так і необхідністю визначення шляхів впливу на це явище та заходів захисту суспільства від нього. Кожна наукова дисципліна має певну галузь дослідження, оскільки для кожної дисципліни при єдності об'єкта дослідження існують інтелектуальні цілі та завдання [47].

Суттєві соціально-політичні та економічні зміни, технологічний розвиток, криміналізація суспільства вимагали наукового осмислення такого негативного суспільного явища, як організована злочинність. Основною основою успішної боротьби суспільства з організованою злочинністю, безумовно, є належний рівень правового забезпечення цього процесу. Тому з появою явища організованої злочинності у науковців і практиків одразу виникають питання щодо застосування додаткових нормативно-правових актів, оскільки чинне законодавство України виявляється невідповідним масштабам і темпам зростання організованої злочинності.

Боротьба з організованою злочинністю в умовах воєнного стану є важливим завданням забезпечення безпеки та захисту прав і свобод громадян. За таких умов кримінальні елементи можуть використовувати складні ситуації для збагачення, здійснення протиправної діяльності та терористичних актів.

Одним із ключових факторів успішної боротьби з організованою злочинністю в умовах воєнного стану є підвищення рівня безпеки та захист прав громадян. Це означає, що державні структури мають забезпечити безпеку людей, встановити контроль за пересуванням людей, забезпечити дотримання порядку та законності. Другим важливим фактором є підвищення ефективності правоохоронних органів та забезпечення їх максимальної мобілізації. Потрібне підвищення кваліфікації, забезпечення відповідним обладнанням, забезпечення зв'язку та координації між підрозділами. Третій елемент – запобігання та припинення корупційних і злочинних схем в умовах воєнного стану. Серед них – встановлення контролю над фінансовими потоками та забезпечення прозорості використання державних коштів. Крім того, важливо інформувати населення про те, як уникнути взаємодії з кримінальними структурами [83].

Четвертий елемент – це забезпечення міжнародної співпраці та координації дій між різними країнами, оскільки організована злочинність може бути транснаціональним явищем.

Сучасна криміногенна ситуація у сфері організованої злочинності є закономірним результатом комплексної дії факторів переходів, помилок і прорахунків у вирішенні бойових завдань стратегії і тактики реформування соціальних, політичних і економічних систем. Непродумані економічні реформи, швидка приватизація та передача величезних державних коштів і активів у приватний сектор відіграли вирішальну роль у зростанні організованої злочинності в країні Україна.

Як слушно зазначають науковці, складність боротьби з організованою злочинністю пов'язана з новими та все більшими можливостями для

злочинців. Такій ситуації сприяють процеси глобалізації, розвиток інформаційно-технологічного суспільства. З'являються нові шляхи, регулярно виявляються та впроваджуються нові форми та методи злочинної діяльності. Транснаціональні злочини стають все більш гнучкими, тому що хитрощі злочинців постійно змінюються. Крім того, складність боротьби з транснаціональною злочинністю полягає в її латентному характері, адже шляхи і методи уникнення відповідальності теж розвиваються [132].

Ефективна боротьба з організованою злочинністю, а тим більше в умовах воєнного стану, можлива лише на міцній науково-організаційній основі. Тому боротьба з професійними формами організованої злочинності в сучасних умовах воєнного стану потребує відповідного організаційно-управлінського забезпечення [89].

Не менш актуальною справою організаційно-адміністративного забезпечення боротьби з організованою злочинністю в умовах воєнного стану є методичне забезпечення. Бо для нормального функціонування репресивної системи необхідна наявність відповідних критеріїв регулювання цієї діяльності для ефективного контролю. Можна стверджувати, що вплив контролюючих органів об'єднує сукупність способів та методів організації контрольних дій [76].

Сьогодні вкрай необхідна розробка спеціалізованих методик виявлення, розкриття та розслідування організованих форм професійної злочинної діяльності, конкретизованих відповідно до конкретних видів та особливостей професійної злочинної діяльності.

На сьогоднішній день у законодавстві та практиці нашої держави не існує універсального та вичерпного визначення поняття «організованої злочинності». Це пояснюється головним чином тим, що ми зараз живемо в час досить серйозних соціально-економічних змін. Це насамперед наслідок процесу технічної революції та глобалізації. У результаті злочинні організації постійно модернізують і гнучко пристосовують свою структуру до мінливого середовища, в якому вони діють. Це призводить до

різноманітності та мінливості форм організованої злочинності в усьому світі. Як наслідок, існує багато різних визначень організованої злочинності, але жодне з них не є широко прийнятим науковою спільнотою та практиками. Якщо говорити про міжнародний досвід, то кількість і зміст відображають відмінності в умовах кожної країни - різні соціальні структури, правові умови, економічні, культурні, розвиток організованої злочинності, якісні відмінності в управлінні організованою злочинністю, способи боротися з ними.

Вітчизняні вчені справедливо звернули увагу на те, що для розуміння досліджуваного явища необхідно визначитися з термінологією. З розгляду національного законодавства та міжнародно-правових актів зрозуміло, що єдиного визначення поняття «організована злочинність» не існує. Іноді це тлумачиться як "давнє злочинне підприємство, спрямоване на отримання прибутку від незаконної діяльності, яка часто користується великим попитом у громадськості. Його існування підтримується корумпованістю державних службовців. та використанням залякування, залякування або сили для захисту своїх операцій» [78].

Проблема полягає також у змісті поняття організована злочинність. На практиці важко встановити ступінь протиправності чи законності, оскільки часто злочинні організації діють і в легальній сфері. Ступінь і ступінь організованості, а також розмежування правопорушень, вчинених у рамках злочинної організації, від інших злочинів також є питанням складності - визначення залежності взаємозалежності окремого злочину зі сферою організованої злочинності.

Тому надалі, хочемо навести приклади саме розкриття науковцями змісту поняття організованої злочинності у різних сферах законотворення та сферах.

Наприклад, досліджуючи конкретні питання вдосконалення законодавства у сфері протидії організованим злочинності, О. Бахурінська слушно зауважила, що складність розробки та формування загального

поняття злочину можна впорядкувати на рівні окремого закону, власне, таке визначення має представляти загальну кримінологічну концепцію розуміння зазначеного явища, яка б визначала сферу дії такого законодавчого акта та могла бути включена до окремого кримінального законодавства. Водночас, таке визначення однозначно необхідне для охоплення всіх проявів організованої злочинності: економічні, політичні, кримінальні взагалі, регіональні, транснаціональні тощо [8]. Водночас, у багатьох дослідженнях учених і науковців, питання організованої злочинності розглядалось в багатьох аспектах, зокрема й у контексті правових, моральних, етичних й інших аспектів [61], що також корелювалось із законодавчою базою з цього питання, котра втілена в рішеннях, у тому числі, Ради Національної безпеки і оборони [121].

Організована злочинність по-різному впливає на бізнес:

нелегальний, напівлегальний (сірий), легальний. Це пов'язано з фінансовими міркуваннями (рентабельність легального бізнесу), «відмиванням грошей», приховуванням незаконної діяльності (так зване «хеджування»), налагодженням відносин з іншими країнами, з правлячою елітою. Гарним прикладом є використання легальних хімічних заводів для виробництва ліків, імпортерів та експортерів компаній для контрабанди, а також торгівлі зброєю, транспортування шукачів притулку. Співробітники компаній, високопоставлені державні службовці, парламентарі, відомі особи громадського життя часто займаються протиправною діяльністю. Це підтверджується, зокрема висвітленим у засобах масової інформації даних [60; 70].

Водночас, інформаційний простір навколо органів правопорядку, системно наповнюється також тими категоріями, що втілюють аспекти боротьби з нею [17].

Крім того, у випадках, коли ми маємо справу не з професійною злочинністю чи комплексною співучастю, а з організованою злочинністю, може бути важко визначити концептуальну структуру чи чітку межу; На той

час угруповання стало організованим злочинним угрупованням, оскільки між ними не було чітких меж. Злочинні синдикати та організована злочинність виникають безперечно. Стає все більше випадків, коли люди під керівництвом окремих компаній, з метою збільшення прибутку, порушують закон і вчиняють злочини, причому злочин, відомий під загальною назвою «білих комерців», все більше схожий на разом. до організованої злочинності.

Організована злочинність є різноманітним і багатоаспектним соціальним явищем. Тому використання фактора або показника для групування завжди буде викликати заперечення. У зв'язку з цим більш обґрунтованою може бути визнана думка К. О. Чаплинського про те, що її необхідно поділяти на групи за кількісними та якісними ознаками, за спрямованістю злочинної діяльності, за ступенем складності структурної побудови. Ми вважаємо, що цей підхід є більш ефективним і дозволяє підійти до криміналістичної характеристики на належному науковому рівні.

Наявність корупційних зв'язків є однією з важливих характеристик організованих груп, яка забезпечує не тільки їх тривале функціонування, але й подальший розвиток. Для організованих груп характерні корупційні зв'язки високого рівня, які важко виявити під час попереднього розслідування. Корупцію не можна розглядати як відмінну рису організованої групи, оскільки такі обмеження можуть існувати в групі людей, які вчинили попередні змови. Також особливістю пулу є розірвані з'єднання. Чим більш організована злочинна група, тим вища її корупційна асоціація, що необхідно враховувати під час попереднього розслідування.

На думку А. В. Воронцова та О. А. Гритенко, організована злочинність спирається на підтримку корумпованих представників влади, чиновників і правоохоронців. Без використання розірваних зв'язків неможливе тривале функціонування організованих груп [18]. Про це також у дослідженнях згадували такі вчені як Д.Й. Никифорчук та Ю.А. Кручин [106; 167].

На думку К. Б. Марисюк і В. В. Черепущак, вирішення реальних завдань боротьби з організованою злочинністю неможливе без ґрунтовного

теоретичного знання предмета. Це передбачає узагальнення зарубіжних теоретичних досліджень та вітчизняного практичного досвіду в цій галузі. На цій основі вчені виділяють найрізноманітніші ознаки організованої злочинності [94].

Сучасна структура і динаміка злочинності, висвітлена в багатьох наукових працях, характеризується постійним зростанням рівня організованої злочинності, яка з кожним роком набуває нових і небезпечних форм [148].

В цілому, термін «організованість» походить від французького «organisation», значення якого полягає у внутрішній упорядкованості, узгодженості, планомірності, взаємодії частин цілого, об'єднанні людей, спільно реалізуючих певну програму або ціль [159].

Організована злочинність є одним із найскладніших і найнебезпечніших видів злочинності, яка може впливати на економічну, політичну, правову та етичну сфери суспільства завдяки дуже широкому спектру злочинної діяльності. Виходячи з цього, буквальне тлумачення поняття «організована злочинність» дозволяє віднести до цього виду злочинності будь-яке злочинне діяння з ознаками організованості [112].

Ця позиція також підкріплена на законодавчому рівні. Отже, відповідно до статті 1 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» під організованою злочинністю розуміється сукупність правопорушень, пов'язаних із встановленням створення та діяльністю організованих злочинних угруповань [40; 120].

Аналізуючи визначення, слід зазначити, що, визначаючи поняття організованої злочинності, законодавець пішов шляхом визначення її найбільш характерних ознак з урахуванням національних, правових, економічних, історичних та інших факторів. Загалом правове визначення організованої злочинності розкриває її головну, єдину, кількісну характеристику як злочинів, так і осіб (груп осіб), які їх вчиняють.

Сьогодні в юридичній літературі існує понад 500 визначень поняття організованої злочинності, і всі вони пояснюють організовану злочинність як багатоаспектне негативне соціальне явище, вважає Я. І. Солов'я, не виявлені загальноприйнятою системою ідентифікації злочинів [139].

Цю думку підтримує і Я. О. Калиновська визначила, що проблема виокремлення організованої злочинності була і є в центрі уваги науковців у галузях кримінології, соціології, криміналістики та слідчої діяльності протягом останніх років. На цій основі сьогодні існує значна кількість концепцій і класифікацій організованої злочинності, запропонованих вітчизняними та зарубіжними вченими [46]. Паралельно з цим, існує також низка концепцій протидії організованій злочинності, що втілюється в діяльності окремих органів державної влади [13; 48; 58; 68].

Аналіз та узагальнення наукових підходів до визначення поняття організована злочинність, навіть якщо вони дуже різноманітні, дозволяє розділити погляди видатних учених на групи за конкретними ознаками, які вони виділяють, говорячи про організовану злочинність.

До першої групи слід віднести погляди вчених, у яких організована злочинність розглядається як група осіб, при цьому відзначається їх стійкість.

Так, О.М. Джужа, Є.М. Моїсєєва та Т.А. Третьяковська організована злочинність визначається як злочинне об'єднання зі стабільною внутрішньою структурою та ієрархічними зв'язками, створене для планомірної та систематичної злочинної діяльності шляхом корумпування представників влади, насильства та залякування людей, а в деяких випадках - угод з іншими злочинними об'єднаннями. встановити контроль у різних сферах діяльності та в окремих регіонах на певних територіях на довгостроковій основі з метою отримання значних злочинних прибутків [25]. Злочинність, як деструктивний фактор розглядається багатьма дослідниками та вченими, що в свою чергу характеризується не однаково та створює нові підвалини, для наукових пошуків в умовах реалій і сучасності [4; 24; 160; 172].

Р. В. Перелігіна, Ю. В. І. Дмитришак розглядає організовану злочинність як групову діяльність п'яти або більше осіб, яка характеризується ієрархічними зв'язками або особистими стосунками, що дає можливість отримання прибутку або контролю над територіями та ринками (внутрішніми та зовнішніми), використовуючи насильство, залякування чи корупцію з метою займатися злочинною діяльністю та проникати в законну економіку [111].

Загалом організація – це складно організована одиниця.

У перекладі з французької мови «організація» організація – це група людей, які утворюють групу, єдине ціле, об'єднане навколо спільних завдань і програм [159].

Злочинна організація - це об'єднання людей і груп, організованих для спільної діяльності по боротьбі зі злочинністю з виділенням самостійних функцій управління, безпосереднього здійснення злочинів і забезпечення існування злочинних організацій.

Відповідно до концептуальної моделі, запропонованої Комісією президента США з організованої злочинності, злочинна організація визначається як група найвпливовіших осіб, які займають високі посади в органах державної влади та виконавчої влади або належать до олігархічної групи суспільства. Вони керують діяльністю правоохоронців, безпосередньо причетних до кримінальної діяльності, і є їх співробітниками [151].

Злочинна організація – це складне, ієрархічне об'єднання, що включає безпосередніх виконавців кримінальних правопорушень (окремі групи), а також структури з контрольними, охоронними й ідеологічно-управлінськими функціями.

Можна повністю погодитися з думкою pana Акімова, який зазначає, що корупція є характерною рисою, а також зброєю злочинних організацій [2, с. 69].

Таким чином, злочинні організації вирізняються складною структурою та системою управління, яка має широкий спектр впливу, глибоко вкорінена

у формальних, центральних, контрольованих службами структурах, ЗМІ та інформації, а також нерухомості, офіційному прикритті (бізнеси, казино). , різні кошти), дають значні злочинні прибутки.

Щодо правового визначення цього явища, то згідно з п.4 ст.28 Кримінального кодексу України злочинною організацією визнається об'єднання людей, тобто:

стабільне, ієрархічне, багатолюдне зібрання (три і більше осіб), організоване членами або структурними підрозділами для спільної діяльності за попередньою домовленістю.

За словами пана Хавронюка та пана Мельника, ці дві організації важко вважати організацією. Тому обов'язковою ознакою злочинної організації є також її ієрархічна структура, яка не включає двох осіб в одній організації. Таким чином, злочинна організація може складатися щонайменше з трьох осіб. Ієрархія, на нашу думку, є лише такою структурою, хоча б одна з її ланок одночасно вводиться у відносини як єдності влади, так і служби [148]. Водночас, важливим є указання на те, що ієрархічна складова в діяльності окремих злочинних угруповань, зокрема характерна не лише в умовах поліваріативності їх функціонування, а й у контексті сучасних викликів, таких як трудова міграція, що значно спрощує провадження злочинної діяльності [11; 20; 165; 169].

Вся діяльність злочинної організації спрямована на безпосереднє вчинення тяжких чи особливо тяжких злочинів, керівництво чи координацію злочинної діяльності інших осіб, забезпечення діяльності як злочинних організацій, так і груп чи іншої організованої злочинності.

Організована злочинність є надзвичайно небезпечним соціально-економічним явищем. У різних країнах залежно від конкретних умов організована злочинність то стабільна, то поширюється і вдосконалюється за формами і способами діяльності.

Дедалі збільшується і кількість організованих злочинних угруповань із корумпованими зв'язками.

На думку Я. О. Калиновської, сучасна кримінальна ситуація в Україні характеризується переважанням організованої злочинної діяльності. Сьогодні це явище все більше охоплює різні сфери суспільного життя, від вчинення «звичайних» правопорушень до скоєння потенційних, професійних і кримінальних правопорушень, ретельно замаскованих. Як свідчить узагальнення правозастосовної практики, спостерігається значне зростання організованої злочинності загально-кримінальної спрямованості, пов'язаної зі вчиненням злочинних діянь, що посягають на життя і здоров'я людини, власність, соціальні та моральні права, статеву свободу та статеву недоторканість. і т.д. [46].

Зважаючи на це, організована злочинність – проблема не лише України. У квітні Європол оприлюднив доповідь, в якій зазначив, що загроза організованої злочинності для Європейського Союзу є більшою, ніж будь-коли. 80% злочинних мереж займаються торгівлею наркотиками, ухиленням від сплати податків, торгівлею людьми, онлайн-шахрайством і контрабандою мігрантів. При цьому 80% угруповань використовують легальні структури для вчинення злочинів, 60% злочинних угруповань використовують насильство [109].

На думку А. В. Воронцова і О. А. Гритенко, організована злочинність стає все більш загрозливою і набуває транснаціонального характеру. А тому, звичайно, протидія даного виду злочинності досить актуальна. Практика соціального життя в останні роки змусила визнати на найвищому рівні державної влади існування в Україні організованої злочинності. Тому підвищення ефективності боротьби з нею є одним з найважливіших завдань, що впливає з оцінки сучасної кримінальної ситуації в країні [18].

На думку Н.Міняйло, наявність організованої злочинності в тій чи іншій формі, починаючи з першої (стайне злодійське зграя та конокради) і закінчуючи коригуванням історичних особливостей, присутня в суспільстві вже давно. давно пора [100; 101].

І. В. Сервецького, В. І. Литвиненка і В. П. Шеломенцева, вважають, що розвиток «підпільної» економіки дозволив створити «чорний ринок», де відбувалася незареєстрована торгівля споживчими товарами. Ми бачимо, що саме зростання підпільного виробництва стимулювало формування організованої злочинності. З самого початку підпільна економіка представляла собою неминучу відповідь на закриття вільного ринку та централізоване управління секторами виробництва та розподілу. Між тіньовими бізнесменами та професійними злочинцями з кримінального світу починають складатися ділові стосунки. Підприємці почали використовувати злочинців для усунення конкурентів, контролю над партнерами та їх захисту, а ватажки кримінального світу ставали колегами-підприємцями, вкладаючи свої гроші в бізнес [135].

О.Ю. Дрозд, неодноразово в своїх публікаціях звертав увагу на проблематику організованої злочинності та напрями протидії їй, оскільки це питання є надзвичайно важливим і всеохопним [31], а крім цього, зазначалось, що проблематика адміністративно-правового регулювання процесу підготовки поліцейських, є так само надактуальною [30].

Враховуючи вищевикладене, хочемо визначити, що результатом негативних економічних процесів стало наступне:

- поява у злочинних угрупованнях могутньої фінансової та майнової бази;
- відкрита участь організованих злочинних угруповань у легальній економіці, а також у діяльності державних і суспільних структур;
- створення нових органів, які взяли на себе розробку й вирішення важливих питань стратегії, тактики й ідеології економічної діяльності постійно діючих управлінських (галузових та регіональних) центрів для криміналітету;
- вихід у міжнародну фінансову, торгову та виробничу сфери.

Надалі з'являється також організоване розкрадання державного майна, зокрема природних ресурсів і грошей. Відповідно до західної моделі існує

багато форм експлуатації людських слабкостей і недоліків (торгівля наркотиками, проституція, торгівля зброєю тощо). Сучасна банда грабіжників має ознаки гангстеризму, найпоширенішими формами якого є аукціон, викрадення, захоплення заручників і вбивство на замовлення. Величезний прибуток коштів стає основним економічним рушієм усіх цих форм діяльності.

Разом зі змінами в економіці відбуваються фундаментальні зміни в соціальній сфері, система зруйнована система державного контролю. Усі ці чинники, а також відсутність адекватного правового регулювання у світлі лібералізації правоохоронної діяльності та надзвичайно обмеженого бюджету створили сприятливе середовище для становлення організованої злочинності та її подальшого розвитку. Кримінальне право не є ефективним інструментом у боротьбі правоохоронних органів з організованою злочинністю, лише викриття найнижчих ланок організованої злочинності є успішним у всіх напрямках. За досить короткий термін організована злочинність із сукупності розрізнених груп перетворилася на систему інтелектуально і технічно забезпечених, добре законспірованих, структурованих злочинних співтовариств [100; 101; 134].

Докорінна зміна політичної системи в Україні та поступове становлення політиків так званої «нової формації» визначили те, що політичні конфлікти в суспільстві тісно пов'язані з кримінальними проявами, безпосередньо впливаючи на їх кількісні та якісні показники. Процес боротьби за політичну владу в державі, нерідко супроводжується вчиненням тяжких і особливо тяжких насильницьких злочинів (вбивства за замовленням політичних опонентів, дії політично орієнтованих мас, пов'язані із застосуванням насильства і знищенням власності); подальше збереження політичної влади пов'язане зі здатністю вищих посадових осіб «ефективно» використовувати владу для особистого збагачення [96; 100].

Організована злочинність проникла в легальну економіку та вчиняє злочини у сфері державної економічної діяльності. Злочинне середовище

намагається акумулювати ресурси та функціональний потенціал, зміцнювати свою організацію. Від різноманітних банд формувань до добре інтелектуально і технічно оснащених та конспіративних злочинних організацій – такий шлях пройшли окремі злочинні структури за порівняно короткий час [95; 100].

Отже, організована злочинність в Україні має давнє походження та пройшла півстолітній шлях від примітивізму до професійності. На кожній стадії свого розвитку організована злочинність трансформувалася та змінювала сутність [108].

На думку В. Д. Суценка, сьогодні організована злочинність в Україні набула міжнародного характеру та розширює свій вплив як у фінансово-кредитній та банківській системах, так і у сфері зовнішньоекономічної діяльності – експорті сировини та стратегій та інших матеріалів, відмиванні грошей та їхні інвестиції в нерухомість, цінні папери, валюту, коштовності, фінансування бізнесу. Активізувалися процеси відмивання грошей шляхом інвестування в легальну економіку або виведення їх за кордон [141].

У суспільно-політичній сфері організовані злочинні угруповання діють переважно в таких напрямках: встановлювати корумповані зв'язки з усіма рівнями влади та державного управління, а також з правоохоронними, митними та податковими органами для отримання інформації, необхідної для вчинення правопорушення, перешкоджання процесу попереднього розслідування та приховування своєї злочинної діяльності [85].

О.Ф. Кобзар неодноразово звертав увагу на те, що в проблематиці правоохоронної діяльності [52] та забезпечення поліцейської діяльності [51] в усіх сферах буття, ключовим є питання протидії організованим злочинності, котра розповсюджується в усіх сферах буття.

Інші вчені розуміють під організованою злочинністю відносно широке розповсюдження стійких злочинних об'єднань, які створюють свої системи безпеки, використовуючи корумповані зв'язки та займаючись злочинністю. Однак це визначення є суперечливим, оскільки корупція є ознакою, яка

відрізняє організовану злочинність від професійної злочинності та, крім того, визначає організовану злочинність як професійну злочинність. Таким чином, ми, по суті, говоримо про два види професійних злочинів: немає порушених з'єднань і з цими з'єднаннями [91].

Слід зазначити, що більшість науковців, говорячи про організовану злочинність, виділяють деякі її притаманні характеристики.

На думку В. М. Всеволодова та О. С. Шамова, до загальних ознак організованої злочинності належать: прихована діяльність групи людей, заснована на складній системі взаємовідносин, удавано респектабельних, пов'язаних з економічними та державними адміністративними установами або структурами, з метою отримання доходу, що суперечить чинному законодавству та етичним стандартам [19; 154].

Науковці виділяють перелік ключових рис сучасної організованої злочинності, що може бути зумовлена наступним:

- високий ступінь організованості та конспірованості злочинної діяльності, оскільки вона здійснюється учасниками високоорганізованої злочинної групи з функціонально-ієрархічною системою побудови, пов'язаної круговим зв'язком та кримінальною традицією;

- корупційні зв'язки у державних органах і керівниках, а також у правоохоронних органах і значних об'єктів у вигляді великих грошових коштів;

- надання офіційного «прикриття» злочинним групам у формі спільних підприємств, зареєстрованих компаній, що забезпечує тривалість злочинної діяльності

- прагнення лідерів злочинних угруповань до встановлення монопольного кримінального контролю над окремими галузями економіки та банківсько-кредитною сферою;

- політизація організованої злочинної діяльності, тобто прагнення лідерів злочинних угруповань до публічної влади та встановлення корупційних відносин з її окремими представниками.

Т. Турчин пропонує наступні властиві ознаки організованої злочинності: високий ступінь зв'язку з корумпованим відділом працівників державних органів та правоохоронних органів; зональний контроль; наявність єдиних кодексів поведінки; підбір нових членів команди; тісно пов'язані з вершиною традиційної злочинності; масштабність злочинної діяльності; політизувати діяльність держави; встановити контроль за банківською та комерційною діяльністю; легалізація незаконно накопиченого капіталу; встановити контроль над засобами масової інформації [144].

Підсумовуючи викладене та аналізуючи погляди науковців та норми чинного законодавства України, слід підкреслити, що більшість визначень організованої злочинності та її основних характеристик не чітко та повно відображають природу цього явища.

Отже, визначаючи організовану злочинність як об'єктивне соціальне явище, можна сказати, що воно характеризується такими *основними ознаками*:

1. Негативне соціально-економічне явище.

Діяльність злочинних угруповань порушує стабільність держави та економічної системи, завдає шкоди конкуруючим особам та організаціям, є основною перешкодою на шляху становлення ринкових відносин, перешкоджає торгівлі, цивілізації, створюючи тим самим серйозну загрозу незалежності України.

Виходячи з цього, організована злочинність є надзвичайно небезпечним соціально-економічним явищем, вона спотворює суспільство і спричинена соціальними чинниками, зокрема економічними, історією, ідеологією, психологією та правом.

2. Стійке суспільно-небезпечне угруповання з функціонально-ієрархічною системою побудови.

Сучасні зміни в структурі та характері злочинності, тенденція до зростання насильницької злочинності, поширення та підвищення професіоналізму організованої злочинності свідчать про небезпечний

характер суспільства. Стійкість організованого злочинного угруповання дозволяє суб'єктам злочинної діяльності чітко слідувати спрямованості злочину.

Система стабілізації індексу організованої злочинності забезпечує:

- а) встановлення корупційних зв'язків в органах влади та державному управлінні;
- б) наявність запасів капіталу (так звані «общаки»);
- в) розробити внутрішню організаційну систему покарання за кримінальні та корпоративні порушення;
- г) наявність груп фізичного захисту.

Побудова ієрархії організованої злочинності передбачає організацію та розподіл функцій і обов'язків суб'єктів у злочинній групі, що сприяє підвищенню їх професіоналізму.

3. Законспірований та тривалий характер злочинної діяльності.

Наявність системи планового вимкнення всіх форм суспільного контролю за допомогою розвідки та контррозвідки, корупційних відносин у владі та управлінні державою, судовою та виконавчою органами влади.

Тривалий та конспіративний характер організованої злочинності допомагає лідерам злочинних угруповань виживати, бути юридично «невидимими» та активно запобігати небажаним правовим рішенням.

Встановлення корупційних взаємовідносин в основному пов'язане з необхідністю отримати консультаційну підтримку експертів у сфері економіки та права, просувати своїх кандидатів у депутати всіх рівнів, а також органи виконавчої влади, налагоджувати прямі контакти з політичними партіями та формувати політичні партії для таємного контролю над ними та захисту їхніх економічних інтересів.

На думку А. В. Воронцова та О. А. Гритенко, злочинні угруповання не можуть існувати без корумпованості представників державних, економічних і контролюючих органів. Часто йдеться не про їхню співучасть у тому чи іншому злочині, а про потенційну можливість вчинити або утриматися від

дій, які приносять користь членам цих злочинних угруповань, опосередковано створюють для них сприятливі умови, прихильне ставлення до них [18].

4. Наявність взаємозалежних груп різної кримінальної орієнтації, учасники яких займаються систематичною злочинною діяльністю, тісно пов'язані круговим зв'язком і правилами та кримінальною традицією, мають спільну мету та напрямок, діють узгоджено за спільним планом для досягнення найвищого можливого прибуток.

Систематичність, у свою чергу, свідчить про стабільність організованої злочинності, включно з тим, що діяльність злочинних угруповань фактично є практикою способу життя, якому віддають перевагу її суб'єкти, яку приймає ця організація, а не поведінка окремих осіб і окремих злочинців. Як правило, метою діяльності злочинних угруповань є отримання злочинним шляхом великих матеріальних прибутків.

Систематичне вчинення кримінальних злочинів, спрямованих на накопичення певного капіталу або збагачення. Як правило, більшість злочинних угруповань створюються для безперервного здійснення протиправної діяльності у формі злочинної діяльності з метою отримання великих прибутків. Отриманий прибуток «відмивається» через транзакційну банківську систему та використовується для законного бізнесу або використовується для придбання ліквідних активів (нерухомість, дорогоцінні метали). Тому частина коштів витрачається на забезпечення діяльності ОЗУ, що забезпечує його роботу на тривалий час [112].

5. Наявність значної матеріальної бази, що проявляється у створенні спільних грошових фондів («общаку»), які інвестуються у різних сферах злочинної діяльності, банківських рахунків, нерухомості.

6. Масштабний міжрегіональний, державний та міждержавний характер злочинної діяльності з територіальним та сферним впливом серед організованих злочинних угруповань за територіально-галузевими ознаками.

7. Офіційно зареєстровано наявність фондів, спільних підприємств, підприємств та інших структур, під прикриттям яких діють злочинні групи.

8. Встановлення зв'язків із закордонним кримінальним світом, активне поширення антигромадської ідеології лідерів (організацій) злочинних угруповань.

Перш за все, щодо організації діяльності підрозділів ДСР Національної поліції України в період дії воєнного стану, хотілося б зупинитися на деяких елементах процесу боротьби з організованою злочинністю. Тому в процесі виконання своїх обов'язків компетентні органи повинні звертати увагу на аспекти, що впливають на притягнення до кримінальної відповідальності за злочини, збирання та надання доказів щодо злочинної діяльності до органів попереднього розслідування [110]. Важливим при цьому є обов'язкове дотримання всіх процедур і приписів законодавства України, оскільки існує високий ризик подальшого визнання доказів недопустимими [16; 163].

Слід також зазначити, що воєнний стан, боротьба з агресором у період ведення бойових дій підрозділами Національної поліції України, нові виклики організованої злочинності зумовлюють необхідність оптимізації операцій та вдосконалення роботи ДСР НПУ.

Чинниками оптимізації діяльності Департаменту стратегічних розслідувань та покращення показників організації його роботи є:

- посилення та розширення повноважень ДСР НПУ у боротьбі з організованою злочинністю;
- оптимізація діяльності ДСР НПУ шляхом покращення цифрової та інформатизованої складової роботи працівників;
- створення в структурі ДСР НП України власного слідчого підрозділу;
- вдосконалення міжвідомчої взаємодії між правоохоронними органами, що здійснюють протидію організованої злочинності в Україні;
- покращення умов праці, матеріально-технічного забезпечення підрозділів та інше.

Враховуючи вищевикладене, доцільно проілюструвати стан боротьби з організованою злочинністю за рейтингом областей за 12 міс. 2022 року.

Підозр – 1769, з них ОЗГ – 495 (15 – РФ/РБ)

Направлено до суду – 1286, з них ОЗГ – 444

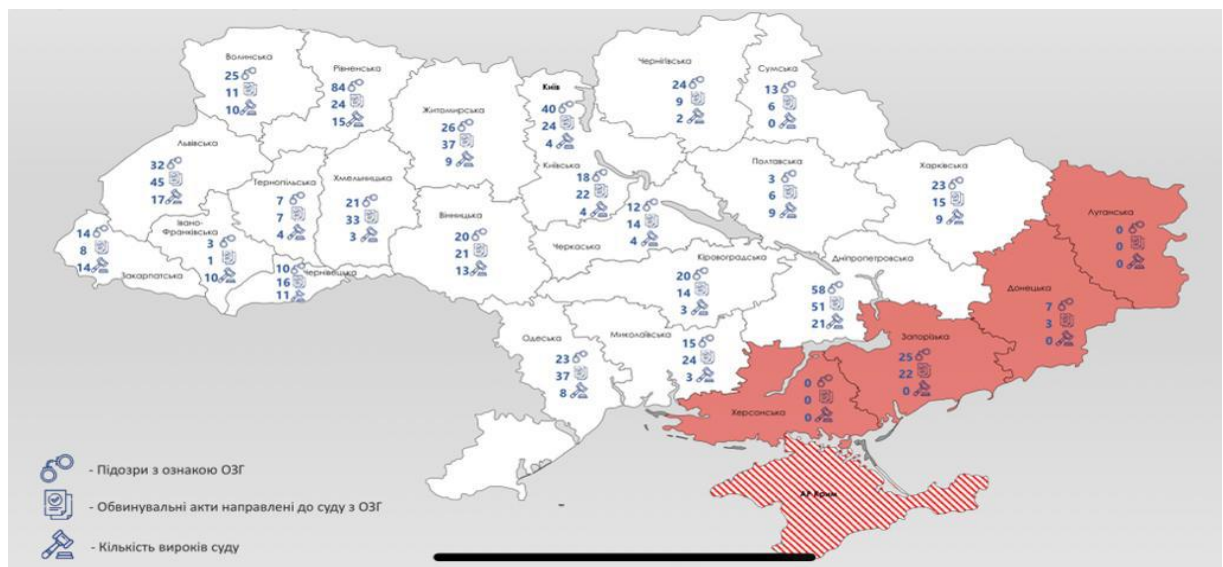
Накладено арешти на активи у сумі – 48,5 млрд грн., у тому числі – 47,4 млрд грн. РФ/РБ

Відшкодовано державного бюджету – 56,2 млн грн.

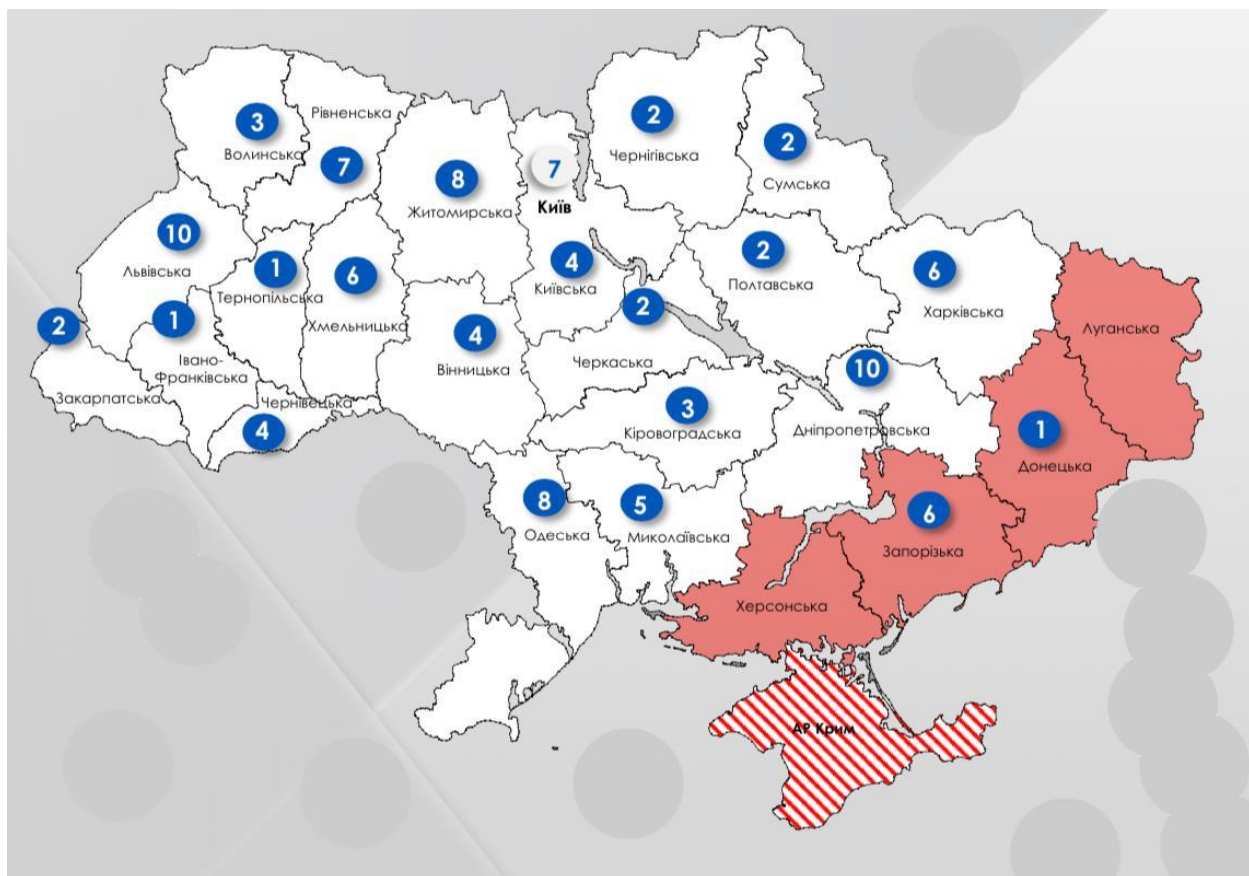
Відмінили – 192 закупок на 7,6 млрд грн.

Складено адмінпротоколів – 6391, з них конфлікт інтересів – 4690.

Вироків суду – 173.

Показники направлених ОГ та ЗО до суду 12 міс. 2022 року

Таким чином, всього по Україні повідомлено підозр – 495, (За 2021 рік – 511 з них 86 підозра або 16% - області, які окуповані та на території яких здійснюються військові дії)(кількість підозр по розмежуванню за статтями: ст. 191 – 225, ст. 201-2 – 9, ст. 203-2 – 44, ст.204 – 38, ст. 240 та ст.240-1 – 11, ст.246 – 72, ст.255 – 49, ст. 358 – 66, інші – 29)).

Всього по Україні направлено до суду – 104 (За 2021 рік – 116 з них 19 КП або 16% - області, які окуповані та на території яких здійснюються військові дії) (кількість направлень до суду по розмежуванню за статтями: ст. 191-29, ст. 190 – 7, ст. 203-2 – 9, ст. 204 – 16, ст. 206-2 – 3, ст. 229 – 2, ст. 240-1- 6, ст. 246 – 16, ст. 249-1 – 2, ст. 255 – 6, ст. 332 – 1, ст. 358 – 1, ст. 367 – 2, ст. 368 – 3).

Криміналізація масового суспільства, транснаціональної організованої злочинності, вихід її на міжнародний рівень є процесом реорганізації та переродження злочинного світу з тенденцією до ускладнення структури злочинного світу.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що під організованою злочинністю слід розуміти негативне соціальне явище, яке має цілеспрямований, стійкий, систематичний і планомірний характер і характеризується сукупністю небезпечних для суспільства та взаємозалежних груп організованих злочинних угруповань, що діють протягом тривалого часу. проміжок часу. на певній території з метою отримання великих злочинних прибутків.

Підсумовуючи, слід зазначити, що однією з найбільших проблем сучасних країн є організована злочинність, рівень якої постійно зростає та поглинає все більше країн. Питання, пов'язані з необхідністю розробки нової стратегії боротьби з організованою злочинністю, постійно обговорюються на міжвідомчих нарадах МВС, де наголошується на важливості співпраці з країнами ЄС у боротьбі з транснаціональною злочинністю. Окрема увага зосереджується на роботі щодо впровадження в Україні аналізу ризиків і загроз із використанням методології Європолу SOCTA, реалізації нових проєктів спільно з Консультативною місією ЄС, взаємодії Національної поліції та Державної фіскальної служби. У сучасних умовах стратегічною метою зовнішньої політики України є зміцнення спроможності України забезпечити імплементацію європейських міжнародних договорів протидії організованій злочинності у національне законодавство [111].

Другим найважливішим елементом успішної боротьби з організованою злочинністю, який набув особливої актуальності під час воєнного стану, є забезпечення соціального захисту та запобігання соціальної незахищеності. Це означає сприяння соціальному та економічному розвитку суспільства, а також забезпечення доступу до освіти, медичних послуг, соціального забезпечення та інших необхідних ресурсів. Крім того, важливо берегти людей і робити акцент на формуванні правової культури та громадянської свідомості. Загалом політика держави у сфері боротьби зі злочинністю має забезпечувати економічну безпеку держави, що реалізується затвердженими правовими нормами. Змістом державної політики є законодавча та

правоохоронна діяльність, спрямована на розробку та застосування правових заходів щодо ефективної боротьби з економічними злочинами, які здійснюють суб'єкти корупційної діяльності.

Третім елементом успішної боротьби з організованою злочинністю є міжнародна співпраця та скоординовані дії між різними країнами. Організована злочинність – явище транснаціональне, потрібні спільні зусилля.

1.2. Органи Національної поліції України як суб'єкт забезпечення реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю.

На сьогодні національна система нормативно-правових актів протидії організованій злочинності досить багата і включає норми конституційного права, адміністративного права, кримінального права, кримінального процесу та галузей права тощо.

Надалі вважаємо за доцільне розглянути правове забезпечення окремих суб'єктів, уповноважених здійснювати протидію організованій злочинності. До таких варто віднести:

- Національну поліцію України (Департамент стратегічних розслідувань);
- Державне бюро розслідувань;
- Бюро економічної безпеки;
- Службу безпеки України.

Як слушно зазначається у науковій літературі, в умовах воєнного стану надзвичайно важливим є об'єднання гілок влади та організацій для захисту інтересів громадян. У такий час розслідування злочинів, вчинених організованими групами, потребує координації спільних дій Департаменту

стратегічних розслідувань, Державного бюро розслідувань, Національної поліції, Бюро економічної безпеки та інших [102].

Нині одним із основних державних суб'єктів боротьби з організованою злочинністю є Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України, яка, як правило, є міжрегіональним територіальним органом кримінальної поліції, бере участь у реалізації державної політики протидії організованій злочинності та відповідно до законодавства України здійснює слідчу та виконавчу діяльність [115].

М. В. Гребенюк і В. К. Швець слушно наголошують на необхідності посилення співпраці та визначення нових ефективних форм взаємодії Національної поліції України з правоохоронними органами та іншими органами державної влади, з метою протидії організованій злочинності та її впливу на управління соціально-економічним і політичним життям аспектів життя суспільства і держави [21].

Тому актуальним є розгляд проблеми боротьби з організованою злочинністю через призму здійснення функцій держави, здійснення їх через компетентні органи, які створені та діють відповідно до Конституції та законів України, завдань і функцій.

Г.В. Форос, зазначає, що суб'єктом правоохоронної діяльності виступає держава через свої представницькі, виконавчі, судові органи і прокуратуру, а також громадські організації та об'єднання. Суб'єктом діяльності щодо протидії злочинності, на її думку, можуть бути визначені орган, організація, окрема особа, які в цій діяльності виконують хоча б одну з таких функцій запобігання, як організація, координація, здійснення або безпосередня причетність до здійснення [147].

Маючи власну позицію щодо поглядів деяких науковців, що суб'єктом державного управління є лише виконавчий орган. Хочемо зазначити, що до органів, наділених повноваженнями щодо розвитку, розробки та реалізації політики, безумовно, слід віднести Верховну Раду України, Президента

України, Кабінет Міністрів України, місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування. боротьба з організованою злочинністю.

Відповідно до законодавства, а саме ст. 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» (далі – Закон) систему суб'єктів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, поділяє на: а) спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю державні органи; б) державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій [120].

Наразі Україна не здійснює ефективну боротьбу з організованою злочинністю, про що свідчить аналіз законодавчих положень про державницькі структури, створені для цієї мети. До таких структур належать Координаційний комітет з боротьби з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України, а також спеціальні підрозділи Служби безпеки України, що займаються боротьбою з корупцією та організованою злочинністю. Варто відзначити, що законодавцем визначена можливість створювати інші спеціальні органи для боротьби з організованою злочинністю за потреби, як на постійній, так і тимчасовій основі. Проте, аналіз законодавчих положень підтверджує відсутність системної та ефективної боротьби з організованою злочинністю в Україні на сьогоднішній день.

Попри вищезазначене, згідно Закону, Координаційний комітет з боротьби з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України залишається формально визнаним як державний орган, спеціально створений для боротьби з організованою злочинністю. Проте насправді цей орган не функціонує і не було внесено жодних змін до законодавства, що свідчить про відсутність законодавчого регулювання і правового порядку в цьому питанні. Дослідження Закону України "Про Раду національної безпеки і оборони України" також не надає вичерпного визначення цього органу як суб'єкта в боротьбі з організованою злочинністю, оскільки у ньому немає жодних

згадок про організовану злочинність. У статті 4 цього Закону зазначено лише, що Рада національної безпеки і оборони України координує та контролює діяльність органів виконавчої влади у сферах протидії корупції, забезпечення громадської безпеки та боротьби з злочинністю, які стосуються національної безпеки і оборони.

Згідно правових положень Закону (ст. 5) до органів державної влади, які беруть участь у протидії організованій злочинності, зараховано: органи Національної поліції і Служби безпеки України, крім зазначених у п. 2 цієї статті; органи прокуратури України; органи Державної прикордонної служби України та органи державного фінансового контролю; органи і установи виконання покарань та слідчі ізолятори; розвідувальний орган Міністерства оборони України; Служба зовнішньої розвідки України; Національне антикорупційне бюро України.

Очевидно, що організована злочинність також може бути розглянута у цьому контексті як загроза національній безпеці. Проте, важливо визначити конкретні завдання, функції, компетенцію та повноваження Ради національної безпеки і оборони України щодо боротьби з організованою злочинністю.

Серед державних структур, які взяли на себе завдання боротьби з організованою злочинністю, законодавство визнає органи Національної поліції і Служби безпеки України, за винятком тих, які визначені в пункті 2 статті 5 відповідного закону. В цьому контексті доцільно розглянути, яких саме органів це стосується, та які завдання на них покладено в рамках боротьби з організованою злочинністю.

У статті 13 Закону України "Про Національну поліцію" визначено, що систему поліції створюють наступні складові: центральний орган управління поліцією; територіальні органи поліції. Центральний орган управління поліцією включає в себе організаційно об'єднані структурні підрозділи, які забезпечують функціонування керівництва поліції та

виконання завдань, покладених на поліцію. В системі поліції діють наступні підрозділи:

- кримінальна поліція;
- патрульна поліція;
- органи досудового розслідування;
- поліція охорони;
- спеціальна поліція;
- поліція особливого призначення.

Усі перераховані органи поліції мають загальні обов'язки, які включають в себе надання поліцейських послуг у наступних сферах:

- забезпечення громадської безпеки і підтримання громадського порядку;
- захист прав і свобод громадян, а також інтересів суспільства і держави;
- боротьба зі злочинністю;
- надання допомоги особам, які унаслідок особистих, економічних, або соціальних обставин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують підтримки в межах, визначених законом (стаття 2 Закону). Варто відзначити, що завдання вказані загальні та не містять конкретизації щодо протидії організованій злочинності.

Також, важливо враховувати, що не всі підрозділи Національної поліції мають однакову здатність та компетенцію в боротьбі з організованою злочинністю, оскільки вони відрізняються за завданнями, функціями, повноваженнями, та підготовкою. Наприклад, Департамент стратегічних розслідувань може вважатися основним суб'єктом у протидії організованій злочинності, але деякі інші підрозділи, такі як кримінальна поліція і органи досудового розслідування, можуть виконувати частину функцій в цьому напрямку. Важливо відзначити, що зазначені органи досудового розслідування не наділені офіційним статусом "орган" відповідно до Закону України "Про Національну поліцію", що суперечить статті 38 Кримінального

процесуального кодексу України, де вони визначаються як слідчі підрозділи органів Національної поліції. У цьому контексті є доцільним узгодження пункту 3 статті 13 Закону України "Про Національну поліцію" з положеннями статті 38 Кримінального процесуального кодексу України.

Зараз боротьба з організованою злочинністю передбачена переважно за допомогою Департаменту карного розшуку (у якому працює управління по боротьбі з організованою злочинністю), Департаменту кіберполіції, Департаменту протидії наркозлочинності і Департаменту захисту економіки. Однак очевидно, що співробітникам цих підрозділів важко справлятися з цим завданням через різні обставини, такі як різні завдання, функції, компетенція, повноваження, та різні рівні підготовки.

Крім того, варто зазначити, що це суб'єкти, які формально визначені, оскільки кожен підрозділ СБУ і Національної поліції, виконуючи свої завдання та функції, при отриманні інформації про організовані злочинні групи, згідно з пунктом 6 статті 16 Закону, зобов'язані передавати цю інформацію спеціалізованим підрозділам, які займаються боротьбою з корупцією та організованою злочинністю в СБУ. Проте слід враховувати наявну конкуренцію між цими службами, яка не відображена в нормативно-правових актах і, отже, не має відповідного регулювання.

Державні органи влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, а також службові та інші фізичні особи зобов'язані долучитися до цієї боротьби. Проте, на наш погляд, перелік суб'єктів, які беруть участь у протидії організованій злочинності, визначений в статті 5 Закону, не є повним. Наприклад, якщо до органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, в законодавстві включено Національне антикорупційне бюро, то логічно було б також враховувати Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру та Державне бюро розслідування серед суб'єктів протидії організованій злочинності. З цією метою пропонується внести доповнення до статті 5 Закону.

Після аналізу нормативно-правових актів та практики діяльності суб'єктів протидії організований злочинності виявлено, що законодавчо визначена система таких суб'єктів є недосконалою, нечітко врегульованою та позбавленою наукового обґрунтування, що робить її менш ефективною [27].

З метою забезпечення раціонального визначення суб'єктів протидії організований злочинності пропонується виходити з основних напрямів цієї діяльності:

- формування правової основи, організаційних, матеріально-технічних та інших умов для ефективної боротьби з організованою злочинністю та організація міжнародного співробітництва у цій сфері;
- виявлення та усунення або нейтралізація негативних соціальних процесів і явищ, що породжують організовану злочинність та сприяють їй;
- запобігання завданню шкоди людині, суспільству, державі;
- запобігання виникненню організованих злочинних угруповань;
- виявлення, розслідування, припинення і запобігання правопорушенням, вчинюваним учасниками організованих злочинних угруповань, та притягнення винних до відповідальності;
- забезпечення відшкодування шкоди завданої державі, фізичним та юридичним особам;
- протидія встановленню корумпованих зв'язків із державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність;
- запобігання використанню учасниками організованих злочинних угруповань у своїх інтересах об'єднань громадян і засобів масової інформації;
- протидія легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використанню суб'єктів підприємницької діяльності для реалізації злочинних намірів (стаття 6 Закону) [120].

Із запровадженням воєнного стану на території нашої держави все активніше набуває взаємодія Національної поліції з іншими державними органами, а також з приватними охоронними структурами, службами

економічної безпеки підприємств різних форм власності та державними установами. актуальні у сфері боротьби з організованою злочинністю. Важливість міжвідомчої співпраці правоохоронних органів ще більше підкреслюється тим фактом, що Національна поліція України є національним контактним пунктом Європолу в Україні, який координує, організовує та забезпечує співпрацю між різними відомствами. сферу боротьби зі злочинністю з використанням можливостей Інтерполу, Європолу та інших міжнародних організацій і структур [9].

Хочемо зауважити, що деякі науковці поділяють суб'єкти, з якими взаємодіє Бюро стратегічних розслідувань, на три групи: Державні установи; підрозділи недержавної економічної безпеки; іноземні правоохоронні органи. Крім того, дуже важливою є взаємодія Бюро стратегічних розслідувань з державними та недержавними органами з питань контролю та моніторингу економічної діяльності, яка проходить у формі обміну інформацією на різноманітні теми економічної діяльності, про її правопорушення та злочини, а також брати участь у проведенні спільних доказових перевірок і ревізій та притягненні до кримінальної відповідальності за правопорушення у сфері економіки [103].

Щодо основних напрямів кримінальної політики у цій сфері діяльності, то їх, на нашу думку, можна поділити на три напрями: правова та нормотворча діяльність; боротьба з організованою економічною злочинністю; протидія корупції.

Аналізуючи більш детально кожний із напрямів зупинимося на певних характеристиках. А саме, кримінальна політика забезпечується:

- на основі поглибленого аналізу судової практики та розслідування справ про економічні злочини та корупцію, забезпечення ефективного застосування норм кримінального права;

- шляхом систематичний моніторингу судово-слідчої діяльності. При цьому необхідно враховувати отримані результати під час аналізу та оцінки функціонування об'єктів забезпечення економічної безпеки, у тому числі

бюджетно-стратегічно важливих об'єктів інфраструктури України, а також при прогнозуванні викликів і загроз в умовах воєнного стану до економічної безпеки;

- застосування на місцевому рівні цільових програм захисту бюджетних коштів, спрямованих на реалізацію національних проектів, удосконалення законодавства та адаптація його в умовах воєнного стану;

- прийняття управлінських рішень, щодо протидії організованої економічної злочинності, пов'язаної з корупцією, із захистом економічних інтересів фінансових структур та їх активів;

- забезпечення розгляду заяв, що надходять з цифрових майданчиків, для прийому звернень від бізнес-організацій щодо тиску на них правоохоронних органів.

Боротьба з організованою економічною злочинністю в період воєнного стану включає такі основні напрями:

- координація дій правоохоронних та контрольно-контрольних органів щодо виявлення, попередження, попередження та своєчасного розкриття економічних і податкових правопорушень, вчинених організованою групою;

- створення необхідних умов для реалізації принципу невідворотності покарання за окремі види злочинів;

- здійснення комплексу організаційних і практичних заходів щодо протидії виведенню капіталів за кордон з національної економіки;

- здійснення комплексу оперативно-розшукових та інших заходів для розкриття правди про переведення безготівкових коштів у віртуальний валютний обіг та легалізації доходів, які зловмисники отримують від економічних злочинів;

- запобігання негативним явищам, пов'язаним з рейдерством, злочинними та іншими протиправними діями в економічній та фінансовій сфері, що здійснюється, зокрема, за участю представників правоохоронних, контролюючих та контролюючих органів, державних установ;

- застосування превентивних заходів щодо спроб навмисного банкрутства, у тому числі стратегічних підприємств, та іншим незаконним діям щодо суб'єктів господарювання;

- вжити заходів щодо злочинних угруповань, які забезпечують перерахування злочинних коштів.

До основних напрямків розглянутої сфери, вважаємо за доцільне, віднести:

- виявлення та розслідування злочинів у фінансово-кредитній сфері, в тому числі злочинів, пов'язаних з незаконною банківською діяльністю, а також протидія злочинам, пов'язаним з переказом грошей і активів банків, офшорних кредитних установ, банківським шахрайством;

- запобігання та припинення незаконного витрачання та розкрадання бюджетних коштів на подолання наслідків воєнного чи надзвичайного стану;

- новий підхід до підготовки працівників правоохоронних органів та проведення ними додаткової спеціалізованої підготовки відповідно до затверджених програм слідчої підготовки з метою виявлення, попередження, припинення та розкриття злочинів у сфері економіки та злочинів корупційного характеру;

- превентивні заходи щодо можливості надходження злочинних доходів у прибуткові сектори економіки, у тому числі стратегічні;

- співпраця щодо протидії, спрямованої на припинення проявів транснаціональної організованої економічної злочинності.

Для цього важливо налагодити тісну співпрацю з міжнародними правоохоронними організаціями та іноземними правоохоронними органами;

виявити та ліквідувати джерела фінансової підтримки організованих злочинних груп і співтовариств, що діють у сфері економіки.

Досліджуючи кримінальні провадження, ми можемо зробити висновок, що зловживання у сфері економічної діяльності мають певний зв'язок із бюджетним фондом, поширеним не лише серед державних установ, а й серед підприємців та приватних керівників, оскільки для отримання коштів з

бюджету, достатньо разом з необхідними документами, інколи забезпечувати офіційну документацію. Латентними є факти досягнення фінансових цілей, шляхом подачі фіктивних документів.

Розкрадання бюджетних коштів під час проведення державних закупівель, несправедливо завищуючи фактичні обсяги виконаних будівельних робіт, закупівель товарів і послуг для державних установ із завідомо завищеними цінами, а також низкою штучно завищених посередників, що викликає занепокоєння і щодо джерела прибутку для чиновників і представників бізнесу.

Закон України "Про основи державного фінансового контролю в Україні" визначає, контроль за дотриманням законодавства у сфері державних закупівель здійснюється шляхом моніторингу державних закупівель у порядку, встановленому законодавством України "Про публічні закупівлі", проведення аудиту державних закупівель, а також у процесі перевірки та інспектування державних фінансів [75].

Безумовно, правоохоронні органи, особливо системи МВС, постійно трансформуються та вдосконалюються, наділяються новими повноваженнями та виконують нові функції у боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю. Ще під час становлення України як незалежної держави функції щодо боротьби з організованою злочинністю були передані створеному передовому органу – Головному управлінню по боротьбі з організованою злочинністю МВС України, яке було ліквідоване у 2015 році.

Проте згодом з'ясувалося, що боротьба з діяльністю ОГ та ЗО різних підрозділів Національної поліції України була неефективною, і у 2019 році було створено міжрегіональне територіальне управління в рамках кримінальної поліції України. Національна поліція України, яка реалізує державну політику протидії організованій злочинності та відповідно до законодавства України Служба стратегічних розслідувань Національної поліції України проводить розслідування та оперативна діяльність.

Основними завданнями Департаменту є:

- виявлення, припинення і попередження незаконної діяльності суспільно-небезпечних організованих груп (ОГ) і злочинних організацій (ЗО), у тому числі в органах державної влади та місцевого самоврядування, які впливають на криміногенну ситуацію в державі та її окремих регіонах;

- здійснення заходів, спрямованих на координацію діяльності органів (підрозділів) поліції у сфері боротьби з тероризмом відповідно до компетенції, визначеної законодавством України;

- протидія корупції серед посадових осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», вжиття заходів з метою виявлення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією, та їх припинення відповідно до законодавства України;

- здійснення оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на здобуття інформації про криміногенні процеси в злочинному середовищі, пов'язані з протиправною діяльністю окремих осіб та злочинних угруповань, схеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;

- організація та здійснення, відповідно до законодавства України, заходів захисту працівників ДСР, інших органів та підрозділів Національної поліції України, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, членів їх сімей та близьких родичів цих осіб [115].

Для виконання цих завдань у кожному регіоні нашої держави створено Управління стратегічних розслідувань Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України. Ці органи мають достатній кадровий склад для виконання функцій і повноважень відповідно до положень чинного законодавства.

Війна внесла корективи в діяльність правоохоронних органів, які, крім функцій, покладених на ці підрозділи законом, виконували нові завдання, не входяють до цієї служби. Наразі працівники Національної поліції України, а особливо Департаменту стратегічних розслідувань, беруть активну участь у бойових діях та здійснюють цілодобові заходи по протидії російській агресії на території України. Кожен день під час війни поліцейські не лише

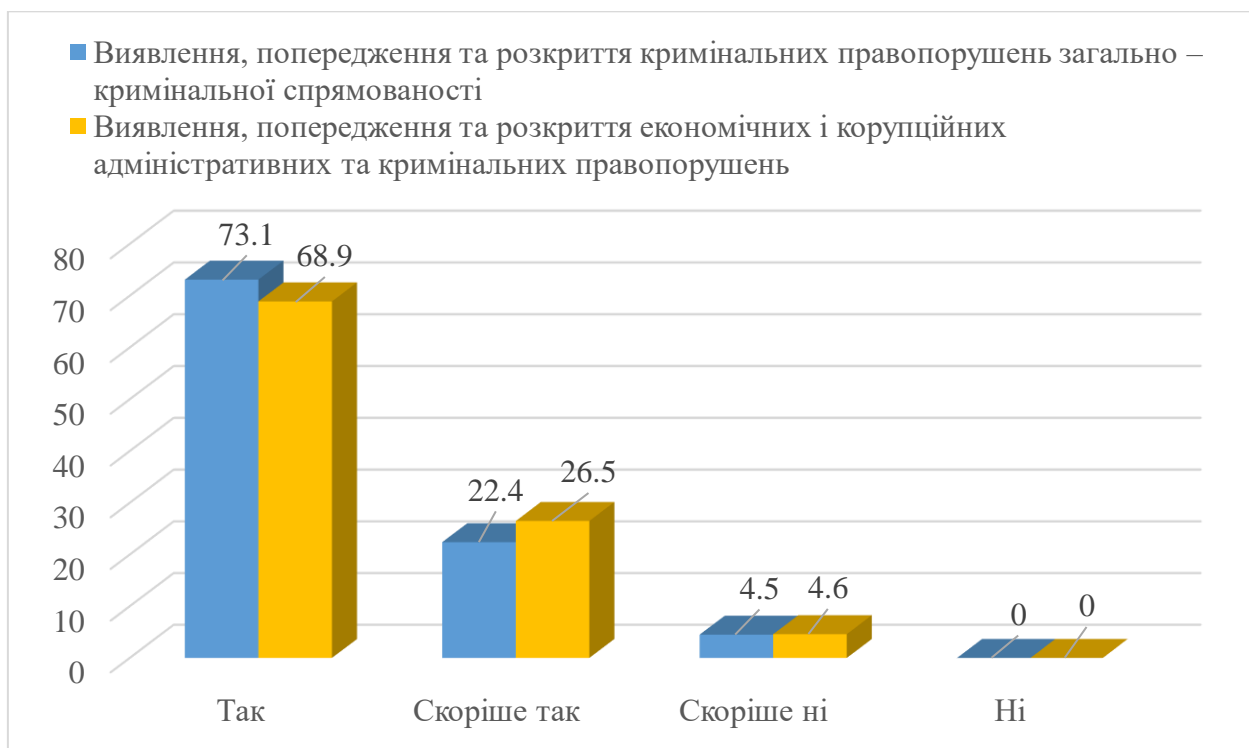
продовжують боротися зі злочинністю та беруть безпосередню участь у бойових діях, а й допомагають надавати гуманітарну допомогу та евакуювати місцевих жителів на передовій.

Тож у Сумській області, де одне з перших відчуло на собі натиск російської армії, співробітники Бюро стратегічних розслідувань організували взаємодію з ветеранами місцевих сил та сил опору ще з моменту широкомасштабного вторгнення та ефективної контратакуючі підрозділи російська армія. Окрім виконання своїх основних обов'язків, співробітники Бюро також проводять активні заходи щодо виявлення «колаборантів» і «помічників» ворога, які займаються мародерством на постраждалих територіях. «чоловіків призовного віку, які беруть участь у викраденні людей та привласненні гуманітарної допомоги з наступним незаконним здійсненням.

Воєнний стан в Україні та ведення активних бойових дій зі звільнення нашої держави від агресорів змінили основне поле діяльності підрозділів Національної поліції України у боротьбі з організованою злочинністю. Про що свідчать дані Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України [110].

Основними напрямками діяльності даного підрозділу по протидії організованій злочинності під час дії воєнного стану є:

- виявлення, попередження та розкриття кримінальних правопорушень загально кримінальної спрямованості;
- виявлення, попередження та розкриття економічних і корупційних адміністративних та кримінальних правопорушень (протидія організованим групам та злочинним організаціям в органах державної влади, протидія корупції, протидія діяльності організованих груп та злочинних організацій у сфері публічних закупівель).

Більш детально хочеться зупинитись на протидії загально кримінальній організованій злочинності. Вважаємо, що необхідно більш конкретизувати основні її напрями:

- протидії загально кримінальним організованим групам та злочинним організаціям (особливу увагу приділяти злочинним діям, які підпадають під ознаки ст. 255-1, 255-2, 255-3 КК України);

- протидії транснаціональним та етнічним організованим групам та злочинним організаціям;

- протидії екстремістським організованим групам та злочинним організаціям.

Незважаючи на те, що сьогодні додався ще один характерний для воєнного стану напрямок діяльності – виявлення «колаборантів», організацій і підприємств, які знаходяться на території України і затримуються навіть «опосередковано» громадянами РФ, прибутки можна використовувати для фінансування країни-окупанта.

Найбільш вразливими для корупційних проявів з боку учасників організованих груп та злочинних організацій під час воєнного стану сферами діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування є:

- розподіл та використання коштів, отриманих в рамках волонтерської діяльності та отриманої гуманітарної допомоги;
- розподіл коштів, які виділяються на відновлення зруйнованої інфраструктури, помешкань громадян, підприємств та організацій, що постраждали в результаті бойових дій;
- закупівля засобів захисту, автотранспорту, медичних препаратів для передачі їх ЗСУ.

Цікавими є думки співробітників Служби стратегічних розслідувань НП України, які вважають, що серед сфер суспільного життя та діяльності організацій чи громадян найбільш вразливими для злочинних організацій є наступні сфери:

- гуманітарна сфера (закупівля та розподіл гуманітарної допомоги, спорядження та медикаментів, коштів для окремих категорій громадян);

– надання послуг з незаконного перетину державного кордону особами, які підлягають мобілізації в умовах воєнного стану;

– вчинення злочинів загально кримінальної спрямованості (мародерство, пограбування громадян, крадіжки в районах ведення бойових дій та на так званих «прифронтових територіях»);

– бюджетна сфера (розподіл державних та комунальних коштів на будівництво оборонних споруд, відновлення зруйнованих помешкання громадян, будівництво доріг).

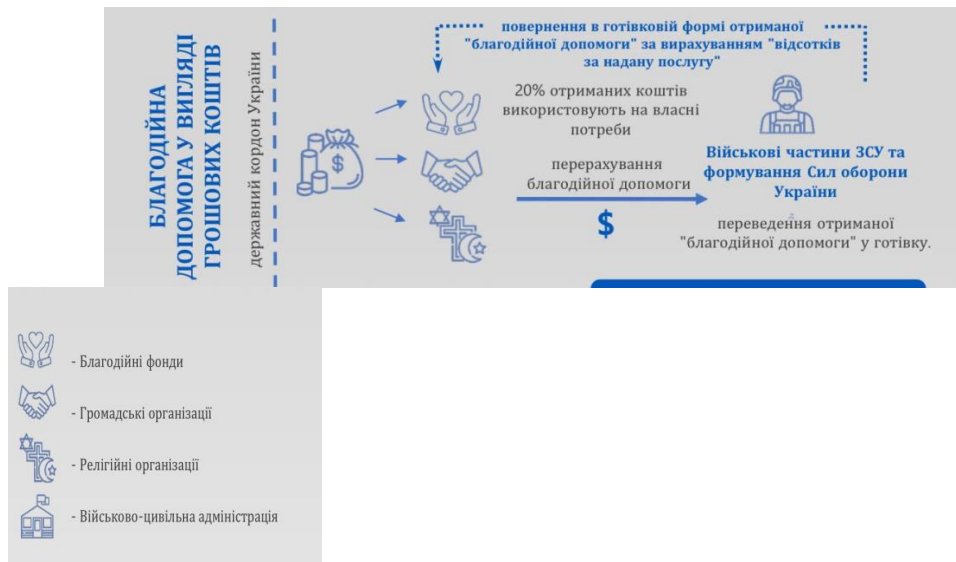

Стосовно питання протидії незаконному використанню гуманітарної допомоги та благодійних пожертв

З 24 лютого 2022 року в адресу благодійних та громадських організацій автомобільним, залізничним та морським шляхом до України завезено 149 891 вантажів загальною вагою понад 898 980 тон.

Напрямами роботи підрозділів ДСР з проблемних аспектів формується шляхом: встановлення в ході відпрацювання ввезення в Україну товарів гуманітарної допомоги; відсутністю інформації від благодійної організації до ДМСУ щодо запланованого ввезення на територію України гуманітарного товару; не здійснення ДМСУ перевірок товарів на предмет відповідності товарам, зазначених в переліку, який затверджено постановами КМУ №174; відсутністю взаємообміну інформацією між ДМСУ та правоохоронними органами. У тому числі Декларування на паперовому носії, унеможливорює проведення більш детального аналізу злочинних схем; відсутня реєстрація товару, як гуманітарного в відкритих джерелах уповноважених органів; відсутня інформація від благодійної організації до ДМСУ щодо запланованого ввезення на територію України гуманітарного товару, що зпричинює необхідність впровадження бази даних щодо "фіктивних благодійних організацій".

З 24 лютого 2022 року в адресу благодійних, громадських та релігійних організацій перераховано грошові кошти з призначеннями платежу «гуманітарна/благодійна допомога» на загальну суму понад 35 млрд. грн.

Проблемні питання встановлені вході відпрацювання надходження до України благодійних коштів: фактично відсутній контроль за отриманням та розподілом благодійної допомоги у грошовій формі. А також відсутні підстави для проведення перевірок цільового використання отриманого доходу, в зв'язку з відсутністю доступу до руху грошових коштів та відсутністю у податковій звітності неприбуткових організацій інформації щодо надавача та отримувача з зазначенням цілей її використання.

В рамках кримінальних проваджень ДСР за 2022 рік, які супроводжуються Департаментом, за результатами обшуків вилучено продукції на суму 87 млн. 947 тис. грн. та накладено арешт і визнано речовими доказами майно загальною вартістю 57 млн. 696 тис. грн.

Нажаль необхідно констатувати, що організована злочинність в Україні стабільно розвивається та структурується, залучаючи до неї представників державних органів, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів, судової системи тощо. Сучасний стан організованої злочинності загрожує національній безпеці та цілісності держави, потребує невідкладних адміністративно-правових заходів боротьби з нею. Боротьба з організованою злочинністю — це не окреме питання, яке наразі надто спрощено через

непослідовність дій окремих суб'єктів, а складний правовий та адміністративний механізм, складність якого вимагає стратегічного вирішення [28]. Наведені дані дають нам впевненість, що, незважаючи на нові виклики, пов'язані з веденням бойових дій з боротьби з агресорами та звільнення території нашої держави, підрозділи Національної поліції України не допускають поширення злочинного впливу організованих груп та організованої злочинності на території України. держави, швидко реагуючи на будь-які зміни кримінального середовища.

1.3. Нормативні засади реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та місце серед них адміністративно-правового регулювання.

Ефективне функціонування та розвиток сфери боротьби з організованою злочинністю та підвищення ефективності державної політики в даній сфері вимагає відповідного нормативного регулювання. Будучи об'єктом посиленої уваги, державна політика у сфері боротьби з організованою злочинністю водночас стає об'єктом адміністративно-правового регулювання.

Основою державної політики у боротьбі з організованою злочинністю є її об'єкт і суб'єкт. Ці чинники політичних процесів держави у боротьбі з організованою злочинністю свідчать про специфіку правового регулювання відповідної сфери, надавши цьому регіону певного репресивного режиму.

Проте в юридичній науці, шукаючи певні стратегічні напрями реалізації державної політики щодо захисту суспільних відносин, акцентують увагу не на об'єкті та темі, а на дослідженні самого явища боротьби з організованою злочинністю, включаючи його вміст.

У прецедентному праві під політикою держави у сфері боротьби з організованою злочинністю розуміється червона лінія, яка визначає основні

напрями, цілі та засоби ліквідації організованої злочинності шляхом утворення адміністративних, кримінальних, кримінально-виконавчих та суміжних органів, які передбачають практику прийняття, розроблення та здійснення заходів, спрямованих на запобігання злочинності. Боротьба з організованою злочинністю визначається як частина державної політики, яка визначає основні завдання, принципи, напрями, цілі та засоби правового впливу на злочинність, організовану злочинність, а також засоби їх досягнення які виражаються в директивах та юридичних документах, стандартах і нормах інтерпретаційної поведінки та практика їх застосування.

Сучасні погляди на об'єкт і суб'єкт державної політики є суперечливими, нерідко, на думку правознавців, ці явища вважаються синонімами.

Як у історично сформованих, так і в сучасних науково-правових працях можна відзначити поділ поглядів на два основні погляди: розглядати суб'єкт політики держави у боротьбі з організованою злочинністю як діяльність держави, спрямовану на боротьбу з організованою злочинністю, або спрямовану при такому злочині.

Правові положення про покарання за їх правопорушення та практичне застосування відповідних законів завжди мало багатоаспектність поглядів та трактувань. Правовова політика за її спрямованістю та видом слід розуміти реакцію держави на певні явища суспільного життя, зумовлені різними обставинами, обумовленими об'єктивними причинами, що є необхідними для досягнення цілей.

У цьому контексті об'єктом правової політики буде правове життя суспільства, тобто форма суспільного життя, яка переважно виражається в нормативних актах і правовідносинах, що характеризується специфікою та рівнем правового розвитку цього суспільства, ставлення суб'єктів до права та рівень задоволення суспільного інтересу.

Хочемо акцентувати увагу, на тому що для розвитку правової держави України та ефективного забезпечення адміністративно-правових механізмів

протидії організованій злочинності є необхідність формування правового політичного простору, який тісно забезпечує стабільність і легітимність громадянських установ.

Неодмінними умовами його формування є несуперечливість і несуперечливість між джерелами, а також основа державної політики, яка допомагає організувати ефективні правові документи відповідно до зручної ієрархії, легкої для розуміння, перш за все доктринальної поведінки.

Нормативно-правова база реалізації державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю є те, що групою окремих нормативних актів зазначені лише безпосередньо органи виконавчої влади та мають частково право на самостійність. Інші суб'єкти, такі як невиконавчі органи державної влади, не мають формальних зобов'язань вдосконалювати свої процедури виконання повноважень відповідно до напрямів розвитку, визначених законами, політико-правовими документами, незважаючи на те, що ці документи іноді безпосередньо стосуються їхньої діяльності.

У боротьбі з організованою злочинністю, слід виділити ключову роль правоохоронних органів.

Отже, для ефективного функціонування правоохоронної системи та здійснення відповідного контролю необхідно унормувати критерії, які дозволяють регулювати цю діяльність.

Слід підкреслити, що вплив перевіряючих органів пов'язав широкий спектр способів і методів організації перевіркової діяльності та з історичними передумовами виникнення адміністративного права як галузі та сфери правовідносин. Це питання стає дедалі актуальнішим, зазначила Н.В.Коваленко [56; 57]. Крім цього, окремої уваги потребує як правове забезпечення так і загальнонаціональна тенденція реформування системи кримінальної юстиції загалом, що докорінно впливає на розуміння сутності та змісту права [169; 77; 73], а також коригує відповідні методи та форми дослідження юридичної матерії [36; 38; 79], від ефективності застосування яких залежить перш за все результативність дослідження.

Нарешті невизначеність нормативно-правової бази для формування та реалізації державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, її витоків та засад, відсутність планування та комплексних державних прогнозів не гарантують впровадження прозорості та передбачуваної політики на визначеній території.

Враховуючи той аспект що планування є надзвичайно важливим аспектом у правоохоронній діяльності, у цьому контексті важливо розглядати кожен об'єктивну обставину [166].

Враховуючи доктринальні та програмні акти, у контексті нормативного регулювання реалізації державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю та нормативного положення адміністративно-правового характеру, слід зазначити, що ці акти мають бути чітко викладеними і публічно, включаючи чітко пояснені будь-якою особою визначення, ціннісні орієнтації, стратегічні цілі та принципи їх реалізації.

Конкретний зміст державної політики по боротьбі з організованою злочинністю, по можливості, повинен закладатися у всю управлінську діяльність, виступаючи основою для вирішення правових колізій і колізій в управлінні, а в окремих випадках і основою управлінської ініціативи [161].

Державна політика у сфері боротьби з організованою злочинністю має ключове значення для забезпечення безпеки суспільства і правопорядку. Поняття організованої злочинності охоплює собою сукупність злочинів, які здійснюються групами злочинців, із заздалегідь визначеною метою та структурованою організацією, що може включати такі сфери як торгівля наркотичними засобами, контрабанда, замовні вбивства, шахрайство, відмивання коштів, торгівля людьми, тероризм та інші злочини [86].

Основні аспекти нормативних засад реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю включають:

1. Превентивні заходи. Так, держава повинна зосередити увагу на превентивних заходах, таких як збільшення своєчасної реакції на поширення злочинності, підвищення громадської свідомості та правосвідомості,

підтримка профілактичних програм для попередження злочинності серед молоді, соціальна реабілітація злочинців, та інші дії, що допомагають запобігати злочинності.

2. Законодавство та правоохоронна діяльність. Держава повинна удосконалювати законодавство та правоохоронну систему, щоб забезпечити ефективне реагування на організовану злочинність. Даний аспект мусить включати прийняття жорстких законів спрямованих на протидію організованій злочинності, збільшення кількості та підвищення компетентності співробітників правоохоронних органів, підвищення рівня співпраці між правоохоронними органами на національному та міжнародному рівнях.

3. Міжнародне співробітництво. Організована злочинність часто перетинає національні кордони, тому міжнародне співробітництво є важливим аспектом боротьби з цим явищем. Країни повинні спільно працювати у розслідуванні та затриманні злочинців, обмінюватися інформацією, згуртовуватися проти спільних загроз, і розвивати міжнародні договори і механізми для забезпечення співпраці.

4. Конфіскація активів, отриманих злочинним шляхом. Держава повинна вживати заходів для конфіскації активів, отриманих в результаті злочинних дій, з метою позбавлення злочинців засобів для фінансування подальших злочинних дій та виплат компенсації особам, які стали жертвами такого роду протиправних діянь.

5. Захист свідків та жертв. Важливо забезпечити належний захист свідків та жертв організованої злочинності, а також надавати їм необхідну підтримку та допомогу в процесі правосуддя.

6. Ефективний моніторинг. Держава повинна стежити за тенденціями злочинності, вивчати та аналізувати дані для ідентифікації нових злочинних груп та методів їх діяльності, що допоможе у вчасному реагуванні та розробці ефективних стратегій протидії організованій злочинності.

Загалом, боротьба з організованою злочинністю вимагає комплексного підходу та співпраці всіх сфер суспільства, урядових органів, правоохоронних структур та громадськості. Лише шляхом поєднання зусиль можна досягти успіху в цій складній справі.

На сьогоднішній день, українське законодавство містить досить розгалужену систему нормативно-правових актів спрямованих на протидію організованій злочинності.

Говорячи про нормативні засади реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та місце серед них адміністративно-правового регулювання, варто відзначити наступні нормативно-правові акти.

Впершу чергу, варто згадати закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30.06.1993 № 3341-ХІІ. Так, у даному законі закріплено визначення організованої злочинності, під якою в цьому Законі розуміється сукупність кримінальних правопорушень, що вчиняються у зв'язку з створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань. Крім того, статтею 5 ЗУ «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» визначається система органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю. Відповідно до якої систему державних органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, становлять:

а) спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю державні органи;

б) державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій.

До державних органів, спеціально створених для боротьби з організованою злочинністю, Закон відносить Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України.

А також містить вказівку, що у разі потреби Верховною Радою України на постійній або тимчасовій основі можуть бути створені й інші спеціальні органи для боротьби з організованою злочинністю.

В той же час, до державних органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, Закон відносить:

- органи Національної поліції і Служби безпеки України;
- органи прокуратури України;
- органи доходів і зборів, органи Державної прикордонної служби України та органи державного фінансового контролю;
- органи і установи виконання покарань та слідчі ізолятори;
- розвідувальний орган Міністерства оборони України;
- Служба зовнішньої розвідки України;
- Національне антикорупційне бюро України;
- Бюро економічної безпеки України [120].

Крім ЗУ «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», донормативних актів, що визначають засади реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю відносять Конституцію України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, закони України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Національну поліцію», «Про Службу безпеки України», «Про прокуратуру», «Про Бюро економічної безпеки України».

27 вересня 2022 року Кабінетом Міністрів України було прийнято розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю». Прийняття даного нормативно-правового акту свідчить про своєчасність та важливість вжиття заходів із протидії організованій злочинності на загальнодержавному рівні. Варто відзначити, що згідно даної Стратегії боротьби з організованою злочинністю,

першим завданням значиться саме удосконалення нормативно-правового забезпечення боротьби з організованою злочинністю [114].

Прийняття такого масиву нормативних актів, котрі регламентують засади державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю пов'язано із значним деструктивним потенціалом сучасної організованої злочинності, яка характеризується широким розповсюдженням, оскільки вона набула транснаціонального характеру і створила загрози для національної безпеки окремо взятих держав.

Визначення нормативних засад реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та місце серед них адміністративно-правового регулювання є питанням актуальним, особливо в період криз. При цьому слід зазначити, що говорячи про конкретні проблеми, у першу чергу, доцільно зазначити проблеми визначення поняття. Проблема дефініції пов'язана, здебільшого, не з терміном «злочинність», а з терміном «організована», оскільки брати до уваги тільки діяння в даному випадку не зовсім вірно. Таким чином, організовану злочинність слід кваліфікувати як сукупність осіб і діянь, включених в кримінальне угруповання.

Організована злочинність постійно видозмінюється, прилаштовуючись до параметрів конкретного соціального середовища, і має ряд характерних особливостей:

- має значні матеріальні, фінансові та людські ресурси;
- кримінальні формування організовані і характеризуються конкретно визначеною внутрішньою ієрархією управління;
- вчинення злочинів відбувається протягом тривалого періоду часу;
- для внутрішньої структури є характерними певні правила поведінки і досить жорстка дисципліна.

Також для організованої злочинності характерною є висока латентність злочинів. Відповідно, злочини, що здійснюються організованими угрупованнями, становить особливу небезпеку, особливо для легітимних суспільних відносин. Особливо розповсюдженим явищем є зрощення

криміналу та законного бізнесу. Використовуються в даному випадку корупційні механізми, а також, що особливо небезпечно, просування в органи державної влади своїх представників з метою здійснення впливу на прийняття рішень, в тому числі, навіть політичних [137].

Акцентуємо увагу на тому, що, організована злочинність у сучасній державі разом з корупцією, наркоторгівлею, торгівлею зброєю та іншими видами протиправної діяльності розглядається як основна загроза державній та суспільній безпеці.

Ще більш серйозна ситуація полягає в тому, що в умовах повномасштабних військових дій та економічної кризи держава, в тому числі правоохоронні органи, втратили здатність ефективно контролювати діяльність різних незаконних угруповань, а злочинність зростає.

Сьогодні ми є свідками глибокої соціально-економічної кризи, спричиненої широкомасштабною російською агресією. Це має масштабні соціальні наслідки, в тому числі значне зростання кримінальної активності, що проявляється в ескалації діяльності злочинних угруповань.

Перманентний характер у боротьбі з організованою злочинністю, вимагає застосування дієвих адміністративно-правових заходів для подолання організованої злочинності, адже кожного дня фіксуються факти про появу та реалізацію нових злочинних змов та реалізація злочинних схем.

Нами підкреслювалося, що сама добре організована злочинність характеризується зростаючою здатністю пристосовуватися до всіх змін у суспільному житті.

Таким чином, під час військових дій факторами, що впливають на рівень злочинності, є дистанційна комерція та інші види онлайн-взаємодій, які є основними факторами, що призводять до зростання організованої кіберзлочинності.

Зростання електронної комерції та безготівкових розрахунків є обтяжуючим фактором для вчинення різноманітних злочинів, зокрема шахрайства, розповсюдження контрафактних товарів та відмивання грошей.

Злочини вчиняються в Інтернеті або з використанням мобільного зв'язку переважно з метою крадіжки чи шахрайства з подальшим незаконним збутом чи транспортуванням наркотиків.

Серед факторів, що перешкоджають ефективному розкриттю злочинів організованими злочинними групами, варто назвати труднощі, пов'язані з ретельністю їх планування, реалізацією особами з винятковими кримінальними навичками, активною протидією розкриттю та розслідуванню з боку представників організованих злочинних груп, кримінальних структур, а також неефективне кримінальне провадження.

Крім того, підтвердження знака організації, як зазначено вище, є серйозною справою.

Слід також дослідити причини штучного відставання організованої злочинності, зокрема бажання правоохоронних органів покращити статистичні показники ефективних заходів протидії цьому явищу.

Крім того, це негативно впливає на ефективність боротьби з організованою злочинністю та завантаженість осіб, відповідальних за розслідування цих злочинів.

В даний час в умовах глобалізації та інтенсифікації міжнародних відносин, що особливо проявляється в рамках євроінтеграційних прагненнях нашої держави, розвитку міждержавних інституційних механізмів, продовжують зберігатися реальні загрози безпеці держави, створювані транснаціональною організованою злочинністю.

Як зазначають науковці, транснаціональна злочинність стає більш гнучкою та динамічною, що пов'язано із регулярними змінами в діяльності злочинних угруповань. Відповідно, складність боротьби з транснаціональною злочинністю полягає в її латентному характері, адже способи та методи ухилення від відповідальності також змінюються [132].

Ефективна протидія даному виду злочинності є одним із пріоритетних завдань кожної держави як на національному, так і міжнародному рівнях.

Слід визначити, що в нинішньому столітті проблема організованої злочинності, яка має міжнародний характер, вийшла за межі національних кордонів і почала створювати об'єктивну, навіть постійну загрозу правам людини та всій системі міжнародної безпеки.

Враховуючи вищевикладене, доцільно продемонструвати приклад прийняття нормативного акту у сфері боротьби з організованою злочинністю на міжнародному рівні – прийнята Радою Безпеки ООН на її 4385-му засіданні Резолюція 1373 (2001) від 28 вересня 2001 року. У спеціальному нормативному акті Рада Безпеки ООН підкреслює тісний зв'язок між міжнародним тероризмом і транснаціональною організованою злочинністю, торгівлею наркотиками, відмиванням грошей, торгівлею зброєю, міжнародним тероризмом, газом і незаконним транспортуванням ядерних, хімічних і біологічних матеріалів [123].

Водночас зауважимо, що експансія транснаціональної організованої злочинності посилює небезпеку всіх інших загроз. Отже необхідно наголосити на прямому зв'язку між війною на нашій території та зростанням небезпеки організованої злочинності.

Серед актуальних викликів і загроз безпеці держав, які об'єктивно сприяють активізації організованих форм транснаціональної злочинності, слід виділити надзвичайні ситуації кримінального та некримінального характеру.

Тобто, крім війни, існують ще надзвичайні ситуації техногенного, природного, екологічного та іншого характеру.

Це значно ускладнює, а іноді навіть зводить нанівець будь-які спроби міжнародної співпраці в багатьох інших сферах.

Наприклад, варто згадати пандемію, спричинену вірусом Корона, яка вразила більшість країн світового співтовариства, завдавши серйозної шкоди світовій економіці, соціальній політиці, культурі та навіть війську.

З усіма негативними соціальними та економічними явищами, які супроводжують пандемію, зростання та масштаби організованої злочинності

не тільки зменшилися, але, у деяких випадках, керовані силами порядку та контролю суспільство занепало, відбувся занепад, значно зросли латентні злочини.

Зокрема, в деяких країнах зафіксовано масштабні махінації із засобами індивідуального захисту від захворювань, вимагання при закупівлі вакцин від коронавірусу та виявлено корупційні дії при розподілі гуманітарної допомоги цим людям особливо постраждали регіони та агломерації.

Спостерігається зростання незаконної діяльності, пов'язаної з поставками наркотиків з Південної Америки та Азії, а також перевезення нелегальних мігрантів з країн Північної Африки в країни Європи, особливо Європейського Союзу [98].

З досить деталізованими законодавчими положеннями щодо захисту прав і свобод людини в надзвичайних ситуаціях питання співпраці між країнами для подолання наслідків і змушені об'єктивно змінювати правову форму, працювати в спільних інтересах забезпечення безпеки та боротися з особливо небезпечними видами злочинної діяльності.

Активним розвитком технологій, що також потребує вдосконалення нормативного забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, характеризується сучасна дійсність, у тому числі через механізми адміністративно-правового контролю. В тому числі, удосконалюються суспільно-небезпечні діяння в сфері високих технологій, що здебільшого позначається терміном «кіберзлочинність» [7].

Організований транснаціональний характер, злочинних дій становить серйозну загрозу національній безпеці держав, особливо її інформаційній складовій.

Кожен із цих секторів потенційно може стати об'єктом, а в деяких випадках і засобом злочину, скоєного найчастіше за участю так званих міжнародних організованих злочинних груп.

Сектори, що можуть бути підданими незаконному впливу, включають в себе галузі інформаційних технологій, такі як розробка програмного забезпечення, передача даних, захист інформації

Водночас у міжнародному праві про боротьбу з кіберзлочинністю, її транснаціональними та організованими структурами відзначено нерегулярність цілей. Слід підкреслити, що досі немає єдиного документу, спрямованого на боротьбу з цим міжнародним явищем [156].

Сьогодні в міжнародному праві вчинення акту міжнародного тероризму з використанням інформаційно-комунікаційних технологій є міжнародним злочином, оскільки метою цього злочину є міжнародний мир і безпека.

Серед міжнародних законодавчих актів, що регулюють реалізацію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, варто відзначити такий основоположний документ, як Конвенція про кіберзлочинність від 23 листопада 2001 р. Конвенція, прийнята Радою Європи, також відома як Конвенція. Будапештська конвенція є першим міжнародним договором про боротьбу з інтернет-злочинністю та комп'ютерною злочинністю (кіберзлочинністю) шляхом гармонізації національних законів, удосконалення методів розслідування та розширення співпраці між країнами [69].

Доцільно згадати, Додатковий протокол до Конвенції про кіберзлочинність, який регламентує введення кримінальної відповідальності за правопорушення, пов'язані з проявом расизму і ксенофобії, вчинені за допомогою комп'ютерних мереж (1 березня 2006 року)

Водночас цей акт може стати основою для розробки універсального міжнародного інструменту під егідою ООН, який відіграє важливу роль у координації міжнародного співробітництва у світі. Боротьба з транснаціональною організованою злочинністю є незаперечною. У зв'язку з цим було б доцільно доповнити Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. відповідним протоколом.

Необхідність боротьби з транснаціональною організованою злочинністю та забезпечення безпеки країн вимагає подальшого розвитку міжнародного співробітництва та кодифікації міжнародного права, удосконалення та посилення інтеграції систем національного законодавства, інформаційно-технологічних ресурсів, а також розвитку інтегрованої універсальної системи технологія попередження, розкриття та розслідування злочинів організованих груп [63].

Отже, ці інтегровані процеси можуть стати не лише ефективними рішеннями сучасних загроз державній безпеці, а й стати основою для формування єдиного інформаційного простору для розробки адміністративно-правових та політичних заходів держави проти організованих організацій. злочинності як на регіональному, так і на світовому рівнях.

Хочемо виокреслити перспективні напрямки міжнародного співробітництва на глобальному, регіональному і двосторонньому рівнях, у тому числі враховуючи дослідження зданої тематики:

- дослідження міжнародних, соціально-економічних, політичних та інших засад діяльності організованої злочинності, а також визначення місця та ролі міжнародного співробітництва, необхідних державних реформ в контексті боротьби з даним видом злочинності і забезпечення безпеки держав;

- цілеспрямоване використання організаційно-правових інструментів, адаптованих до конкретних політичних умов, призначених для боротьби з організованою злочинністю в рамках регіональних і глобальних міжнародних організацій, таких як:

Організація Об'єднаних Націй, Інтерпол, Євразійська оперативна група з боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму, Європейський Союз, Організація з безпеки та співробітництва в Європі, Міжнародна оперативна група з боротьби з

відмиванням грошей (ФАТФ) та інші організації, які цілеспрямовано мають забезпечувати [107]:

- покращення міжнародного правового регулювання, уніфікація міжнародного законодавства, спрямованого на протидію з особливо небезпечними видами організованої злочинності, що вчиняються різними злочинними організованими групами та злочинними організаціями;

- постійно коригувати та гармонізувати національні правові системи відповідно до норм міжнародного права щодо регулювання, оптимізації та вдосконалення правоохоронної та судової діяльності, а також інформаційного забезпечення у сфері боротьби з окремими видами організованої злочинності;

- розробити спільні правові рамки для співпраці між країнами у боротьбі з організованою злочинністю, включаючи: корупція, міжнародний тероризм, легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, та злочинність у надзвичайних ситуаціях в умовах воєнного стану.

1.4. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованим злочинності Національної поліції України.

Організована злочинність утворює значну небезпеку для суспільства коли воно знаходиться у стані реформування та розбудови державно-правової системи, а також особливо зараз – під час повномасштабного військового вторгнення російської федерації на територію нашої країни.

Саме така сприятлива для організованої злочинності ситуація містить у собі загрозу її проникнення практично у всі сфери суспільних відносин.

Ці зміни полягають у вдосконаленні наявних підходів, застосуванні передових методів скоєння кримінальних правопорушень, а також в розробці нових форм та методів у перешкоджанні проводити досудові дії належним

чином. Суттєвим явищем є залучення до складу злочинних груп як колишніх, так і діючих співробітників органів Національної поліції, інших правоохоронних органів, а також представників державних органів і органів місцевого самоврядування.

Сучасні технічні засоби та вдосконалені методи підготовки та приховування кримінальних дій роблять технологію організованої злочинної діяльності все більш складною. Це ускладнює виявлення таких злочинів за допомогою традиційних методів.

Інтерпретація підходів організованої злочинної діяльності все більше ускладнюється у зв'язку з використанням новітніх технічних засобів, витончених і витончених методів підготовки та переховування злочинців, яких важко виявити традиційними методами. Дії злочинців стають все більш зухвалими та жорстокими.

Особи та злочинні організації збільшеного кримінального впливу домагаються більш активно подолати межі, створюючи при цьому аналоги міжнародних компаній, які провадять нелегальний бізнесом. Скупчення великих матеріальних цінностей в руках лідерів злочинних груп спричиняє зростаючий інтерес до їх прямої участі у політичних процесах держави. Керівники таких злочинних організацій, вживають різноманітних заходів для найбільшого представництва в законодавчих органах влади, адміністрації та управління, а також в нових правоохоронних органах, які були створені останнім часом.

«Злодії у законі» вживають комплексних заходів для максимального збільшення представництва в законодавчих, владних і контролюючих органах, а також у державному секторі.

Крім того, вживаються безпрецедентні заходи, які змушують керівників прокуратури, підрозділів національної поліції, урядових і адміністративних посадових осіб, включно з законодавством про боротьбу з корупцією та приватними агентствами, залежати від грошей.

Питанням щодо визначення поняття адміністративно-правового статусу взагалі та адміністративно-правового статусу державних та правоохоронних органів, окремих категорій громадян приділялася певна увага у роботах багатьох вчених, зокрема В. Авер'янова, О. Бандурки, Ю. Битяка, А. Васильєва, І. Веремєєнко, А. Комзюка, О. Коренева, М. Матузова, В. Мороз, Т. Мінки, Р. Миронюка, І. Пастуха, В. Петкова, В. Шкарупи та інших. Проте зазначені науковці досліджували це питання в аспектах розгляду визначених окремих категорій органів та осіб.

Протидія організований злочинності є одним із завдань підрозділів Національної поліції України, що згідно чинного законодавства входять до складу державних органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій [120] З початку існування України, як незалежної держави, дану функцію виконувало Головне управління по боротьбі з організованою злочинністю (ГУБОЗ), що входило в систему підрозділів Міністерства внутрішніх справ та виконувало завдання занаступним напрямом:

1. виявлення та усунення або нейтралізація негативних соціальних процесів і явищ, що породжують організовану злочинність та сприяють їй;
2. запобігання нанесенню шкоди людині, суспільству, державі;
3. запобігання виникненню організованих злочинних угруповань;
4. виявлення, розслідування, припинення і запобігання правопорушенням, вчинюваним учасниками організованих злочинних угруповань, притягнення винних до відповідальності;
5. забезпечення відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам, державі;
6. запобігання встановленню корумпованих зв'язків з державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність;
7. протидія використанню учасниками організованих злочинних угруповань у своїх інтересах об'єднань громадян і медіа;

8. запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використанню суб'єктів підприємницької діяльності для реалізації злочинних намірів [120].

Проте в 2015 році після створення Національної поліції України (НП України), ГУБОЗ було ліквідовано і до 2019 року в системі Національної поліції та МВС України не було окремого підрозділу, що протидіє лише організованій злочинності. Як показав час, неможливо ефективно здійснювати протидію такому складному та багатогранному явищу, як організована злочинність різними підрозділами НП України і було прийняте рішення про створення міжрегіонального територіального органу Національної поліції – Департаменту стратегічних розслідувань [122].

Одним із важливих елементів при проведенні дослідження ролі підрозділів Національної поліції України в протидії організованій злочинності є визначення їх адміністративно-правового статусу та його складових, тому що правовий статус є невід'ємною частиною будь якого суб'єкта, що діє в правовій площині. Перш ніж його розглядати, хотілось би зупинитись на розгляді питання щодо визначення поняття «правовий статус» взагалі та його співвідношення з поняттям «адміністративно-правовий статус». Поняття категорії «правовий статус» широко використовується науковцями в юридичній науці. Завдяки визначенню правового статусу між особою та державою, установами, підприємствами, організаціями, окремими органами встановлюються правові зв'язки. З одного боку наділення, певного суб'єкта правовим статусом означає його право активно діяти у певній сфері. З іншого боку, встановлюючи коло його прав, держава визначає відповідно ї обов'язки, і гарантії реалізації прав, повноважень суб'єкта. Таким чином, правовий статус стає підґрунтям побудови системи взаємних держави і суб'єкта, з іншими суб'єктами. Гарантує можливість ефективно діяти у правовому полі [35].

Так, О. М. Соловей при розгляді положень, що стосуються адміністративно-правового статусу штабів ОВС, наводить тези, що

розглядають правовий статус як багатоаспектну категорію, що, по-перше, має загальний, універсальний характер, включає загальний, універсальний характер, включає статуси різних суб'єктів правовідносин – держави, суспільства, особи тощо; по-друге, відбиває індивідуальні особливості суб'єктів і реальне положення їх у системі різноманітних суспільних відносин; по-третє, не може бути реалізований без обов'язків, що кореспондуються правом, без юридичної відповідальності, у необхідних випадках – без правових гарантій; по-четверте, категорія «правовий статус» визначає права та обов'язки суб'єктів у системному вигляді, що дає змогу здійснити порівняльний аналіз статусів різних суб'єктів для відкриття нових шляхів її вдосконалення [138].

В своїй монографії О. О. Бандурка вважає, що під правовим статусом державного органу необхідно розуміти певну сукупність повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань, і що таке визначення можна характеризувати як дуже вузьке, воно не охоплює значної частини питань організації і діяльності державних органів, які визначають їх правовий стан або статус [6].

Н. М. Оніщенко визначає правовий статус як систему законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів і обов'язків суб'єкта суспільних відносин [142].

Ми підтримуємо думку А.М. Сердюк, яка розмежування понять правовий статус і адміністративно-правовий статус патрульної поліції України, автор приходить до висновку про те, що перше поняття більш об'ємне, бо включає в себе поняття адміністративно-правового статусу. Це пояснюється тим, що правовий статус визначає загальне правове становище того чи іншого органу Національної поліції шляхом наділення його комплексом прав і обов'язків.

Крім того можна погодитись з визначенням, що основою діяльності будь-якого органу виконавчої влади є адміністративно-правовий статус, до характеристик якого відносяться: точна назва органу, його становище в

ієрархії суб'єктів державної влади, питання підпорядкованості; мета, завдання і функції органу; порядок його утворення, реорганізації та скасування; напрямки, форми, методи діяльності та структура органу [90, 92].

Зміст адміністративно-правового статусу суб'єкта адміністративного права залежить від того, чи є він частиною державного механізму чи ні; яким видом діяльності він займається; чи є він самостійною одиницею або включений у більш складну організаційну структуру [136].

Деякі науковці, розглядаючи поняття «адміністративно-правовий статус» та його сутності, зазначають, що адміністративно-правовий статус державного органу це сукупність суб'єктивних прав і обов'язків, закріплених нормами адміністративного права за певними органами [65].

В. Безега при розгляді питання щодо основних елементів структури адміністративно-правового статусу державних органів прийшов до висновку, що структура це внутрішня будова та чіткий порядок розташування відповідних його елементів, що забезпечують збереження основних властивостей у разі різних внутрішніх і зовнішніх змін. Також автор проаналізувавши різні погляди на структуру адміністративно-правового статусу Національної поліції, вказує, що основним його складником є її компетенція і повноваження [10].

Норми, що визначають адміністративно-правовий статус державних організацій встановлюють: заборону на втручання держави та її органів у діяльність організацій; необхідність їх державної реєстрації; порядок здійснення реєстрації та підстави для відмови в реєстрації; обов'язковість ведення бухгалтерської та статистичної звітності, надання державним органам інформації, необхідної для оподаткування та ведення загальнодержавної системи збору і обробки економічної інформації. Незважаючи на відмінності в адміністративно-правових статусах різних органів виконавчої влади, всім їм, властиві спільні риси правового становища, а саме:

- діяльність органів виконавчої влади завжди підзаконна;

- діяльність органів виконавчої влади носить виконавчо-розпорядчий характер;
- адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади завжди визначається нормами законодавчих та інших нормативних актів;
- державно-владний характер діяльності органів виконавчої влади;
- вертикальна підпорядкованість (цей принцип не виключає існування подеяких питань і горизонтальних субординаційних відносин) [136].

Дослідивши дані визначення понять та ознак, ми можемо вести мову про те, що адміністративно-правовий статус Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України має наступні характерні ознаки:

1. встановлює його компетенцію в структурі Національної поліції зокрема та органів по боротьбі з організованою злочинністю в Україні в цілому;
2. встановлює мету, завдання та функції даних підрозділів;
3. складається з інших елементів, які закріплюють нормативно-правову підставу діяльності даних підрозділів, їх організаційну структуру тощо.

Завдяки даним елементам підрозділи протидії організований злочинності Національної поліції України беруть участь у виконанні функцій держави в окремих суспільних відносинах, мають чітко встановлену структуру, яка дає змогу виконувати покладені на них завдання, наділені публічно владними повноваженнями. Це все умовно можна поділити на такі основні блоки: цільовий, структурно-організаційний та блок, що містить компетенцію даних підрозділів при виконанні покладених на них завдань.

Зупинимось докладніше на окремих елементах адміністративно-правового статусу Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України.

Згідно чинного законодавства, одним із основних завдань Національної поліції є протидія злочинності [119]. Це завдання в тій чи іншій мірі

виконують всі підрозділи, проте діяльність окремих підрозділів за напрямками їх роботи може додатково, більш детально, регулюватись іншим законами та підзаконними нормативно-правовими актами. Так підрозділи по протидії організованій злочинності в системі Національної поліції додатково мають своєю метою встановлення контролю над організованою злочинністю, її локалізація, нейтралізація та ліквідація, усунення причин і умов існування організованої злочинності.

Основними напрямками роботи, які можна віднести до характерних елементів адміністративно-правового статусу вищевказаних підрозділів в протидії організованій злочинності, є:

- створення правової основи, організаційних, матеріально-технічних та інших умов для ефективної боротьби з організованою злочинністю, організація міжнародного співробітництва у цій сфері;
- виявлення та усунення або нейтралізація негативних соціальних процесів і явищ, що породжують організовану злочинність та сприяють їй;
- запобігання нанесенню шкоди людині, суспільству, державі;
- запобігання виникненню організованих злочинних угруповань;
- виявлення, розслідування, припинення і запобігання правопорушенням, вчинюваним учасниками організованих злочинних угруповань, притягнення винних до відповідальності;
- забезпечення відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам, державі;
- запобігання встановленню корумпованих зв'язків з державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність;
- протидія використанню учасниками організованих злочинних угруповань у своїх інтересах об'єднань громадян і медіа;
- запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використанню суб'єктів підприємницької діяльності для реалізації злочинних намірів [120].

До цільового блоку адміністративно-правового статусу підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань можна віднести їх завдання:

- виявлення, припинення і попередження незаконної діяльності суспільно-небезпечних організованих груп (далі - ОГ) і злочинних організацій (далі - ЗО), у тому числі в органах державної лади та місцевого самоврядування, які впливають на криміногенну ситуацію державі та окремих її регіонах;
- здійснення заходів, спрямованих на координацію діяльності органів (підрозділів) поліції у сфері боротьби з тероризмом відповідно до компетенції, визначеної законодавством України;
- протидія корупції серед посадових осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», вжиття заходів з метою виявлення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією, та їх припинення відповідно до законодавства України;
- здійснення оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на здобуття інформації про криміногенні процеси в злочинному середовищі, пов'язані з протиправною діяльністю окремих осіб та злочинних угруповань, схеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- організація та здійснення відповідно до законодавства України заходів захисту працівників ДСР, інших органів та підрозділів Національної поліції України, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, членів їх сімей та близьких родичем [115].

Відповідно до покладених на Департамент стратегічних розслідувань завдань необхідно зазначити притаманні саме даному підрозділу по протидії організованій злочинності функції, які відрізняють його від інших підрозділів Національної поліції:

- інформування керівництва Національної поліції України про стан і динаміку організованої злочинності та корупції, причини та умови їх проявів, ступені впливу на криміногенну, соціально-економічну та політичну ситуацію;

- здійснення заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань ОГ та ЗО, забезпечення правомірності процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів;
- організація та здійснення у межах компетенції заходів, спрямованих на забезпечення відшкодування збитків державі, а також фізичним та юридичним особам, завданих протиправною діяльністю ОГ і ЗО;
- забезпечення взаємодії і координації діяльності органів (підрозділів) Національної поліції України з питань протидії організований злочинності;
- здійснення збору доказів про вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією;
- установлення причин і умов ,що сприяють учиненню правопорушень ,та вжиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення;
- здійснення взаємного обміну необхідною для виконання покладених на Департамент завдань та функцій інформацією з іншими підрозділами Національної поліції України;
- інші функції, відповідно до чинного законодавства України.

Компетенція підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань, яка становить окремий блок їх адміністративно правового статусу закріплена такими нормативно правовими актами – Конституцією України, Законом України «Про Національну поліцію України» від 02.07.2015, Законом України «Про організаційно правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30.06.1993, Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014, Кримінальним та Кримінально-процесуальним кодексами України, Наказом Національної поліції України «Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України» №1077 від 23.10.2019 та іншими.

Організація діяльності Департаменту стратегічних розслідувань, управлінь, що входять до його складу, контроль за його діяльністю входять

до складу структурно-організаційного блоку. Всі ці функції виконує начальник Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України, його права та обов'язки, функції врегульовані відповідним Положенням, відповідно до якого він здійснює видання наказів та розпоряджень, приймає рішення розпорядчого та контролюючого характеру, здійснює організацію та контроль за їх виконанням.

Висновки до розділу 1

Підсумовуючи проведене дослідження, можемо зробити наступні висновки, що свідчать, про необхідність забезпечення реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю в умовах глибокої соціальної та економічної кризи, спровокованої широкомасштабним вторгненням РФ та територію України. Що, в свою чергу, окрім інших негативних наслідків, призвело до суттєвої кримінальної активності, яка виявляється в ескалації діяльності організованих злочинних угруповань.

1. Проведений аналіз дозволяє констатувати, що організована злочинність продовжує залишатися однією з пріоритетних загроз національній безпеці. Одним із пріоритетних шляхів боротьби з організованою злочинністю є провадження ефективної державної політика у зазначеній сфері. І саме державна політика має визначати напрямки модернізації нормативного забезпечення, адже належна нормативно-правова база може стати реальним інструментом забезпечення безпеки суспільства і правопорядку.

2. Під адміністративно-правовим статусом підрозділів по протидії організованій злочинності Національної поліції України як окремого суб'єкта протидії злочинності необхідно розуміти врегульоване правовими нормами їх юридичне становище в системі Національної поліції, яке визначене їх спеціальним призначенням, закріплені відповідними положеннями права та

обов'язки, функції та компетенція та загалом їх місце в структурі Національної поліції України.

Дане визначення нам дозволяє вести мову про те, що адміністративно-правовий статус Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України має наступні характерні ознаки:

- встановлює його компетенцію в структурі Національної поліції зокрема та органів по боротьбі з організованою злочинністю в Україні в цілому;
- встановлює мету, завдання та функції даних підрозділів;
- складається з інших елементів, які закріплюють нормативно-правову підставу діяльності даних підрозділів, їх організаційну структуру тощо.

Завдяки даним елементам підрозділи протидії організованій злочинності Національної поліції України беруть участь у виконанні функцій держави в окремих суспільних відносинах, мають чітко встановлену структуру, яка дає змогу виконувати покладені на них завдання, наділені публічно владними повноваженнями. Це все умовно можна поділити на такі основні блоки: цільовий, структурно-організаційний та блок, що містить компетенцію даних підрозділів при виконанні покладених на них завдань.

3. Основою структури адміністративно-правового статусу Департаменту стратегічних розслідувань, як підрозділу по протидії організованій злочинності Національної поліції України, є внутрішньо побудовані і розташовані в чіткому порядку його елементи, основна мета яких – забезпечення збереження існування та діяльності даного підрозділу у разі будь яких змін – внутрішніх або зовнішніх. Це стало актуальним в теперішній час, коли з моменту повномасштабного вторгнення російською федерацією на територію нашої країни, працівники департаменту крім виконання покладених на них завдань також протидіють військовій агресії та опановують нові функції (виявлення колаборантів, диверсійних груп тощо).

Завдяки даним елементам підрозділи протидії організованій злочинності Національної поліції України беруть участь у виконанні функцій держави в окремих суспільних відносинах, мають чітко встановлену структуру, яка дає змогу виконувати покладені на них завдання, наділені публічно владними повноваженнями.

РОЗДІЛ 2.

ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПІДРОЗДІЛІВ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

2.1. Завдання та функції підрозділів протидії організований злочинності Національної поліції України.

Сучасна держава та суспільство стають перед численними невідкладними завданнями, особливо важливими під час періоду збройного конфлікту. Серед цих завдань особливе значення має забезпечення надійної державної безпеки та невідкладне удосконалення заходів щодо захисту національних інтересів. Проводяться рішучі реформи у ключових галузях економіки, охоплюючи різні сфери, включаючи вдосконалення діяльності підрозділів, які відповідають за протидію організований злочинності в рамках Національної поліції України. Головною метою є досягнення найвищих стандартів правової держави та стимулювання розвитку демократичного суспільства. Варто відзначити, що протидія організований злочинності постійно виступає як окремий напрямок у повсякденній діяльності співробітників практичних підрозділів Національної поліції. Саме ця форма злочинності несе на собі підвищену соціальну небезпеку для загальної безпеки суспільства та становить серйозну загрозу для прав та благополуччя громадян.

На Національну поліцію покладено цілий ряд важливих правоохоронних функцій і завдань. Виходячи з положень закону України «Про Національну поліцію», а також норм, закріплених у ЗУ «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», до одного з обов'язків поліції відноситься здійснення протидії організований злочинності.

Про підвищену увагу до протидії організованих злочинності з боку держави свідчать різні прийняті на державному рівні нормативні правові акти. Зокрема, Кабінетом Міністрів України було прийнято розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю» від 27 вересня 2022 року. Виходячи з положень Стратегії, де визначено напрямки щодо вдосконалення протидії організованих злочинності, можна сказати, що на сьогоднішній день робота в даному напрямку займає значне місце в структурі боротьби зі злочинністю [114].

Протидія злочинам досліджуваної спрямованості покладено на різні підрозділи поліції, однак центральною ланкою в даній системі відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2019 року № 867 «Про утворення територіального органу Національної поліції» та Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України, затвердженого Наказом Голови Національної поліції України від 23.10.2019 року № 1077, є Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України.

В системі протидії організованих злочинності координуюча роль відводиться саме Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України, що передбачає наявність особливостей та спеціалізованих методів боротьби з даним явищем [84].

Завдання, що стоять перед Департаментом стратегічних розслідувань, визначені та закріплені у «Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України». Далі, вважаємо за доцільне навести визначені Положенням завдання ДСР:

«1. Реалізація повноважень Національної поліції України в частині боротьби з організованою злочинністю, злочинністю в органах державної влади та місцевого самоврядування, протидії корупції, захисту прав і свобод людини і громадянина та об'єктів права власності від протиправних посягань, а саме:

1) виявлення, припинення і попередження незаконної діяльності суспільно небезпечних організованих груп (далі - ОГ) і злочинних організацій (далі - ЗО), у тому числі в органах державної влади та місцевого самоврядування, які впливають на криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах;

2) здійснення заходів, спрямованих на координацію діяльності органів (підрозділів) поліції у сфері боротьби з тероризмом відповідно до компетенції, визначеної законодавством України;

3) протидія корупції серед посадових осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», вжиття заходів з метою виявлення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією, та їх припинення відповідно до законодавства України;

4) здійснення оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на здобуття інформації про криміногенні процеси в злочинному середовищі, пов'язані з протиправною діяльністю окремих осіб та злочинних угруповань, схеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;

5) організація та здійснення відповідно до законодавства України заходів захисту працівників ДСР, інших органів та підрозділів Національної поліції України, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, членів їх сімей та близьких родичів цих осіб» [115].

Ведучи мови про завдання та функції підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України, не можна оминути питання щодо вимог до співробітників зазначених структур. Зокрема, варто відзначити, що істотну роль в системі протидії організованій злочинності відіграє забезпечення особистої безпеки співробітників Національної поліції. Поза сумнівом, державою та суспільством пред'являються високі вимоги до рівня підготовки співробітників, причому мова йде як про фізичні, так і інтелектуальні якості. У зв'язку з цим представляє інтерес думка вчених стосовно того, що без особистої свідомої і цілеспрямованої діяльності співробітника підрозділу протидії організованій злочинності Національної

поліції України, не буде реалізована в повній мірі ефективність розвитку системи забезпечення особистої фізичної безпеки. Це стосується, в першу чергу, вдосконалення свого професійного рівня, усвідомлення особистого професійного досвіду та практичного досвіду колег по службі. Очевидно, що з огляду на зазначене особливої актуальності набуває питання взаємного обміну досвідом, підвищення кваліфікації, розвиток наявних навичок. Тобто, потрібна організація системної роботи в напрямку підготовки співробітників Національної поліції до здійснення протидії організованим злочинності з комплексним підходом [137].

При цьому в юридичній літературі неодноразово висловлювалися думки про проблеми, які виникають перед співробітниками підрозділів протидії організованим злочинності Національної поліції України. Зокрема, наголошувалося на тому, що вивчення практики розкриття кримінальних справ, в яких фігурували організовані злочинні угруповання показує, що у оперативних співробітників та слідчих є проблема, пов'язана з проведенням відповідних експертиз, оцінкою доказів, а також кримінально-процесуального закріплення доказів у провадженні, особливо тих, які були отримані в результаті проведення оперативно-розшукової діяльності [156].

Враховуючи це, можна констатувати, що у поточний момент для належного виконання завдань та функцій підрозділів, які займаються боротьбою з організованою злочинністю в Національній поліції України, необхідно здійснити більш докладне аналізування особливостей втілення отриманих результатів операційно-розшукової діяльності. Це буде лежати в основі подальшого опрацювання для висування звинувачень, маючи важливий статус переконливої доказової бази [164].

У рамках діяльності підрозділів поліції, які зосереджуються на боротьбі з організованою злочинністю, провадиться діяльність в кількох напрямках, де задіяні різні прцівники.

Під час здійснення аналізу та прогнозування подій відбувається обговорення отриманої, в рамках такої діяльності, інформації. З цієї

інформації виділяється та узагальнюється окремий обсяг, який підтверджує існування факторів, котрі демонструють погіршення оперативної ситуації у вигляді активності організованих злочинних груп [87, 88].

На поточному етапі розвитку правової держави в Україні відбувається активне взаємодія в межах різних поліцейських підрозділів, а також між різними відомствами, щодо діяльності, спрямованої на боротьбу з організованою злочинністю. До цього процесу залучаються всі структури, які мають завдання протидіяти організованій злочинності, такі як Служба безпеки України, органи доходів і зборів, Державна прикордонна служба України, органи державного фінансового контролю та інші. Під час цієї взаємодії отримана інформація перевіряється знову, розробляються варіанти дій, і можуть бути залучені представники виконавчої влади. Потім здійснюється активізація різних органів правоохоронної спрямованості для ухвалення узгоджених заходів. Протягом цього процесу оперативні підрозділи активно шукають інформацію та можуть створювати постійні структури для вирішення завдань [168].

Превенція має ключове значення для ефективного виконання завдань та функцій підрозділів, що працюють над протидією організованій злочинності в Національній поліції України. На етапі профілактики та запобігання таким злочинам оперативні підрозділи виявляють осіб, які планують незаконні дії, а також лідерів організацій, угруповань, формувань та злочинних груп. Після визначення цих осіб проводиться систематичний збір оперативно-розшукової інформації. Також, здійснюється постійний нагляд, зокрема за їхніми переміщеннями по країні, виявляються можливі місця зберігання зброї, боєприпасів та небезпечних предметів, встановлюються факти зборів груп осіб, а також вчинення ними різних протиправних дій [8]. Всі зазначені інститути не лише важливі для належного функціонування громадянського суспільства, як слушно зауважує О.М. Куракін і В.М. Колпаков [67; 81], а й сприяють функціонуванню органів і підрозділів національної поліції України крізь призму законодавства

України та визначену для них діяльність та реалізації повноважень, як про це вказує М.Ю. Романов [128; 129; 130].

У ході вчинення особами протиправних дій, працівники підрозділів, що займаються протидією організований злочинності, проводять інтенсивний індивідуальний профілактичний вплив на керівників злочинних угруповань. Для цього застосовуються усі можливі заходи з метою зменшення можливостей для створення стійких криміногенних структур та протиправних злочинних об'єднань, а правоохоронці націлені на роз'єднання таких груп.

Вкрай важливо зауважити, що на етапі запобігання злочинам, крім підрозділів, які борються з організованою злочинністю в Національній поліції України, інші органи та відомства виконавчої влади активно вступають до дії через всеосяжну міжвідомчу співпрацю. Інформація про поточну оперативну обстановку безпосередньо передається органам державної влади. В процесі запобігання організований злочинності, часто вдається здобути інформацію, зазвичай з використанням засобів оперативно-розшукової діяльності, стосовно злочинів (на стадії підготовки) та здійснюють ретельну перевірку всієї отриманої інформації. Наприклад, така інформація може надходити від кримінальних елементів про можливі вчинення злочинів залученими організованими злочинними угрупованнями.

З метою належного виконання завдань, покладених на підрозділи, що борються з організованою злочинністю у Національній поліції України, може відбуватися інтенсивне посилення заходів щодо охорони громадських місць, ретельного дослідження підозрілих територій, які включають в себе місцевості та населені пункти, а також інших об'єктів. Одночасно проводиться активний аналіз потенційних місць, де можливе планування вчинення злочинів організованими угрупованнями. При цьому правоохоронними органами використовуються конфіденційні джерела інформації, можуть здійснюватися інфільтрація співробітників в організовані злочинні групи.

У разі надзвичайних обставин, коли виникає кризова ситуація, оперативні підрозділи боротьби з організованою злочинністю в Національній поліції України також активно проводять комплекс заходів, який включає в себе етапи спостереження, збору інформації, надійний контроль, посилену профілактику з різними особами, детальний аналіз ефективності попередньої профілактики. Крім того, відбувається активний обмін інформацією з різними органами, включаючи Службу безпеки України, прокуратуру та інші, а також чітко плануються дії, спрямовані на розслідування злочинів на етапі їх підготовки чи вчинення, вживаються необхідні дії, включаючи співпрацю з затриманими підозрюваними.

Паралельно, співробітники підрозділів боротьби з організованою злочинністю в Національній поліції України продовжують активно вивчати переміщення підозрюваних, які зв'язані з організованими злочинними угрупованнями, аналізують особливості їхньої діяльності, детально перевіряють офіційну та конфіденційну інформацію. Важливо відмітити, що представники цих підрозділів можуть бути залучені до охорони особливо важливих об'єктів інфраструктури, і належна увага надається своєчасному наданню інформації щодо змін в оперативній ситуації.

У випадках затримання учасників організованих злочинних угруповань, співробітники поліції роблять інтенсивні зусилля для зібрання інформації та документування дій цих осіб. Вона передається до СБУ та інших відділів Національної поліції для подальших дій. Затримані особи піддаються контролю, а також виявляються відомості про заплановані протиправні дії. Також здійснюється пошук та конфіскація зброї та місць перебування осіб, причетний до організованих злочинних угруповань.

Варто відзначити, що співробітники підрозділів протидії організованим злочинностям можуть опинитися в надзвичайних умовах, коли ситуація розвивається швидко, а їхні дії насамперед є реакційними. В таких випадках вимагається підвищена готовність до непередбачуваних ситуацій, висока фізична підготовка та вміння діяти в стресових ситуаціях.

Можемо дійти до наступного висновку, – боротьба з організованою злочинністю вимагає спільних зусиль багатьох правоохоронних органів, але провідна роль належить підрозділам протидії організованій злочинності Національної поліції України, які координують цей процес. Взаємодія всіх владних структур є критично важливою. Серед основних шляхів поліпшення цієї взаємодії, можна виділити наступні: Міністерству внутрішніх справ України варто вдосконалити подальший розвиток системи оперативних контактів та обміну інформацією, включаючи передачу навіть найменшої деталі в межах внутрішньої та міжвідомчої взаємодії. Крім цього, необхідно розробити внутрішні методики для Міністерства внутрішніх справ України, спрямовані на виявлення злочинних угруповань та розпізнавання важливої інформації, що буде більш чітко передаватися між підрозділами поліції.

Таким чином, ефективна функціональна структура підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України потребує ретельного аналізу та теоретичного осмислення, включаючи важливі практичні виміри. Важливим аспектом є здійснення фундаментальних досліджень, спрямованих на вдосконалення стратегічних підходів до протидії організованій злочинності. В цьому контексті об'єктом досліджень мають стати різнобічні аспекти, включаючи роботу з інформацією, тактичні та організаційні питання, а також вивчення законодавчого середовища. Важливим напрямом також є узагальнення внутрішнього та зарубіжного досвіду, а також розгляд технологічних та тактичних методів.

Ключову роль у протидії організованій злочинності повинен забезпечити належно функціонуючий адміністративно-правовий механізм. Для адміністративної діяльності підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України, виконання ними своїх завдань та функцій, поява нових видів організованих злочинних угруповань, а також нових способів здійснення організованої злочинної діяльності є негативним моментом.

Правовий аспект адміністративної діяльності підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України полягає в діяльності, яка спрямована на забезпечення державної безпеки, адміністративного нагляду, попередження та припинення правопорушень, виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів організованими злочинними угрупованнями. Дана діяльність знаходиться в прямій залежності з досліджуваним нами явищем – протидією організованій злочинності.

Очевидно, що ефективна адміністративна робота співробітників підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України, розкриття ними злочинів та інше, автоматично запобігає чи суттєво знижує існування та поширення одного з найнебезпечніших об'єктів адміністративної діяльності поліції – організованої злочинності.

Організована злочинність як об'єкт адміністративної діяльності поліції являє собою сформовані історично соціальні умови, які складають систему правопорушень, спрямованих проти основ конституційного ладу, державної безпеки та територіальної цілісності, конституційних прав та свобод людини і громадянина [63].

Організована злочинна діяльність характеризується великим масштабом впливу, відсутністю державних кордонів, міжнародним взаємодією, організованою ієрархічною структурою.

В механізмі здійснення протидії організованій злочинності факт наявності юридичної відповідальності спрямований на викорінення самого явища організованої злочинності, мінімізації наслідків від такої діяльності, профілактику та попередження дій даної протиправної спрямованості.

Департамент стратегічних розслідувань є самостійним структурним підрозділом поліції, що входять в систему Міністерства внутрішніх справ України. У межах своєї компетенції Департамент здійснює функції Міністерства з реалізації державної політики та правозастосовні повноважень в сфері протидії організованій злочинності.

Департамент стратегічних розслідувань є головним оперативним підрозділом МВС України у сфері протидії організованій злочинності.

Як вже неодноразово наголошувалось у юридичній літературі, організована злочинність міжнародного та внутрішньодержавного характеру є однією з найнебезпечніших кримінальних загроз для держави та суспільства. Вчинені організованими групами та злочинними угрупованнями протиправні діяння даної категорії дуже різноманітні і мають ознакою підвищеної суспільної небезпеки, тому протидія їм є досить складним завданням, яке стоїть перед правоохоронними органами [161].

Правоохоронні зусилля, здійснювані в Україні в даному напрямку, досить активні. Зокрема, законодавчо закріплено коло суб'єктів, котрі здійснюють протидію організованій злочинності. У їх числі:

- органи Національної поліції і Служби безпеки України;
- органи прокуратури України;
- органи доходів і зборів, органи Державної прикордонної служби України та органи державного фінансового контролю;
- органи і установи виконання покарань та слідчі ізолятори;
- розвідувальний орган Міністерства оборони України;
- Служба зовнішньої розвідки України;
- Національне антикорупційне бюро України;
- Бюро економічної безпеки України [120].

У контексті боротьби зі злочинністю міжнародного та внутрішньодержавного спрямування, важлива роль відводиться підрозділам, що входять до структури Міністерства внутрішніх справ України.

Такий стан справ обумовлено рядом обставин, а саме: різноманітністю функцій правоохоронного характеру, які здійснюються органами Національної поліції у контексті протидії організованій злочинності; присутністю територіальних підрозділів в структурі Національної поліції, які корелюють із системою адміністративно-територіального устрою України; широким спектром повноважень Національної поліції у кримінально-

процесуальній, оперативно-розшуковій та інших сферах, які належать виключно поліцейським; встановленим протягом тривалого часу ставленням населення до Національної поліції як найбільш значного органу правопорядку в державі.

Впровадження протидійних заходів міжнародній та внутрішньодержавній організованій злочинності Національною поліцією України має законодавче закріплення. Згідно з Законом України "Про Національну поліцію", поліція має завдання з протидії злочинності, що відображається і в інших законодавчих актах. З аспекту антикорупційного законодавства видно, що корупційна діяльність, включаючи міжнародний та внутрішньодержавний характер, відноситься до кримінальних діянь. Подібний підхід видно також у нормах антитерористичного законодавства, оскільки терористичні акти можуть мати як міжнародні, так і внутрішньодержавні аспекти. Національна поліція є активним учасником боротьби проти таких видів злочинності [33].

Зазначене дозволяє зробити висновок, що підрозділи у складі Міністерства внутрішніх справ України є ключовим правоохоронним органом, якому доручена головна роль у подоланні організованих злочинних угруповань, що можуть мати міжнародні або внутрішньодержавні зв'язки у всіх сферах своєї злочинної діяльності.

Наголошенням варто відзначити, що підрозділи Національної поліції виконують завдання та функції протидії міжнародній та внутрішньодержавній організованій злочинності у комплексі. Також вони взаємодіють та співпрацюють з іншими правоохоронними структурами, включаючи закордонні правоохоронні органи. Для ефективної реалізації своїх повноважень у сфері боротьби з організованою злочинністю Національна поліція має відповідну організаційну структуру як на центральному рівні, так і в регіональних органах.

Варто додатково наголосити, що виконання основних функцій з протидії організованій злочинності належить до компетенції Департаменту

стратегічних розслідувань. Цей аспект залишається актуальним і у випадку міжнародної організованої злочинності. Основні завдання Департаменту стратегічних розслідувань у цій сфері включають протидію економічній та корупційній злочинності, включаючи міжнародні аспекти, організованим злочинним структурам, а також координацію діяльності регіональних органів Міністерства внутрішніх справ України в цьому напрямку [107].

З наведеного вище можна зробити висновок, що лише цілісне використання ресурсів та можливостей Національної поліції, подальший розвиток скоординованих оперативно-службових підходів, зокрема в оперативно-розшуковій діяльності, та ефективне організування співпраці між суб'єктами, що займаються боротьбою з міжнародною та внутрішньодержавною організованою злочинністю, мають потенціал поліпшити результати та динаміку цієї правоохоронної діяльності.

Однак, якщо взаємодія між різними суб'єктами правоохоронної діяльності в цій сфері буде непослідовною і практично відсутньою, це може стати серйозним заважальним фактором для виконання завдань та функцій підрозділами протидії організованій злочинності Національної поліції України.

Серед суб'єктивних факторів, які можуть негативно впливати на ефективність внутрішньовідомчої співпраці в досліджуваній сфері, слід відзначити відсутність бажання співробітників різних правоохоронних структур та їх керівників допомагати один одному, оскільки багато професійних завдань у боротьбі з організованою злочинністю та оцінка їх результатів часто тісно пов'язані з територією певної адміністративно-територіальної одиниці. Іноді навіть може виникнути ситуація, заснована на зацікавленості певного підрозділу, штучно обмежити діяльність, відповідно до його компетенції [103].

У таких випадках співробітники поліції можуть зіткнутися з:

- недосконалістю механізму для оцінки вкладу кожного індивідуального органу або підрозділу, які спільно працювали, у процес та результати їх спільної діяльності;
- недостатньою ефективністю процесів передачі інформації;
- обмеженою взаємодією очільників відповідних органів як організаторів співпраці на внутрішньому та зовнішньому рівнях.

Узагальнюючи вищесказане, можна стверджувати, що завдання забезпечення ефективної взаємодії між внутрішніми структурами у боротьбі з організованою злочинністю, яка має як міжнародний, так і внутрішньодержавний характер, є питанням, що залишається на першому плані через складну та різнобічну природу цієї проблематики. Це обумовлено, зокрема, специфічними особливостями самої організованої злочинності, яка може оперувати як на міжнародному, так і на внутрішньодержавному рівні. Складна природа цього виду злочинності, зокрема з погляду її найрізноманітніших проявів та взаємозв'язків, підкреслює актуальність проблеми щодо ефективної взаємодії між різними органами та підрозділами правоохоронної спрямованості [49; 126; 170].

Важливим є той факт, що практично всі підрозділи Міністерства внутрішніх справ України, які мають право проводити оперативно-розшукову діяльність, взяли на себе функцію боротьби з організованою злочинністю, що має міжнародний або внутрішньодержавний характер. В цьому контексті стає важливою задача поліпшення взаємодії між цими суб'єктами, оскільки це є невід'ємною умовою успішного виконання завдань з протидії організованій злочинності.

Варто зауважити, що злочини, вчинені організованими злочинними групами, мають велику суспільну небезпеку, що робить боротьбу з ними надзвичайно важливою для подальшого розвитку країни та зміцнення правопорядку. В цьому контексті, розглядаючи тему дослідження завдань та функцій підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України, з огляду на постійний інтерес Міністерства внутрішніх справ, варто

зазначити, що ця діяльність повинна відбуватися в рамках системного підходу, враховуючи як галузеві, так і територіальні особливості. Однак, активізація як внутрішньої співпраці між органами Національної поліції, що часто має регіональний характер, так і міжвідомчої та міжнародної співпраці органів правопорядку, лишається ключовим завданням для подальших позитивних зрушень у цій сфері.

Використання широкого спектру сил та засобів, які включають не лише перевірені часом, але й інноваційні та передові методи оперативно-розшукової діяльності підрозділів Національної поліції, з обов'язковим застосуванням передових інформаційно-комунікаційних технологій, безсумнівно призведе до досягнення позитивних результатів.

Проте важливо наголосити, що механізм взаємодії між підрозділами, що активно займаються протидією організованій злочинності в Національній поліції України, все ще перебуває на стадії формування. Подібно до того, відсутність належних показників, що дозволяють належним чином оцінювати цей напрямок правоохоронної діяльності, серйозно ускладнює належний моніторинг стану справ. Навіть у галузі адміністративного права, де достовірні статистичні дані є критично важливими для розробки та прийняття управлінських рішень у сфері протидії організованій злочинності, вчені твердять, що існуюча статистика не належним чином відображає не лише кримінальну обстановку в країні та діяльність правоохоронних органів у проведенні розслідувань, судових процесів та наданні правосуддя, але і загальний стан правопорядку в суспільстві. Наведений недолік призводить до зниження ефективності в превенції злочинності та складнощі захисту прав та законних інтересів громадян. Вирішення цієї проблеми неодмінно передбачає поліпшення правової бази, включаючи внутрішньовідомчі норми, що регулюють питання статистичного та аналітичного забезпечення діяльності з протидії організованій злочинності. Важливою складовою цього процесу є впровадження новаторських методик, розроблених Міністерством внутрішніх справ України.

Серед інших стратегічних заходів, спрямованих на інтенсифікацію боротьби з міжнародною та внутрішньою організованою злочинністю, та з метою ефективного виконання завдань та обов'язків відповідними структурами Національної поліції, варто відзначити проведення організаційно-структурних реформ в цих підрозділах. Проте, слід наголосити, що реформи повинні бути ретельно сплановані, щоб не порушити вже існуючу систему правових відносин, не руйнувати ефективні зв'язки в галузі боротьби з організованою злочинністю та уникнути надмірних витрат ресурсів. Вирішення цієї завдання вимагає комплексного підходу, в якому ресурси будуть розподілені раціонально та направлені на спільні стратегічні цілі.

Варто підкреслити, що як було зазначено раніше, в структурі Міністерства внутрішніх справ України функціонує розгалужена мережа організаційних структур, які відповідають за виконання завдань і функцій, пов'язаних з протидією міжнародній та внутрішньої організованій злочинності.

Проте, механізм взаємодії між цими структурами ще не досягнув своєї остаточної сформованості, що веде до високої ймовірності подвійної розробки осіб, які вчиняють злочини, діяльність яких охоплює різні території, але має однаковий характер. Це негативно впливає на результативність правоохоронних дій. Відповідно, такий стан речей призводить до нераціонального використання ресурсів.

Отже, правоохоронна діяльність, спрямована на протидію організованій злочинності, яку здійснюють підрозділи Національної поліції України та інші державні структури, не може бути фрагментарною та спрощеною. Вона повинна ґрунтуватися на впорядкованій співпраці з центральною установою, що володіє відповідними повноваженнями, або, за можливості, системою управлінських центрів.

Для злагодженості функціонування відповідних функціональних підрозділів, які працюють в даному напрямку, розглядається варіант

створення спеціальної цільової структури в рамках Міністерства внутрішніх справ України. Ця структура спрямована на активну протидію організованим злочинності, і її наявність дозволить максимально використовувати додаткові можливості, спрямовані на вдосконалення правового та організаційного механізму боротьби з цією формою кримінальної діяльності.

2.2. Права й обов'язки підрозділів протидії організованим злочинності Національної поліції України.

Питання прав й обов'язків підрозділів протидії організованим злочинності Національної поліції України тісно пов'язано з правовим статусом суб'єкта. У загальному розумінні, під правовим статусом розуміють юридичний стан, в якому перебуває особа у суспільстві з точки зору її прав та обов'язків. Кожній особі притаманний властивий визначений певний набір прав та обов'язків, які і визначають її статус.

З позиції оцінки особи як суб'єкта правовідносин саме правовий статус має першорядне значення, оскільки визначає сукупність повноважень і обов'язків певного суб'єкта.

Новітні дослідницькі джерела засвідчують, що концепція правового статусу суб'єкта взаємодії з правовою системою не лише підтверджується в її традиційному розумінні, але й збагачується конкретизуючими деталями. Це вказує на те, що правовий статус переважно інтерпретується як юридично закріплене становище особи у суспільстві. Інший підхід полягає в розгляді правового статусу особи як юридично зафіксованої позиції цієї особи в конкретному суспільстві. Сутність цієї ключової політико-правової категорії полягає у тому, що вона об'єднує права, свободи, обов'язки та відповідальність особи, що визнаються державою для громадян, формально закріплені в нормативних правових актах та гарантовані законом. Це

визначає рамки, в межах яких особа, як суб'єкт права, спрямовує свою поведінку в суспільстві.

Відповідальність, в даному контексті неодноразово аналізувалась багатьма дослідниками та уособлювалась як адміністративна, кримінальна та будь-яка інша, а загалом характерна ознакою юридичності, що тісно відображає невідворотність покарання в даному контексті та крізь призму його дії [5; 42; 45; 62; 104].

Важливо підкреслити, що правовий статус особи тісно пов'язаний із формально-юридичним закріпленням її прав та обов'язків, аби відобразити їхню реальну сутність у нормативних правових актах.

Враховуючи стратегічне значення підрозділів, що активно протидіють організованій злочинності, а також поліції загалом, для будь-якої держави, яка опікується важливістю питання національної безпеки, неможливо недооцінити важливість права застосовувати заходи примусу від імені держави, а також права володіння та використання зброї. Правовий статус співробітників цих органів ретельно регулюється широким спектром нормативних актів як на міжнародному рівні, так і на рівні національного законодавства.

Як приклад таких міжнародних актів, вважаємо за доцільне навести Статут Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу, Рішення Ради ЄС від 6 квітня 2009 р. № 2009/371/ПВС «Про створення Європейського поліцейського відомства (Європол)» (Конвенція про Європол), Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 р. № 34/169 «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» та інше.

Оскільки приналежність до підрозділів, що здійснюють протидію організованій злочинності Національної поліції України, нерозривно пов'язано з громадянством, загальний юридичний статус працівників, які є громадянами України, визначається в Конституції країни. Кадри цих підрозділів володіють правами та свободами, закріпленими в Конституції. Однак, варто відзначити, що їхній юридичний статус має особливі аспекти,

що пояснюються, зокрема, конституційними нормами. Наприклад, Конституція України передбачає можливість обмеження прав та свобод особи лише на підставі закону, і це робиться з метою захисту держави та суспільства.

Необхідно врахувати, що спеціальний юридичний статус працівників підрозділів, які протидіють організованій злочинності в Національній поліції, включає в себе обмеження та заборони, які встановлені спеціальними законами, такими як "Про Національну поліцію" і "Про запобігання корупції", а також іншими відповідними нормативно-правовими актами.

Згідно з Конституцією України, найвищою цінністю є особа, її права і свободи, а обов'язком держави є визнання, дотримання та захист цих прав і свобод. Функцією Національної поліції як державного органу є виконання цього завдання через взаємодію її співробітників. Серед обов'язків цих співробітників відзначається захист тих цінностей, що підпорядковуються принципам Конституції, а саме – оберігання життя, здоров'я, прав та свобод громадян, подолання різних форм злочинності, включаючи організовану, підтримання громадського порядку, охорону власності та забезпечення загальної безпеки суспільства.

Права й обов'язки, котрі формують правовий статус суб'єкта визначається, перш за все, його зв'язком з державою. Для співробітників підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України такий зв'язок обумовлений призначенням, характером, завданнями, функціями органів Національної поліції. Служба в Національній поліції є різновидом публічної службою, що прямо закріплено у відповідному законодавстві, яким регламентується діяльність органів публічної влади. Служба в підрозділах протидії організованій злочинності Національної поліції України являє собою професійну діяльність на посадах в даному правоохоронному органі, у випадках, передбачених законом [102]. У зв'язку з цим логічно зробити висновок про те, що співробітники підрозділів

протидії організованій злочинності Національної поліції України є публічними службовцями.

Під час своєю повсякденної діяльності, підрозділи протидії організованій злочинності Національної поліції України стикаються з різноманітними викликами, в тому числі, нормативного характеру, пов'язаного безпосередньо з їх правовим статусом.

Оптимізація вирішення наведених професійних аспектів діяльності, що асоційовані з функціонуванням персоналу, призначеного для боротьби з організованою злочинністю в Національній поліції України, сприятиме підвищенню ефективності правової регуляції та практичного здійснення індивідуальних складових правового статусу співробітників поліції.

Важливо відмітити, що згідно із діючим законодавством, особа, яка виконує службові функції в поліції, має статус громадянина України, який проходить службу у національних правоохоронних органах та якому присвоєно відповідне спеціальне звання. В теоретичному викладі поняття правового статусу співробітника поліції визначається законодавством та розуміється суспільством як сукупність прав, обов'язків та свобод, які пов'язані з забезпеченням стабільності життя суспільства та держави. Визначення концепції правового статусу співробітників підрозділів, що здійснюють боротьбу з організованою злочинністю в Національній поліції України, тісно пов'язано з комплексом аспектів, що його характеризують. Відтак, система складових правового статусу співробітника поліції вимагає включення таких компонентів: гарантованих прав, накладених обов'язків, законних привілеїв, а також заборон і обмежень, які встановлюються з метою боротьби з корупцією. Надалі проаналізуємо кожен зі зазначених елементів правового статусу співробітника поліції, які залишаються актуальними й для спеціалізованих підрозділів боротьби з організованою злочинністю в Національній поліції України.

Права співробітника поліції визначають сукупність правових норм, що регулюють дозволи, і поділяються на дві групи. Перша група складається з

загальних прав і свобод, які притаманні співробітнику поліції як громадянину України. Це ті права, якими користуються всі громадяни країни відповідно до Конституції та інших законів, в тому числі визначених Законом "Про Національну поліцію". Як приклад, сюди відносяться право на відпочинок, адекватну оплату праці тощо.

До другої категорії належать спеціальні привілеї, які належать працівникам Національної поліції. Зазвичай, у дослідників прав та обов'язків поліцейських, найбільший інтерес викликає саме сфера спеціальних привілеїв співробітника поліції, оскільки вони характеризують його як представника державного правоохоронного органу. Серед спеціальних привілеїв співробітника поліції можна виділити такі як право, на:

- забезпечення відповідних організаційно-технічних умов, необхідних для належного виконання службових обов'язків;
- ознайомлення з посадовими обов'язками (посадовою інструкцією) та іншими документами, які визначають його права та обов'язки при прийнятті на посаду;
- отримання відповідної інформації та матеріалів в установленому порядку, необхідних для виконання службових завдань, а також право вносити пропозиції щодо вдосконалення діяльності поліції;
- можливість кар'єрного росту;
- обов'язкове державне страхування життя та здоров'я відповідно до законодавства України та інші привілеї.

Обов'язки співробітників підрозділів протидії організованим злочинності Національної поліції України – це також елемент їх правового статусу, який виражається у встановленій законом мірі належної поведінки. За аналогією з правами співробітника поліції, обов'язки поліцейського також можна поділити на дві групи: загальні та спеціальні обов'язки. Основні обов'язки поліцейського закріплено у статті 18 закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. Вважаємо за доцільне, зазначити дані основні обов'язки:

«Поліцейський зобов'язаний:

- 1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;
- 2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;
- 3) поважати і не порушувати прав і свобод людини;
- 4) надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;
- 5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;
- 6) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді» [119].

Відповідно, вчені та дослідники неодноразово зазначали, що елементи адміністративно-правового статусу в структурі відповідного механізму права мають критичне значення та повинні бути досліджені всебічно [53; 54].

При розгляді аспектів, пов'язаних з аналізом прав та обов'язків підрозділів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю в Національній поліції України, важливим стає юридичний компонент, пов'язаний з обмеженнями та заборонами, що є ключовою частиною правового статусу співробітників поліції. Відповідно до законодавства, невиконання співробітником поліції, включаючи тих, що є частиною підрозділів, спрямованих на боротьбу з організованою злочинністю, обмежень та заборон, вимог з уникнення або врегулювання конфлікту інтересів і недотримання обов'язків, встановлених з метою запобігання

корупції та інших нормативних актів, призводить до настання передбачених законом наслідків.

Зокрема, для запобігання виникненню конфлікту інтересів відповідно до поточного законодавства, що стосується діяльності поліції, співробітник поліції не має права знаходитися на службі в Національній поліції, якщо він має родинні зв'язки з іншим працівником Національної поліції, якщо заміщення посади включає безпосередню підпорядкованість або контроль одного з них над іншим.

В рамках дослідження діяльності співробітників підрозділів, спрямованих на боротьбу з організованою злочинністю в Національній поліції України, важливо розглянути аспекти їх правового статусу, який охоплює як обмеження та заборони, так і правові переваги. Крім тих вимог, що були вище згадані, гарантії для співробітників поліції врегульовані також у законодавстві про соціальний захист.

Відповідно до сучасних наукових досліджень і законодавчих норм, до ключових елементів правових привілеїв сучасного поліцейського відносяться:

- спеціальні адміністративні застереження, які можуть виражатися у заміні дисциплінарною відповідальністю адміністративної в окремих ситуаціях, а також у забороні вживання адміністративних санкцій у вигляді арешту для співробітників зі спеціальними званнями;
- привілеї, які можуть полягати у наданні співробітникам з високими спеціальними званнями, а також з науковими ступенями чи званнями додаткової площі житла;
- компенсації, які можуть включати грошову складову для співробітників, що використовують особисті транспортні засоби у службових цілях;
- особливі адміністративні процедури, які надають дітям співробітників поліції пріоритетне місце в загальноосвітніх і дошкільних закладах за місцем

проживання, а також можливість участі у літніх оздоровчих таборах, незалежно від їх організаційно-правової форми.

Таким чином, під поняттям "правовий статус співробітника поліції" ми маємо на увазі сукупність взаємопов'язаних прав, обов'язків, заборон і обмежень, визначених законодавством та іншими нормативними актами, а також правові переваги, які сприяють виконанню співробітниками поліції доручених їм завдань. При розгляді питання вдосконалення правового статусу співробітників підрозділів протидії організований злочинності Національної поліції України, основний акцент слід зробити на визначення змісту та механізму реалізації правових обмежень та заборон, які спрямовані на запобігання зловживань повноваженнями та контроль над їхньою діяльністю відповідно до вимог антикорупційного законодавства [137].

Відповідно до законодавства, основним суб'єктом протидії організований злочинності, зокрема, і в системі органів Національної поліції України є Департамент стратегічних розслідувань. Надалі вважаємо за доцільно детальніше проаналізувати права й обов'язки підрозділів протидії організований злочинності, в контексті саме зазначеного органу.

Так, згідно Положенню про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України від 23.10.2019 № 1077, Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України є міжрегіональним територіальним органом у складі кримінальної поліції Національної поліції України, який бере участь у реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та згідно із законодавством України здійснює оперативно-розшукову діяльність [115].

У зазначеному Положенні, а саме у частині IV закріплено права Департаменту стратегічних розслідувань:

«ДСР має право:

1) залучати до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань вчених і фахівців, спеціалістів органів виконавчої влади, підприємств,

установ, організацій (за погодженням з їх керівниками), представників інститутів громадянського суспільства;

2) скликати наради, утворювати консультативні, дорадчі та інші ради, комісії, колегії, робочі групи тощо для сприяння здійсненню покладених на нього завдань;

3) відповідно до компетенції в установленому порядку одержувати від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та їх посадових осіб, а також громадян та їх об'єднань інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього функцій;

4) користуватися в установленому порядку інформаційними базами даних Національної поліції України, Міністерства внутрішніх справ України, інших державних органів, державною системою урядового зв'язку та іншими технічними засобами.

2. ДСР має права, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, законами України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність». «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». «Про запобігання корупції» та іншими актами законодавства України» [115].

І окремо, зазначене положення регламентує права саме співробітників Департаменту стратегічних розслідувань, як підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України:

«Працівники ДСР мають право:

1) здійснювати оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на виявлення та припинення злочинів вчинених суспільнонебезпечними ОГ та ЗО, у тому числі в органах влади, управління та місцевого самоврядування, а також комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних

засобів під час провадження в оперативно-розшукових справах, а також контроль за використанням коштів, призначених для проведення цієї роботи;

2) здійснювати оперативно-технічні заходи за оперативно-розшуковими справами, що знаходяться в їх провадженні;

3) у встановленому порядку запитувати та отримувати від посадових осіб органів державної влади документи, довідкові та інші матеріали (у письмовій або усній формі), необхідні для прийняття рішень з питань, віднесених до ДСР;

4) користуватися в установленому порядку інформаційними ресурсами Національної поліції України, Міністерства внутрішніх справ України та інших державних органів з питань, що належать до компетенції ДСР;

5) створювати відповідно до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» професійні спілки з метою здійснення представництва та захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів їх членів» [115].

Досліджуючи питання прав та обов'язків підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України потрібно відзначити наступні ключові моменти:

По-перше, прийняття Закону України «Про Національну поліцію» стало кардинальною зміною правової регламентації положення співробітника поліції, Україна відійшла від адміністративно-командних методів управління, передбачених «міліцейським законодавством», заснованого на тотальному контролі за суспільством, що сформувався ще в радянський період.

По-друге, незважаючи на законодавчі зміни, що відбуваються в останні роки, організаційні реформи, що стосуються правового статусу співробітників Національної поліції в цілому, і, як наслідок, правового становища співробітників підрозділів протидії організованій злочинності, багато проблем, що існували протягом останніх десятиліть, так і не знайшли свого вирішення. Так, досить часто діяльність поліції характеризується невисокою ефективністю, що відбивається на репутації як Національної

поліції України в цілому, так і її співробітників. Знижується рівень довіри до Національної поліції, як органу державної влади.

Причиною такого ставлення до діяльності співробітників Національної поліції є, в першу чергу, корумпованість, яка хоч і характеризується значно меншим рівнем, ніж до проведення реформи, все ще має місце у повсякденній практиці. Зокрема, все частіше у новинах звучать заклики відновити публічне декларування доходів незважаючи на триваючий режим воєнного стану та активні бойові дії.

У ЗМІ, на офіційних сайтах структури Міністерства внутрішніх справ України, а також на порталах Національного антикорупційного бюро та інших відповідальних органів, що протидіють корупції, постійно публікуються повідомлення про затримання та притягнення до кримінальної відповідальності за корупційні дії. Це стосується не лише державних службовців та посадовців місцевої влади, але й поліцейських, які відповідають за боротьбу зі злочинністю, включаючи корупційні схеми [7].

На сьогодні варто виокремити, що незважаючи на розроблені в МВС України ефективні механізми для протидії корупції, існують негативні явища корупційних дій, що розповсюджені як серед керівництва МВС, так і серед підрозділів, які мають завдання боротися з організованою злочинністю. Важливо зауважити, що завдання подолання корупції є надзвичайно складним та ще не до кінця вирішеним питанням [63].

Незважаючи на вжиті заходи відповідно до національної стратегії протидії корупції в системі державного управління та місцевого самоврядування, дієвість здійснення боротьби з корупційними правопорушеннями через застосування кримінального законодавства залежить від постійного процесу удосконалення та посилення.

Інформація, представлена вище, вказує на наявність двох суттєвих аспектів. По-перше, на зростання виявлених корупційних подій і одночасно, по-друге, на зменшення корупції в публічному секторі нашої держави. Це, з одного боку, свідчить про ефективність діяльності правоохоронних органів, а

з іншого – вказує на стійкість корупційного явища та існуючі прогалини у механізмах протидії корупції, зокрема у реалізації моделі антикорупційної поведінки службовців. Висновок очевидний: зусилля у цьому напрямку мають бути ще більшими [78].

Найчастіше корупційні порушення, де винуватцями є службовці, включаючи співробітників підрозділів протидії організований злочинності Національної поліції України, здійснюються у формі порушення законодавчих та нормативно-правових вимог, що регламентують їхню діяльність. Головною метою є отримання неправомірних вигод шляхом порушення закону, який обмежує їхні службові повноваження.

Суспільна загроза корупційних порушень має глибокі наслідки, які виявляються не лише у руйнуванні правових та економічних основ управління державою, а й у втраті суспільних цінностей. Це злочинне діяння зводить вплив публічної влади до мінімуму та деградує значення її приписів, та породжує скептицизм до представників владних органів. Воно тлумачить ідею праці на благо української держави як нівельовану і робить посадовців нездібними виконувати їхні обов'язки.

Суспільна небезпека корупційних порушень, які призводять до сприяння співробітниками підрозділів протидії організований злочинності Національної поліції України, що мають можливість застосовувати примусові заходи в значно вищому масштабі, порівняно з іншими службовцями, є надмірним ризиком. Ця надзвичайність стимулює потребу в теоретичному вдосконаленні діяльності для протидії корупційним вчинкам в органах Національної поліції, і в тих одиницях, що забезпечують боротьбу з організованою злочинністю [164].

Це є визначальними факторами при розробці комплексних стратегій для покращення структури боротьби з корупцією в органах Національної поліції, включаючи ті, що відповідають за реакцію на організовану злочинність. Більш того, важливо усвідомлювати та об'єктивно аналізувати низку обставин, що зумовлюють подібну злочинну діяльність.

Відповідно до проведених досліджень, метою яких було встановлення факторів, які призводять до корупційних порушень серед співробітників Національної поліції України, зокрема тих, які працюють у підрозділах, що борються з організованою злочинністю. За результатами дослідження було виявлено, що однією з ключових причин, які підштовхують поліцейських до скоєння корупційних дій, незалежно від їхнього посадового статусу та місця служби, є їх бажання максимально задовольнити свої фінансові потреби, незалежно від законності джерела доходу. Ця матеріальна складова корупції є важливішою ніж наміри отримати підвищення по службі чи отримати захист вищих посадових осіб в правоохоронних органах чи владі.

У науковому співтоваристві існує думка, що ефективне запобігання корупційним порушенням в Національній поліції України можливе, якщо участь у корупційних схемах або незаконних моделях поведінки стане не вигідною для поліцейських з економічної точки зору. Незважаючи на важливість економічного компонента в боротьбі з корупцією, здійсненої співробітниками підрозділів, які провадять боротьбу з організованою злочинністю в Національній поліції України, також необхідно враховувати потребу в створенні додаткової системи соціальних гарантій для цих співробітників.

Серйозні корупційні порушення з тяжкими суспільно значущими наслідками, як правило, стаються за участю досвідчених співробітників поліції. Ці співробітники, які стають підозрюваними або обвинуваченими у корупційних злочинах, мають значний адміністративний ресурс, досвід роботи та вибудовані корупційні зв'язки.

Важливою складовою боротьби з корупцією є належне нормативне регулювання та визначення прав та обов'язків підрозділів, які борються з організованою злочинністю в Національній поліції України. Позитивний вплив на ситуацію для запобігання корупції, матимуть заходи, які можуть бути впроваджені в Національній поліції, а саме:

1. Сприяння формуванню внутрішнього переконання у співробітників поліції щодо неприпустимості корупції та корупційних дій.

2. Проведення ретельного контролю над доходами, майном, фінансовими зобов'язаннями та витратами співробітників поліції, їхніми родинами та неповнолітніми дітьми. Однією з можливих заходів є відновлення системи декларування доходів. Відмова від подання декларації або подання недостовірної інформації може служити підставою для звільнення зі служби.

3. Регулярна ротація кадрів у підрозділах, які борються з організованою злочинністю в Національній поліції України, особливо серед вищого та старшого начальницького складу, що може ефективно запобігти корупційним діям.

4. Негайне письмове повідомлення співробітником поліції свого безпосереднього керівника про отримання пропозиції про неправомірну вигоду або іншого корупційного порушення. Якщо пропозиція містить ознаки кримінального діяння, інформацію про це факт необхідно фіксувати та проводити відповідну перевірку.

5. Співробітники підрозділу, що провадять боротьбу з організованою злочинністю в Національній поліції України, мають беззаперечно дотримуватися вимог щодо обов'язкового та негайного інформування свого безпосереднього керівництва про виникнення конфлікту інтересів. Ця інформація повинна бути публічно розглянута на засіданнях спеціальної комісії, яка вирішує питання вирішення конфліктів, і призводити до ухвалення відповідних юридичних рішень, які підтверджують наявність або відсутність конфлікту інтересів. У випадку підтвердження існування конфлікту інтересів, комісія обов'язково повинна розробити конкретні заходи для його вирішення.

6. Керівництво МВС України, НАБУ та НАЗК безперервно провадять суворий моніторинг стану боротьби з корупцією в системі Національної поліції. Крім цього, вони систематично аналізують передовий міжнародний,

зокрема європейський, досвід та результати наукових досліджень щодо запобігання та припинення корупційних порушень та інших правопорушень в правоохоронних органах.

Таким чином, важливим аспектом є наявність державних повноважень у потенційних суб'єктів корупційних злочинів, зокрема серед співробітників підрозділів, які борються з організованою злочинністю в Національній поліції України. Ці повноваження включають у себе право та обов'язок приймати юридично значущі рішення в ім'я держави. Це може включати не лише надання посадовим особам органу Національної поліції керованих корупційних дій, а також наприклад, встановлення неправомірного рішення поліцейським про не затримання особи, яка перебуває в розшуку за участь в організованому злочинному угрупованні.

Причини, які приводять до участі співробітника поліції у корупційних схемах, можуть бути різними, включаючи незаконне отримання матеріальних або інших переваг і соціально значущі міркування. Проте важливо підкреслити, що жодна з цих причин не може виправдовувати корупційну діяльність. Під час розробки комплексних антикорупційних заходів необхідно враховувати специфіку виконання різних категорій посадових осіб своїх безпосередніх обов'язків

2.3. Територіальна юрисдикція підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України.

Організована злочинність становить велику небезпеку для суспільства в умовах реформування та розвитку правової системи держави, а особливо зараз – в умовах широкомасштабної військової агресії Російської Федерації на нашу територію. Така сприятлива ситуація для організованої злочинності загрожує проникнути майже в усі сфери суспільних відносин.

В сучасний період спостерігаємо зміни у структурі організованої злочинності як кількісні, так і змістовні, що характеризуються поліпшенням існуючих підходів та застосуванням передових методів вчинення кримінальних правопорушень, а також у формах та прийомах опірної діяльності перед досудовим розслідуванням. Суттєвим фактором є зростаюча тенденція до залучення до злочинних угруповань як колишніх, так і активних службовців правоохоронних органів, представників державної влади й місцевого самоврядування.

Сучасні технології організованої злочинної діяльності ускладнюються завдяки використанню передових технічних засобів, складним методам підготовки та маскуванню кримінальних діянь, що ускладнює їх виявлення традиційними методами. Дії злочинців набувають усе більш зухвалого й жорстокого характеру.

Суб'єкти підвищеного злочинного впливу намагаються активніше долати кордони, утворюючи при цьому аналоги транснаціональних компаній, які займаються злочинним бізнесом. Концентрація значних матеріальних цінностей в руках лідерів злочинних угруповань обумовлює зростаючий інтерес до їх безпосередньої участі у політичних процесах держави. Лідери злочинних організацій, «злодії у законі» вживають вичерпних заходів щодо максимального представництва в органах законодавчої влади, органах влади й управління, новостворених правоохоронних органах. Окрім того, здійснюються безпрецедентні заходи щодо становлення на грошове утримання керівників органів прокуратури, підрозділів Національної поліції, представників органів влади та управління, особливо антикорупційних та судових органів [29].

Протидія організованим злочинності є одним із завдань підрозділів Національної поліції України, що згідно чинного законодавства входять до складу державних органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій [120]. Крім цього, важливим є вказання про те, що різні форми та методи

забезпечення, зокрема й інформаційно-аналітичне [41; 59], а також запуск процесів удосконалення функціонування органів і підрозділів Національної поліції України [43; 44; 64] є пріоритетним у контексті посилення інституційної спроможності завдання.

З початку існування України, як незалежної держави, дану функцію виконувало Головне управління по боротьбі з організованою злочинністю (ГУБОЗ), що входило в систему підрозділів Міністерства внутрішніх справ та виконувало завдання за наступним напрямом:

9. виявлення та усунення або нейтралізація негативних соціальних процесів і явищ, що породжують організовану злочинність та сприяють їй;
10. запобігання нанесенню шкоди людині, суспільству, державі;
11. запобігання виникненню організованих злочинних угруповань;
12. виявлення, розслідування, припинення і запобігання правопорушенням, вчинюваним учасниками організованих злочинних угруповань, притягнення винних до відповідальності;
13. забезпечення відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам, державі;
14. запобігання встановленню корумпованих зв'язків з державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність;
15. протидія використанню учасниками організованих злочинних угруповань у своїх інтересах об'єднань громадян і медіа;
16. запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використанню суб'єктів підприємницької діяльності для реалізації злочинних намірів [120].

Проте в 2015 році після створення Національної поліції України (НП України), ГУБОЗ було ліквідовано і до 2019 року в системі Національної поліції та МВС України не було окремого підрозділу, що протидівав лише організованій злочинності. Як показав час, неможливо ефективно здійснювати протидію такому складному та багатогранному явищу, як організована злочинність різними підрозділами НП України і було прийняте

рішення про створення міжрегіонального територіального органу Національної поліції – Департаменту стратегічних розслідувань (ДСР) [122].

Для того, щоб зрозуміти територіальну юрисдикцію підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України необхідно більш детально розглянути поняття та визначення терміну – міжрегіональний територіальний орган та і взагалі поняття структури Національної поліції України.

Аналіз питань, пов'язаних із діяльністю Національної поліції України, вимагає від нас приділити окрему увагу її організаційній структурі. Як відомо, необхідним елементом правового статусу будь-якого державного органу є його структурно-організаційний блок, який включає два елементи:

1. структурний: структура центрального апарату та окремих територіальних підрозділів, схема організаційного підпорядкування та розподілу функціональних повноважень;
2. організаційний: нормативний порядок створення, реорганізації, ліквідації, порядок реалізації процедур внутрішньої та зовнішньої роботи, порядок взаємодії із іншими суб'єктами відповідних правовідносин [26; 82; 93].

Отже організаційну структуру Національної поліції України можна визначити як сукупність її структурних елементів (підрозділів, установ, посадових осіб) та системоутворюючих зв'язків між ними ,яка обумовлена її завданнями, функціями, принципами діяльності та забезпечує надання поліцейських послуг у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави; протидії злочинності, а також послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [145].

Згідно діючого законодавства в Україні систему поліції складають:

1. центральний орган управління поліції;
2. територіальні органи поліції [119].

Щодо структури Національної поліції України, то безпосередньо в Законі мови про неї не йдеться. Можна побачити, що структура має такий вигляд:

1. Центральний орган управління.
2. Міжрегіональні територіальні органи (таким органом є Департамент стратегічних розслідувань).
3. Головні управління поліції в областях України.
4. Державні установи та заклади [140].

Як можна бачити, в системі Національної поліції немає чіткого поділу на територіальні та міжрегіональні підрозділи, мова про останні йдеться лише в нормативно-правових документах які регулюють їх створення та функціонування. Також немає чіткого закріплення на законодавчому рівні визначення цих понять, встановлення відмінностей в функціях, що вони виконують, їх структурі, принципів управління ними тощо.

Водночас, належить вказати, що виходячи із інституційного розподілу та функцій окремих підрозділів поліції, керівництвом широко застосовується методика контролю та нагляду [34; 71; 72], а також адміністративно-правового регулювання всіма функційними напрямками, а також сферами діяльності відповідних підрозділів [105], що позитивно впливає на загальнополіцейський концепт організації роботи.

Територіальний корпус поліції створено як юридичну особу публічного права в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, міських округах та як єдиний міжрегіональний територіальний підрозділ (повноваження якого поширюються на окремих адміністративно-територіальних одиниць) у межах граничної чисельності поліцейських та коштів, що виділяються на її утримання. Територіальні органи міліції створюються, ліквідовуються та реорганізуються Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра внутрішніх справ України за поданням керівника поліції.

Структуру територіального корпусу міліції затверджує начальник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України. Особовий (посадовий) розпис та кошторис територіального підрозділу поліції затверджує начальник ГУБ.

Начальник територіальної служби поліції призначається на посаду та звільняється з посади начальником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України. Заступник начальника територіальної поліції призначається на посаду або звільняється з посади начальником територіальної поліції [118].

Можна побачити, що в даній постанові міститься важлива ознака яка притаманна міжрегіональному органу – його повноваження на відміну від територіального органу розповсюджуються на декілька адміністративно-територіальних одиниць. В зв'язку з тим, що Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України створено як міжрегіональний підрозділ, можна вести мову про його особливість в виконанні ним своїх обов'язків та відмінність від територіального органу в повноваженнях.

Це має значення для розуміння побудови системи органів виконавчої влади, до яких відноситься і Департамент стратегічних розслідувань який функціонує в складі Національної поліції України.

Є досить вірним визначенням про те, що система органів виконавчої влади в нашій країні побудовано з урахуванням її адміністративно-територіального устрою, а також їх особливостей і функцій ,характеру та обсягу покладених на них завдань. Будь-які ланки цієї системи є одночасно керуючою і керованою системами [1].

На підставі цього зробимо висновок, що найчастіше структура багатьох державних органів, і Національна поліція не є виключенням, будується в залежності від території, на якій вони діють, - територіальний принцип; напрямів діяльності органу в цілому або його структурних підрозділів – функціональний принцип [145]. Якщо вести мову про Департамент стратегічних розслідувань, його юрисдикцію – він діє за функціональним

принципом у складі кримінальної поліції і має дещо окремий від інших підрозділів територіальний статус.

В сучасний період спостерігаємо якісні та кількісні зміни у структурі організованої злочинності, що характеризуються поліпшенням існуючих підходів та застосуванням передових методів вчинення кримінальних правопорушень, а також у формах та прийомах опірної діяльності перед досудовим розслідуванням. Суттєвим фактором є зростаюча тенденція до залучення до злочинних угруповань як колишніх, так і активних службовців правоохоронних органів, представників державної влади й місцевого самоврядування.

Сучасні технології організованої злочинної діяльності ускладнюються завдяки використанню передових технічних засобів, складним методам підготовки та маскуванню кримінальних діянь, що ускладнює їх виявлення традиційними методами [84]. Відповідно, оскільки організаційно-правові засади є складовою адміністративно-правового статусу в контексті предмета дослідження, на нашу думку, посилаючись на позицію М.Ю. Романова, доцільним буде проведення аналізу даних структурних елементів [125; 127; 171].

Департамент стратегічних розслідувань, що є міжрегіональним відомством, юридичною особою публічного права, має самостійний баланс, рахунки в органах Державного казначейства України та інших фінансових установах, банківській установі, печатку якої скріплено зображення гербу України, найменування та ідентифікаційні коди згідно з Єдиним державним реєстром юридичних та фізичних осіб - підприємців, інші печатки та штампи (за необхідності), бланки, необхідні для здійснення операцій, фінансового характеру в тому числі [115].

Департамент стратегічних розслідувань може бути ліквідований або реорганізований Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра внутрішніх справ України [115]. З метою визначення територіальної

юрисдикції ДСР Національної поліції України, її особливостей необхідно зупинитись на самому визначенні поняття «територіальна юрисдикція».

Узагальнено кажучи, концепція юрисдикції відноситься до повноважень держави у встановленні законів, проведенні судових процедур, офіційному гарантуванні дотримання правил, ухвалених посередницькою агенцією. Слово "юрисдикція" має своє походження від латинських слів "jus" - право і "dico" - говорю, визначаю, і традиційно перекладається як "судовий" (судовий контекст).

Історично розуміння цього терміну має кілька аспектів, які, однак, не суперечать один одному, а скоріше доповнюються. Зокрема, термін "юрисдикція" може вживатися в таких контекстах:

сукупність повноважень державних органів розглядати законність дій окремих осіб, організацій і громадських органів у відповідності до закону та інших правових норм.

Галузь правовідносин, яку охоплює діяльність компетентних органів (суспільні відносини, території, соціальні групи тощо).

- Система судочинства та інша діяльність державних органів щодо розгляду справ та застосування санкцій.

- Інші аспекти, пов'язані з передачею державі всіх предметів, речей та правових актів, що мають юридичний статус.

Щодо територіальної юрисдикції держави, вона офіційно вважається абсолютною або повною, що означає, що держава володіє всією владою на своїй території та має всі необхідні засоби для здійснення цієї влади [99].

Це поняття в загальному розумінні визначає:

- компетенцію судових органів із розгляду цивільних, кримінальних та інших справ, коло справ, які даний суд має право розглядати та вирішувати;

- коло питань, що належать до відання установи або держави;

- область застосування можливостей суб'єктом компетенції [39].

Якщо, наприклад, вести мову про цивільну юрисдикцію, ми бачимо, що вона визначається як – визначена законом сукупність повноважень судів щодо розгляду цивільних справ, віднесених до їх компетенції. Територіальна цивільна юрисдикція – визначає повноваження між судами цивільної юрисдикції по розгляду справ по першій інстанції (підсудність – тобто визначений процесуальним законодавством порядок розподілу справ між судами одного й того самого рівня залежно від території, на яку поширюється їхня юрисдикція), або можна ще назвати це – компетенцією обмеженою певною територією [150].

За відсутності визначення на законодавчому рівні поняття «територіальна юрисдикція» ми пропонуємо таке визначення даного поняття. Територіальна юрисдикція міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України по протидії організованій злочинності – це визначені законами, постановами Кабінету Міністрів України та іншими нормативно-правовими актами функції, завдання, відповідні повноваження, які мають право здійснювати дані органи на окремих територіях з метою функціонування структурних (відокремлених) підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України.

Розглянемо більш детальну складові територіально юрисдикції даних органів. З метою належного функціонування створені та функціонують наступні структурні (відокремлені) підрозділи, які виконують свої повноваження на окремих територіях:

1. Відділ стратегічних розслідувань в Автономній республіці Крим та м. Севастополь Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
2. Управління стратегічних розслідувань у Вінницькій області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
3. Управління стратегічних розслідувань у Волинській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;

4. Управління стратегічних розслідувань у Дніпропетровській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
5. Управління стратегічних розслідувань у Донецькій області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
6. Управління стратегічних розслідувань у Житомирській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
7. Управління стратегічних розслідувань у Закарпатській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
8. Управління стратегічних розслідувань у Запорізькій області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
9. Управління стратегічних розслідувань у Івано-Франківській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
10. Управління стратегічних розслідувань у Київській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
11. Управління стратегічних розслідувань у місті Києві Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
12. Управління стратегічних розслідувань у Кіровоградській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
13. Управління стратегічних розслідувань у Львівській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
14. Управління стратегічних розслідувань у Луганській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
15. Управління стратегічних розслідувань у Миколаївській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
16. Управління стратегічних розслідувань у Одеській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
17. Управління стратегічних розслідувань у Полтавській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;

18. Управління стратегічних розслідувань у Рівненській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
19. Управління стратегічних розслідувань у Сумській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
20. Управління стратегічних розслідувань у Тернопільській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
21. Управління стратегічних розслідувань у Харківській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
22. Управління стратегічних розслідувань у Херсонській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
23. Управління стратегічних розслідувань у Хмельницькій області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
24. Управління стратегічних розслідувань у Черкаській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
25. Управління стратегічних розслідувань у Чернівецькій області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;
26. Управління стратегічних розслідувань у Чернігівській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України [117].

Компетенція підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань, яка становить окремий блок їх адміністративно правового статусу закріплена такими нормативно правовими актами – Конституцією України, Законом України «Про Національну поліцію України» від 02.07.2015, Законом України «Про організаційно правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30.06.1993, Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014, Кримінальним та Кримінально-процесуальним кодексами України, Наказом Національної поліції України «Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України» №1077 від 23.10.2019 та іншими.

Основними напрямками роботи вищевказаних підрозділів в протидії організованій злочинності є:

- створення правової основи, організаційних, матеріально-технічних та інших умов для ефективної боротьби з організованою злочинністю, організація міжнародного співробітництва у цій сфері;
- виявлення та усунення або нейтралізація негативних соціальних процесів і явищ, що породжують організовану злочинність та сприяють їй;
- запобігання нанесенню шкоди людині, суспільству, державі;
- запобігання виникненню організованих злочинних угруповань;
- виявлення, розслідування, припинення і запобігання правопорушенням, вчинюваним учасниками організованих злочинних угруповань, притягнення винних до відповідальності;
- забезпечення відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам, державі;
- запобігання встановленню корумпованих зв'язків з державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність;
- протидія використанню учасниками організованих злочинних угруповань у своїх інтересах об'єднань громадян і медіа;
- запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використанню суб'єктів підприємницької діяльності для реалізації злочинних намірів [120].

Серед основних їх завдань можна виділити:

- виявлення, припинення і попередження незаконної діяльності суспільно-небезпечних організованих груп (далі - ОГ) і злочинних організацій (далі - ЗО), у тому числі в органах державної ладі та місцевого самоврядування, які впливають на криміногенну ситуацію державі та окремих її регіонах;
- здійснення заходів, спрямованих на координацію діяльності органів (підрозділів) поліції у сфері боротьби з тероризмом відповідно до компетенції, визначеної законодавством України;
- протидія корупції серед посадових осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», вжиття заходів з метою

виявлення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією, та їх припинення відповідно до законодавства України;

- здійснення оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на здобуття інформації про криміногенні процеси в злочинному середовищі, пов'язані з протиправною діяльністю окремих осіб та злочинних угруповань, схеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;

- організація та здійснення відповідно до законодавства України заходів захисту працівників ДСР, інших органів та підрозділів Національної поліції України, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, членів їх сімей та близьких родичів [115].

Відповідно до покладених на Департамент стратегічних розслідувань завдань необхідно зазначити притаманні саме даному підрозділу по протидії організованій злочинності функції, які відрізняють його від інших підрозділів Національної поліції:

- здійснення аналізу оперативної обстановки, соціально-економічних та інших факторів, що впливають на неї, прогнозування криміногенної ситуації, тенденції та рівня розвитку корупції, організованої злочинності, у тому числі в органах державної влади, управління і місцевого самоврядування;

- інформування керівництва Національної поліції України про стан і динаміку організованої злочинності та корупції, причини та умови їх проявів, ступені впливу на криміногенну, соціально-економічну та політичну ситуацію;

- здійснення відповідно до законодавства заходів, спрямованих на виявлення, попередження і припинення діяльності ОГ та ЗО, викриття злочинної діяльності їх лідерів, ліквідацію економічного та фінансового підґрунтя їх діяльності;

- здійснення заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань ОГ та ЗО, забезпечення правомірності процедур

закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів;

- організація та здійснення у межах компетенції заходів, спрямованих на забезпечення відшкодування збитків державі, а також фізичним та юридичним особам, завданих протиправною діяльністю ОГ і ЗО;
- забезпечення взаємодії і координації діяльності органів (підрозділів) Національної поліції України з питань протидії організованим злочинності;
- здійснення збору доказів про вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією;
- установлення причин і умов ,що сприяють учиненню правопорушень ,та вжиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення;
- здійснення взаємного обміну необхідною для виконання покладених на Департамент завдань та функцій інформацією з іншими підрозділами Національної поліції України;
- взяття участі у наукових дослідженнях та розробленні за їх результатами державних програм боротьби зі злочинністю, а також підготовці інформаційно-аналітичних, методичних матеріалів щодо стану та підвищення ефективності протидії корупції та злочинам ,що вчинюються ОГ та ЗО;
- інші функції, відповідно до чинного законодавства України [115].

Організація діяльності Департаменту стратегічних розслідувань, управлінь, що входять до його складу, контроль за його діяльністю входять до функцій, які виконує начальник Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України, його права та обов'язки, функції врегульовані відповідним Положенням, відповідно до якого він здійснює видання наказів та розпоряджень, приймає рішення розпорядчого та контролюючого характеру, здійснює організацію та контроль за їх виконанням. В даному контексті необхідно зауважити, що однією із важливих функцій Департаменту стратегічних розслідувань є обов'язковий аналіз стану

дотримання законності та службової дисципліни працівниками Департаменту, вживання заходів щодо недопущення їх порушення, у тому числі здійснення контролю за дотриманням працівниками порядку прийняття та реєстрації заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та іншої інформації.

У листопаді 2019 року були затверджені положення про територіальні структурні підрозділи Департаменту стратегічних розслідувань в областях. Розглянемо їх положення відповідно до предмету цього розділу на підставі аналізу положення про Управління стратегічних розслідувань в Дніпропетровській області.

Управління стратегічних розслідувань в Дніпропетровській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України є структурним (відокремленим) підрозділом Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України та згідно із законодавством України здійснює оперативно-розшукову діяльність.

У своїй діяльності управління керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та Законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами МВС, іншими нормативно-правовими актами, наказами Національної поліції України, Департаменту.

Діяльність управління поширюється на територію Дніпропетровської області та ґрунтується на принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, а також безперервності [116].

Необхідно звернути увагу, що в Положеннях про територіальні структурні підрозділи Департаменту стратегічних розслідувань в областях вказується, що юрисдикція Управлінь поширюється лише на територію тієї

області, де воно розташовується. На відміну від цього лише Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України є міжрегіональним територіальним органом у складі кримінальної поліції Національної поліції України, який бере участь у реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та згідно із законодавством України здійснює оперативно-розшукову діяльність [115]. Ураховуючи, що нормативно-правове регулювання є одним із основних методів управління в органах державної влади [65; 66; 74], а також регулятивний вплив практики судів [37], також є вагомим, окремим питанням є інституційна належність даного утворення та загальноправовий механізм його функціонування.

Начальник управління підпорядковується начальнику Департаменту та одному із його заступників, який відповідно до розподілу функціональних обов'язків здійснює координацію та контроль за діяльністю управління. Начальник управління у межах повноважень, видає накази організаційно-розпорядчого характеру, дає доручення та приймає рішення, організовує та контролює їх виконання.

Управління на території обслуговування відповідно до покладених на нього завдань, в межах своєї юрисдикції виконує наступні функції:

- здійснення аналізу оперативної обстановки, соціально-економічних та інших факторів, що впливають на неї, прогнозування криміногенної ситуації, тенденції та рівня розвитку корупції, організованої злочинності, у тому числі в органах державної влади, управління і місцевого самоврядування;
- інформування керівництва Національної поліції України про стан і динаміку організованої злочинності та корупції, причини та умови їх проявів, ступені впливу на криміногенну, соціально-економічну та політичну ситуацію;
- здійснення відповідно до законодавства заходів, спрямованих на виявлення, попередження і припинення діяльності ОГ та ЗО, викриття

злочинної діяльності їх лідерів, ліквідацію економічного та фінансового підґрунтя їх діяльності;

- здійснення заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань ОГ та ЗО, забезпечення правомірності процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів;

- організація та здійснення у межах компетенції заходів, спрямованих на забезпечення відшкодування збитків державі, а також фізичним та юридичним особам, завданих протиправною діяльністю ОГ і ЗО;

- забезпечення взаємодії і координації діяльності органів (підрозділів) Національної поліції України з питань протидії організованим злочинності;

- здійснення збору доказів про вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією;

- установлення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень, та вжиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення;

- здійснення взаємного обміну необхідною для виконання покладених на Департамент завдань та функцій інформацією з іншими підрозділами Національної поліції України;

- взяття участі у наукових дослідженнях та розробленні за їх результатами державних програм боротьби зі злочинністю, а також підготовці інформаційно-аналітичних, методичних матеріалів щодо стану та підвищення ефективності протидії корупції та злочинам, що вчинюються ОГ та ЗО;

- інші функції, відповідно до чинного законодавства України [115].

Управління має права, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, законами України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про запобігання корупції» та іншими законодавства України.

Як структурний (відокремлений) підрозділ Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України кожне управління в області для організації своєї діяльності використовує дублікат печатки Департаменту із зображенням Державного Герба України, найменуванням та ідентифікаційним кодом згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Тобто всі вказані функції та завдання управління, його повноваження на окремо визначеній території обслуговування здійснюються для виконання одного із основних завдань Національної поліції - протидія злочинності [119].

Окремо, для наглядної ілюстрації виконання Департаментом стратегічних розслідувань Національної поліції України своїх повноважень, як міжрегіонального територіального органу протидії організований злочинності в складі підрозділів Національної поліції України необхідно навести приклади діяльності в окремих напрямках. З метою протидії та профілактики кримінальним правопорушенням при здійсненні заходів з відновлення будівель та споруд, зруйнованих чи пошкоджених внаслідок збройної агресії рф проти України проводяться наступні заходи:

1. Визначення джерел та обсягу фінансування заходів на відновлення будівель та споруд, пошкоджених в результаті збройної агресії рф проти України.
2. Відпрацювання зруйнованих чи пошкоджених в наслідок збройної агресії на предмет реальності понесених збитків.
3. Моніторинг публічних закупівель та відпрацювання виконавців робіт і послуг, а також інших учасників процесу.
4. Відпрацювання кількості та обсягів товарів, робіт і послуг за договорами про закупівлю, укладених при здійсненні заходів з відновлення будівель та споруд, пошкоджених в результаті збройної агресії, в рамках розслідування кримінальних проваджень.

В грошовому вигляді розмір державних коштів та коштів наданих іноземними партнерами, які виділялись за даним напрямком становлять:

2022 рік:

31%- 1,6 млрд грн- (Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам).

69%- 3,6 млрд грн- (Резервний фонд державного бюджету).

2023 рік

67% - 35,5 млрд грн - (Фонд ліквідації наслідків збройної агресії).

29% - 15,5 млрд грн - (Резервний фонд державного бюджету).

3% - 5 млрд грн - (Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам).

1% - 0,5 млрд грн - (Фонд відновлення зруйнованого майна та інфраструктури «United24»).

Необхідно зазначити, що основні напрями роботи в даному напрямку Департаменту в даному напрямку були:

Протидія злочинним проявам при публічній закупівлях та постачанню матеріальних ресурсів для потреб ЗСУ:

- постачання засобів індивідуального захисту;
- речового майна та харчових продуктів;
- паливно-мастильних матеріалів;
- закупівля лікарських засобів та медичної техніки.

Протидія злочинним проявам при зовнішньоекономічній діяльності (ДК «Укроборонпром», ДК «Укрспецекспорт»):

- імпорт та експорт продукції військового призначення;
- державні підприємства промислового призначення;

Протидія злочинним проявам при здійсненні управління майна та ресурсів, в т.ч. суб'єктами господарювання (державних підприємств):

- лісове господарство;
- використання та розпорядження нерухомого майна і земель;
- військове будівництво;

Протидія злочинним проявам при здійсненні гуманітарного забезпечення:

- медичне забезпечення;
- перевірка фактичного отримання гуманітарної допомоги.

Всього за 12 місяців 2022 року працівниками Департаменту було:

- Оголошено підозр – 1769, з них відносно учасників ОЗГ – 495 (15 – РФ/РБ)
- Направлено до суду – 1286 кримінальних проваджень, з них відносно учасників ОЗГ – 444
- Накладено арешти на активи у сумі – 48,5 млрд грн., у тому числі – 47,4 млрд грн. російської федерації/республіки білорусь
- Відшкодовано до державного бюджету – 56,2 млн грн.
- Відмінили – 192 закупок на 7,6 млрд грн.

➤ Складено адмінпротоколів – 6391, з них конфлікт інтересів – 4690.

➤ Отримано вироків суду відносно– 173.

➤ Департаментом оголошено підозр з ОЗГ – 19 (за 2021 - 15) [22].

Окремі приклади попередження кримінальних правопорушень:

ОБОРОННА СФЕРА:

1. Задokumentовано протиправну діяльність посадових осіб ТОВ «Т», які постачали Міноборони за завищеними цінами та неналежної якості військову продукцію на суму 1,6 млрд. грн., чим завдано збитків бюджету на загальну суму 335,63 млн. грн. Оголошено підозри 4-м особам: за ч. 5 ст. 191, ч. 3 ст. 209 ККУ. Накладено арешти на активи, на корпоративні права, рухоме та нерухоме майно на суму понад 60 млн. грн. На сьогодні розпочато процедуру повернення коштів до бюджету у сумі 1,6 млрд. грн.

2. Задokumentовано протиправну діяльність посадових осіб W, які шляхом обману та зловживання довірою, під час виконання договору на постачання до Міністерства оборони України засобів індивідуального захисту, заволоділи державними коштами в сумі 580 000 доларів США (станом на 08.04.2022 становило 16 967 842,00 грн. по курсу НБУ). Оголошено підозри 3-м особам за ч.4 ст.190 КК України. Накладено арешти на активи, на корпоративні права, рухоме та нерухоме майно на суму біля 950 млн. грн.

СФЕРА МЕДИЦИНИ:

1. Накладено арешт на частку статутного капіталу ТОВ «В**», у розмірі 24% у сумі 1 млрд. грн. якою володіє юридична особа зареєстрована у рф та протягом березня-квітня 2022 року приймала участь у публічних закупівлях із постачання лікарських засобів до лікувальних закладів України, на суму близько 2 млрд. грн., всупереч законодавства, що призвело до заволодіння бюджетними коштами у великих розмірах. Передано арештовану частку у власність держави (АРМА).

2. Задokumentовано зловживання службовими особами лікарських закладів, шляхом внесення недостовірних відомостей до звітних документів, що подаються до НСЗУ для надання медичних послуг, які фактично не здійснювали або надавалися за кошти пацієнтів, внаслідок вказаних дій завдано збитків 66,8 млн. грн. Крім того, встановлено факти оформлення сімейними лікарями електронних направлень до лікувальних установ без відома та участі пацієнтів, з метою подальшого оформлення надання удаваних послуг, звітування до НСЗУ, чим завдано збитків державі на суму – 74,8 млн. грн [22].

Основними напрямками роботи Департаменту стратегічних розслідувань та його територіальних підрозділів в напрямку попередження кримінальних правопорушень в сфері медицини є:

- контроль за видатками коштів на виконання програми державних гарантій медичного обслуговування населенню (Національна служба здоров'я, бюджет НСЗУ - 142,9 млрд. грн), відпрацювання надавачів медичних послуг в частині достовірності поданих до НСЗУ звітів, припинення правопорушень пов'язаних з оформленням удаваних послуг, дотриманні вимог надавачами послуг при контрактуванні, ін.;

- контроль за державним регулюванням цін на лікарські засоби, своєчасність та повнота здійснення розрахунку граничних оптово-відпускних цін, згідно запровадженого референтного ціноутворення на лікарські засоби (непрозоре ціноутворення за 3 роки призвело до збитків у 10-12 млрд. грн.)

- захист бюджетних коштів від злочинних посягань та контролю за видатками (бюджет МОЗ України у 2023 р. - 174,5 млрд. грн.), контроль та припинення правопорушень під час проведення процедур публічних закупівель закладами охорони здоров'я України, у т. ч. за спрощеними (переговорними) процедурами в умовах воєнного стану, згідно постанови КМУ No 169 від 28.02.2022р.;

- відпрацювання та протидії схемним шляхам імпортування та завищення вартості медичних виробів, лікарських засобів та субстанції для їх виготовлення, що постачаються до лікарняних закладів та аптечних мереж (70% імпорту на суму близько 15 – 20 млрд. грн.);
- контроль за спрямованими субвенціями на підтримку та реформування закладів охорони здоров'я (2,1 млрд. грн.) та заходів боротьби з епідеміями, вакцинація (3,8 млрд. грн.);
- контроль якості та відповідності лікарських засобів та медичних виробів, встановлення, протидія та припинення злочинних дій, пов'язаних із контрабандою та фальсифікацією лікарських засобів.

Ще одним із напрямків роботи, який став актуальним з моменту повномасштабного вторгнення російської федерації на територію нашої країни є протидія незаконному використанню гуманітарної допомоги та благодійних пожертв.

Основні проблемні питання, які підлягають вирішенню в даному напрямку:

- 1) встановлені в ході відпрацювання ввезення в Україну товарів гуманітарної допомоги;
- 2) відсутня інформація від благодійної організації до Державної митної служби України (ДМСУ) щодо запланованого ввезення на територію України гуманітарного товару;
- 3) не здійснення ДМСУ перевірок товарів на предмет відповідності товарам, зазначених в переліку, який затверджено постановами Кабінету Міністрів України, що регулюють правовий режим надходження гуманітарної допомоги [23; 113];
- 4) відсутній взаємообмін інформацією між ДМСУ та правоохоронними органами;
- 5) декларування на паперовому носії, що унеможливлює проведення більш детального аналізу злочинних схем;

6) відсутня реєстрація товару, як гуманітарного в відкритих джерелах уповноважених органів;

7) відсутня інформація від благодійної організації до ДМСУ щодо запланованого ввезення на територію України гуманітарного товару;

8) відсутність впровадженої бази даних щодо «фіктивних благодійних організацій».

Крім того на теперішній час фактично відсутній контроль за отриманням та розподілом благодійної допомоги у грошовій формі. Також відсутні підстави для проведення перевірок цільового використання отриманого доходу, в зв'язку з відсутністю доступу до руху грошових коштів та відсутністю у податковій звітності неприбуткових організацій інформації щодо надавача та отримувача з зазначенням цілей її використання.

За даним напрямком була виконана наступна робота:

- зареєстровано 77 кримінальних проваджень,
- повідомлено про підозру 40 особам,
- направлено до суду з обвинувальним актом 9 матеріалів щодо фактів порушень діючого законодавства.

В рамках кримінальних проваджень, які супроводжуються Департаментом, за результатами обшуків вилучено продукції на суму 87 млн. 947 тис. грн. та накладено арешт і визнано речовими доказами майно загальною вартістю 57 млн. 696 тис. грн [22].

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України є міжрегіональним територіальним органом є міжрегіональним територіальним органом у складі кримінальної поліції Національної поліції України, який бере участь у реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та згідно із законодавством України здійснює оперативно-розшукову діяльність, тобто є основним підрозділом по протидії організованій злочинності Національної поліції України.

Територіальна юрисдикція міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України по протидії організованій злочинності – це визначені законами, постановами Кабінету Міністрів України та іншими нормативно- правовими актами функції, завдання, відповідні повноваження, які мають право здійснювати дані органи на окремих територіях з метою функціонування структурних (відокремлених) підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України.

З метою покладених на нього завдань були створені відповідні структурні (відокремлені) підрозділи Департаменту – управління стратегічних розслідувань в областях, м. Києві, м. Севастополі та Автономній Республіці Крим. Діяльність управлінь (їх юридична юрисдикція) поширюється на територію області чи міста, в якому вони розташовані, та ґрунтується на принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, а також безперервності.

Необхідно звернути увагу, що в Положеннях про територіальні структурні підрозділи Департаменту стратегічних розслідувань в областях вказується, що юрисдикція Управлінь поширюється лише на територію тієї області, або міста де воно розташовується. На відміну від цього лише Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України є міжрегіональним територіальним органом у складі кримінальної поліції Національної поліції України, тобто його територіальна юрисдикція не розповсюджується на окремий регіон чи місто.

Саме це є відмінністю Департаменту стратегічних розслідувань від інших підрозділів, що входять до складу кримінальної поліції Національної поліції України і виконують завдання по протидії злочинності на території нашої держави.

Висновки до розділу 2

З'ясовано, що саме Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України відводиться ключова координуюча роль в системі протидії організованим злочинності, що передбачає наявність особливостей та спеціалізованих методів боротьби з даним негативним явищем. Завдання, що стоять перед Департаментом стратегічних розслідувань, визначені та закріплені у спеціалізованому законодавстві, зокрема, у Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України.

Показано, що поліцейські права розуміються як сукупність ліцензій, встановлених правовими нормами, які можна розділити на дві групи. До першої групи прав належать загальні права і свободи, якими володіє поліцейський як громадянин України; До другої групи належать особливі права працівників Національної поліції.

До особливих прав поліцейських належать: забезпечити належні організаційно-технічні умови, необхідні для виконання посадових обов'язків; збирати в установленому порядку інформацію та документи, необхідні для виконання службових обов'язків, а також вносити рекомендації щодо вдосконалення діяльності поліції; на просування по службі.

За науково обґрунтованими даними, ефективна боротьба з організованою злочинністю передбачає співпрацю численних правоохоронних органів. Серед основних заходів для поліпшення цієї взаємодії необхідно вдосконалити систему контактів та інформаційний обмін. Це означає, що важливо передавати навіть невеликі обсяги інформації в контексті взаємодії між різними підрозділами та всередині структури Національної поліції. Зокрема, важливо розробити внутрішню методику для МВС України з метою виявлення ознак злочинної діяльності та визначення, яку цінну інформацію будуть збирати підрозділи поліції.

Доведено, що в системі Національної поліції немає чіткого поділу на територіальні та міжрегіональні підрозділи, мова про останні йде лише в

нормативно-правових документах, які регулюють їх створення та функціонування. Також немає чіткого закріплення на законодавчому рівні визначення цих понять, встановлення відмінностей в функціях, що вони виконують, їх структури, принципів управління ними тощо.

З'ясовано, що у зв'язку з тим, що Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України створено як міжрегіональний підрозділ, можна вести мову про його особливість в виконанні ним своїх обов'язків та відмінність від територіального органу в повноваженнях. Оскільки важливою ознакою, яка притаманна міжрегіональному органу є те, що його повноваження на відміну від територіального органу розповсюджуються на декілька адміністративно-територіальних одиниць.

Запропоновано визначення поняття «територіальна юрисдикція», з огляду на відсутність закріплення такого поняття на законодавчому рівні. Територіальна юрисдикція міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України по протидії організованій злочинності – це визначені законами, постановами Кабінету Міністрів України та іншими нормативно-правовими актами функції, завдання, відповідні повноваження, які мають право здійснювати дані органи на окремих територіях з метою функціонування структурних (відокремлених) підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України.

РОЗДІЛ 3.

УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПІДРОЗДІЛІВ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

3.1. Зарубіжний досвід функціонування підрозділів поліції щодо забезпечення реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю.

Стратегічність питань пов'язаних із необхідністю посилення спроможності підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України виконувати свої обов'язки та реалізовувати повноваження, може бути вирішене, зокрема й у спосіб залучення міжнародного досвіду, котрий є безцінним у контексті європейської інтеграції України.

Забезпечення реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю є питанням першочерговим, як у загальнодержавному так і міжнародному масштабах, оскільки протидія організованих злочинності є механізмом комплексним, котрий подекуди виходить за межі функціонування однієї держави та потребує злагодженого функціонування міждержавних урядових механізмів, напрацювання відповідних практик і створення єдиних стандартів із обміну інформацією про вчинені правопорушення та виробленні спільних алгоритмів дій правоохоронних органів.

Про важливість використання досвіду лідируючих країн світу в своїх працях зазначали такі дослідники, як О.Ф. Кобзар [50], Н.В. Ковалено [55] (котра, зокрема, звертала увагу на вплив норм міжнародного права на правове забезпечення адміністративно-правових режимів)

Як зазначає О.І. Хорновський, досвід протистояння держави й транснаціональної організованої злочинності засвідчив, що остання

малочутлива до традиційних заходів впливу. У процесі кримінальної еволюції вона набула частковий імунітет до традиційних систем запобігання злочинам, їх розслідування, здійснення правосуддя та виконання покарання. Надзусилля суспільства в протидії транснаціональній організованій злочинності полягають в розробленні таких заходів руйнівного впливу на цей кримінальний феномен, під час реалізації яких удалося б запобігти порушення небезпечного рівня беззаконня. Досягнення таких цілей можливо лише за умови об'єднання зусиль всіх суб'єктів протидії як на національному так і на міжнародному рівнях. Важливим заходом на цьому напрямку є вивчення позитивного досвіду іноземних держав та можливість його використання на національному рівні [149]. Нами цілком підтримується ця позиція, оскільки міждержавні механізми протидії організованій злочинності чітко дають усвідомлення про комплексність явища організованої злочинності, а відповідно дозволяють ефективно реагувати на неї. Разом із цим, окремої уваги потребує вивчення досвіду окремих, провідних демократій світу, котрі мають значні успіхи в боротьбі з міждержавною злочинністю та демонструють високий індекс безпеки суспільства загалом.

Ми вважаємо, що залучення до заходів із протидії організованій злочинності одразу декількох органів правопорядку, як на загальнодержавному так і міжнаціональному рівні є важливою запорукою успіху в подоланні даного протиправного та антисоціального феномену.

Як зазначає М. Г. Вербенський, відсутність єдиної національної концепції запобігання кримінальним правопорушенням, неузгодженість загальнодержавних, регіональних, галузевих державних цільових програм соціальної профілактики за відповідними напрямками не сприяє запобіганню злочинності в країні. Таке становище не відповідає проголошеним конституційним положенням про соціальну, демократичну та правову державу, оскільки ситуація, що склалася, не враховує реалій сучасності, адже боротьба зі злочинністю давно перетворилася на глобальну світову проблему, яка набула не лише національного, а й міжнародного,

транснаціонального характеру [14, с. 7]. Такої ж думки про цей феномен і механізм реагування на нього П.С. Єпринцев, котрий стверджує, що сьогодні, аналіз зарубіжного досвіду боротьби зі злочинністю свідчить, що за сучасних умов злочинні прояви створюють реальну загрозу демократичному розвитку та національній безпеці більшості країн світу. Кримінальні елементи, маючи тісні міжрегіональні та міжнародні зв'язки, все частіше спрямовують свої зусилля на встановлення контролю над найбільш прибутковими сферами економічних відносин [32]. Ми так само притримуємось позиції про те, що рівнопропорційно масштабу злочинної діяльності, має бути забезпечено реагування та комплекс заходів із припинення її. Відповідно, коли мова йде про припинення діяльності міждержавного злочинного синдикату, важливим є залучення всіх наявних ресурсів і засобів, що можуть сприяти в забезпеченні прав і свобод людини і громадянина. Так, належить також звернути увагу, що в даному світлі, треба чітко розділити міжнародний досвід, що може бути використаний – на внутрішньодержавний, а також міжнаціональний, оскільки окремі успіхи певної країни в подоланні внутрішніх структур організованої злочинності можуть стати в нагоді, за аналогією, при конструюванні внутрішньодержавного механізму протидії організований злочинності. Водночас, досвід функціонування міждержавних інституцій – потребує укріплення з урахуванням напрацювань сучасності, для організації ефективної протидії сучасним транснаціональним організованим групам і злочинним організаціям.

К.О. Чаплинський та П.Я. Мінка зазначають, що корені світової організованої злочинності беруть початок в Італії. Протягом тривалого часу там існували три злочинні організації: Силіційська мафія, Камора і Ндрангета, представники яких періодично викривають у верхніх ешелонах влади Італії. Історично основними сферами діяльності цих угруповань є наркобізнес, відмивання грошей та рекет» [152, с. 7]. На нашу думку, надзвичайно важливим є питання вивчення історичних коренів, у тому числі

міжнародного походження організованої злочинності, адже в структурно-компонентному складі історичних право-типів організованої злочинності криється її глибинний зміст, а відповідно – алгоритми беззаперечної протидії відповідним діям.

Аналіз міжнародного досвіду боротьби зі злочинністю свідчить, що за сучасних умов злочинні прояви створюють реальну загрозу демократичному розвитку та національній безпеці більшості країн світу. Кримінальні елементи, маючи тісні міжрегіональні та міжнародні зв'язки, все частіше спрямовують свої зусилля на встановлення контролю над найбільш прибутковими сферами економічних відносин. Відсутність єдиної національної концепції запобігання, неузгодженість загальнодержавних, регіональних, галузевих державних цільових програм соціальної профілактики за відповідними напрямками не сприяє запобіганню злочинності в країні [157, с. 7]. Відповідно, слід звернути увагу на те, що основним інструментом і міжнародним рушієм процесів удосконалення механізму протидії організованій злочинності є забезпечення відповідного напрямку належним нормативно-правовим забезпеченням. Стратегічні нормативно-правові акти відіграють чи не найважливішу роль в удосконаленні функціонування механізмів захисту прав і свобод людини і громадянина від посягань з боку системи та конкретних суб'єктів організованої злочинності в Україні та світі.

Аудріус Повіліунас зазначає, що проблема захисту фінансових інтересів Європейського Союзу від організованої злочинності за допомогою OLAF є досить актуальною. Ось конкретний випадок, зазначив науковець та практик: ЄС надав бенефіціару кошти для придбання енергетичних елементів, які він придбав в іншій країні ЄС, а продавець згодом збанкрутував, але через деякий час було встановлено, що ціна становила не 9 млн, а 3 млн, тобто покупка була роздута втричі. Першим етапом є встановлення фактів. Надалі було проведено оперативну роботу, в тому числі обшуки. Після того надано рекомендації правоохоронним органам країн, в

яких відбувались елементи шахрайства. Перевага OLAF полягає в тому, що ми можемо проводити розслідування в різних юрисдикціях» [12]. Таким чином, чи не найпершу лінію важливості висувається потреба у взаємному обміні інформацією між усіма суб'єктами діяльності, що потенційно можуть стати об'єктом посягання організованої злочинності. В особливі небезпеці, безперечно перебуває бюджетна сфера та сфера переміщення товарів і предметів через державні кордони поза митним контролем. Алгоритми обміну інформацією та реагування на відповідні виклики мають включати не лише основні предметні характеристики та відповідні елементи механізму, а й бути готовими до зовнішньої дестабілізації та протидії суб'єктів організованої злочинності.

Л.С. Верченко зазначає, що на сьогодні у сфері запобігання організованій злочинності можна виокремити два основні підходи – традиційний і нетрадиційний. Перший (традиційний), пов'язаний, насамперед, з належним функціонуванням системи кримінальної юстиції, що охоплює діяльність з розробки: 1) незалежного кримінального законодавства, особливо щодо відмивання брудних грошей і конфіскації злочинно отриманих коштів; 2) процесуального законодавства, передусім того, яке стосується співпраці у сфері правової допомоги; 3) засобів і ресурсів, що дозволяють ефективно провадити заходи запобігання (спеціалізовані центральні агентства боротьби з небезпечними організованими угрупованнями та злочинними організаціями). Другий (нетрадиційний) – охоплює запобіжну діяльність і включає різного роду підходи на рівні громади (надання громадянам інформації щодо різних збитків і ризиків, що тягне за собою організована злочинність, упровадження гарячих ліній; участь у роботі різних громадських організацій), а також регуляторну політику [15, с. 177]. Ми цілком поділяємо відповідну позицію та додатково аргументуємо, що низка країн-партнерів, провідних демократій світу визначає основні напрями й тенденції в сфері боротьби та протидії організованій злочинності, а зазначені попередньо напрямки корелюються з ними. Міжнародна практика

перебуває на тому рівні досконалості, що пріоритетними є не лише механізми та заходи з ефективного реагування на всі проблемні питання, що породжуються в результаті кримінальної протиправної діяльності організованої злочинності, а й алгоритми запобігання таким процесам загалом.

Європейський Комітет Ради Європи з проблем злочинності (ЕКПЗ) сприяє розвитку міжнародного кримінального права, розроблення важливих правових важелів боротьби з організованою злочинністю, про що зазначають також і авторитетні дослідники. Крім того, питання кримінального права нещодавно були визначені Комітетом міністрів як одне з основних пріоритетів програми діяльності Ради Європи на роки вперед. Враховуючи той факт, що низка міжнародних та наднаціональних форумів вже залучена до боротьби, можна стверджувати, що Раді Європи немає необхідності предметно займатися цією проблемою. Але для такого висновку немає підстав: боротьба з транснаціональною організованою злочинністю настільки складна, що необхідно об'єднати всі можливі зусилля для у всіх можливих напрямках із залученням тих виконавців, які найкраще підходять для досягнення зазначених цілей. Рада Європи має унікальні можливості і добре зарекомендували себе у сфері кримінально-правової співпраці та можуть сприяти й доповнювати роботу вищевказаних організацій, виступаючи як посередники, забезпечуючи взаємодію зі стратегічними партнерами та розвиваючи співпрацю у всій Європі. Діяльність Організації має бути сумісна та скоординована з тими структурами, які засновані з Організацією Об'єднаних Націй та Європейським Союзом. Це приклад лише двох найбільш значущих організацій, які беруть активну участь у боротьбі проти транснаціональної організованої злочинності [173]. Саме тому, на нашу думку, лідируючі позиції в організації будь-якої діяльності пов'язаної з протидією організований злочинності на міждержавному рівні має зайняти, блок міжнародних урядових організацій, котрі сприяють утвердженню миру та безпеки людства на землі. Більше того, видані та укладені такими

організаціями, спільно з зацікавленими суб'єктами положення, норми та стандарти, мають бути інкорпоровані в діяльність держав світу, лояльних до політики протидії організованим злочинності.

Транснаціональна організована злочинність є ключовою проблемою для багатьох держав-членів Ради Європи, оскільки це серйозна загроза верховенству права, що має значні наслідки для економіки, соціального розвитку та громадян. Згідно з деякими дослідженнями, сьогодні в Європі активно діє приблизно 3600 міжнародних організованих злочинних груп. Рада Європи як організація, що має захищати демократію, права людини та верховенство права, зобов'язана відігравати значну роль у боротьбі проти цих утворень [3]. Саме тому, що організована злочинність глибоко проникла в усі сфери соціального буття не лише України та Європейського Союзу, а й інших держав світу, на нашу думку залучення окремо сформованого досвіду лідируючих демократій світу до питання удосконалення функціонування відповідного механізму є пріоритетним для правової науки. Тому, нами пропонується охарактеризувати основні механізми боротьби з організованою злочинністю в світі.

Щодо досвіду Сполучених Штатів Америки. США є лідируючою демократією світу, що підтверджується рівнем дотримання прав і свобод людини і громадянина, її полінаціональністю та іншими соціальними факторами, котрі сприяють становленню демократії не лише в указаній країні, а й у всьому світі загалом.

Л. Андросович зазначає, що надзвичайно складною є система правоохоронних органів Сполучених Штатів Америки, яка поєднує і федеральні, і місцеві структури. Федеральні органи Сполучених Штатів Америки зокрема займаються боротьбою з організованою злочинністю, їх нараховується більше сімдесяти. Серед них можна виокремити декілька, основне завдання яких полягає у протидії організованим злочинності : «1) Федеральне бюро розслідувань; 2) прокуратура; 3) велике журі, яке складається з 23 присяжних і є органом досудового розслідування.

Результатом розгляду справи Великим журі може бути або її припинення, або направлення до суду з обвинувальним висновком» [15, с. 142]. Відповідно, належить зазначити, що органи правопорядку Сполучених Штатів Америки характерні тим, що комплексно-інституційно підходять до питання боротьби з організованою злочинністю, оскільки навіть суд, в даному випадку є органом досудового розслідування, а відповідно уповноважений на збирання та дослідження доказів у відповідних кримінальних провадженнях, що в питанні багатокомпонентності доказування механізму організованої злочинності є найбільш важливим процесуальним аспектом.

І. Чубенко зазначає що для підвищення ефективності діяльності з протидії організований злочинності, зокрема належного виявлення та розслідування, зазначає у деяких європейських країнах створюються спеціалізовані органи. Система правоохоронних органів США є складним конгломератом нейтралізованих (федеральних) і децентралізованих (місцевих) структур. Завдання боротьби з організованою злочинністю тією чи іншою мірою покладено на федеральні правоохоронні відомства, яких у США нараховується більше сімдесяти. У складній багатосуб'єктній системі федеральних правоохоронних органів США все ж таки можна виділити кілька головних органів, котрі орієнтуються на боротьбу з організованою злочинністю [153]. Загалом, метою діяльності всіх підрозділів із протидії організований злочинність в Сполучених Штатах Америки є забезпечення належного рівня реалізації та практичного втілення в життя положень державної політики в сфері протидії організований злочинності, а також забезпечення інституційної спроможності відповідних органів влади протидіяти ускладнюючим у процесі здійснення своїх повноважень та виконання обов'язків факторам, що негативно впливають на відповідну компетенцію.

О.М. Джужа зазначає, що відповідно до Програми боротьби з організованою злочинністю федеральним урядом США створено об'єднання «Ударні сили». Головне завдання «Ударних сил», що діють під загальним

керівництвом Міністерства юстиції США та в тісному контакті з правоохоронними органами штатів, полягає у виявленні груп організованої злочинності. До обов'язків «Ударних сил» віднесено пошук доказів злочинної діяльності учасників незаконного підприємництва. Правовий режим діяльності «Ударних сил» визначається кримінально-процесуальним законодавством і спеціальними інструкціями Міністерства юстиції США [24]. Відповідно, слід більш детально акцентувати увагу на тому, що зазначені сили, складаються структурно з декількох підрозділів різних органів правопорядку Сполучених Штатів Америки, в той час, як аналогічний задум у масштабі України – Департамент стратегічних розслідувань був запущений у межах роботи одного органу правопорядку – поліції. На нашу думку, важливим аспектом у діяльності відповідних органів і підрозділів є консолідоване розуміння змісту та сутності завдань і подальших стратегічних цілей, а тому, за аналогією, в Україні так само доцільно створити збірний із представників різних, дотичних до реалізації політики протидії організованим злочинності органів і служб.

О.Ю. Національний інформаційний центр боротьби з кримінальною злочинністю (NCIC) є зосередженням даних, пов'язаних з кримінальними злочинами та злочинцями, що збираються правоохоронними органами на місцях у штатах та на федеральному рівні. Комп'ютерне обладнання центру розташоване в штаб-квартирі ФБР у Вашингтоні. Діюча комп'ютерна система здатна вмістити майже 2 млн записів про злочинну діяльність. Накопичену інформацію можна за декілька секунд одержати через телекомунікаційну мережу. Термінальні пристрої мережі розміщені по всій країні в поліцейських відділеннях, офісах шерифів, поліцейських управліннях штатів і федеральних правоохоронних відомствах. Крім того, центр NCIC за декілька секунд постачає комп'ютерні дані всім відомствам, підключеним до державних централізованих систем. Призначенням центру NCIC є функціонування як національної довідкової служби для п'ятдесяти комп'ютерних систем штатів і густонаселених міських зон [158]. Тому, на

нашу думку застосування новітніх комп'ютерних технологій у питанні інформаційного забезпечення механізму протидії організованій злочинності є надважливим. Крім цього, окремо на нашу думку слід розглянути питання пов'язане з можливістю поширення відповідного інформаційного та аналітичного простору не лише в межах однієї держави, а на міждержавному рівні, що суттєво посилює інституційну та інформаційну спроможність даного інструменту сприяти реалізації політики в сфері протидії організованій злочинності.

До питання інформаційного забезпечення, також належить віднести інші інформаційно-аналітичні центри та ресурси. Так, у Ель-Пасо існує центр оперативної інформації - міжвідомча установа, яка збирає, обробляє та поширює інформацію про торгівлю наркотиками та про осіб, які займалися контрабандою, в першу чергу зброї. Ця інформація може включати ім'я особи, опис її відомої діяльності, важливі події, зв'язки або причетність до інших різновидів діяльності, літаки або транспортні засоби, якими користується об'єкт, дані спостереження за внутрішніми та закордонними переміщеннями підозрюваного, імена спільників. ЕРІС також повідомляє ім'я, адресу та номер телефону кожного слідчого, який побажав одержати інформацію про ту чи іншу особу [158]. Наразі, в Україні, такі можливості та спроможності відсутні, єдина узагальнена інформаційно-аналітична система, що містила інформацію про суб'єктів світу організованої злочинності та осіб дотичних до них була видалена, оскільки визнана в законодавчому порядку, як така, що порушує права і свободи людини і громадянина. Тому, наразі це питання залишається відкритим і потребує подальшого опрацювання.

Поруч із досвідом Сполучених Штатів Америки, слід, на нашу думку розглянути досвід Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, котре також має суттєві прогреси в напрямі забезпечення прав і свобод людини і громадянина, убезпеченні їх від негативного впливу світу організованої злочинності.

Дослідники неодноразово звертали увагу на те, що в якості позитивного моменту варто вказати той факт, що Уряд Великобританії і автономні адміністрації в Північній Ірландії і Шотландії несуть відповідальність за політику, включаючи серйозну і організовану злочинність. В Англії та Уельсі Міністерство внутрішніх справ несе загальну відповідальність за політику, стратегію і фінансування. Цікавим моментом є також те, що у Великобританії немає спеціального потоку фінансування для боротьби з серйозною і організованою злочинністю. Робота фінансується через кілька незв'язаних потоків фінансування з джерел, які є предметом щорічних торгів і процесів прийняття рішень [97]. Відповідно, можна констатувати, що в Сполученому Королівстві процеси боротьби з організованою злочинністю дотичні за своєю механікою до тих, що організовані в Україні. Проте, хоч стратегічна роль Міністерства внутрішніх справ України та аналогічного органу в Сполученому Королівстві є дотичною, поліцейські підрозділи та структура їх побудови в Україні та Сполученому Королівстві кардинально відрізняються.

Говорячи про те, що Міністерство внутрішніх справ, як основний суб'єкт реалізації політики протидії організованій злочинності виступає уособленням загально координативного підрозділу, слід також звернути увагу на те, що на більш високому рівні, в Сполученому Королівстві розвинуті напрями пов'язані з аналітичним забезпеченням протидії організованій злочинності.

Дослідники неодноразово звертали увагу на те, що Сполучене Королівство на багато років технологічно випереджає інші країни, оскільки в його систему протидії організованій злочинності впроваджено електронний сервіс під назвою «Карта злочинності». Його суть полягає у можливості для будь-якого користувача мережі Інтернет оцінити рівень криміногенності у будь-якій частині Великобританії. Зокрема, сервіс дозволяє: визначити рівень та динаміку злочинності; виявити найбільш поширені злочини чи делікти; порівняти показники злочинності теперішнього часу із попередніми

періодами тощо [63]. Такий ресурс безперечно впливає надзвичайно позитивно на механізм протидії організованих злочинності Сполученого Королівства, проте на нашу думку, відкритість таких даних може зашкодити негласній діяльності органів охорони та захисту правопорядку не лише в Британії, а й роботі інших правоохоронних органів партнерських держав (за попереднім погодженням).

Узагальнюючи досвід Великобританії у сфері протидії діяльності транснаціональних організованих злочинних угруповань на шкоду економічним інтересам держави дослідники зазначають, що в зазначеній державі сформувався досить дієвий та ефективний механізм протидії цьому негативному явищу. Його позитивними моментами, які в тому числі можна використати в Україні, слід визнати наступні: по-перше, законодавець цієї країни веде досить активну нормотворчу діяльність у відповідному напрямку, про що свідчить низка загальнодержавних концепцій та програм, які постійно оновлюються та вдосконалюються з метою адаптації їх положень до конкретної ситуації в державі; по-друге, державні інституції у цій країні володіють досить широким колом повноважень; по-третє, особливої уваги заслуговує наявність окремого органу державної влади, метою діяльності якого є протидія організованим злочинностям [149]. Відповідні рекомендації, на нашу думку, мають бути використані в подальшому опрацюванні посилення спроможності механізму протидії організованим злочинностям в Україні, перш за все з урахуванням досвіду організації інформаційно-аналітичної діяльності в даному напрямі, організації функціонування інформаційно-комунікаційних систем.

Разом із тим, слід також звернути чільну увагу на досвід інших країн, що мають результати в боротьбі з організованою злочинністю, такі як Нідерланди, Італія та Хорватія.

Науковці зазначають, що Нідерланди не застосовують звичайний підхід і не вважають його основним у протидії організованим злочинностям. З 90-х р. у країні почали впроваджувати нову модель, яка з метою запобігання

організованій злочинності доповнило діяльність правоохоронних органів. У Нідерландах діє закон про стимулювання чесної оцінки урядом, який набув чинності у 2003 р. Цей закон наголошує, щоб «перевіряти кримінальне минуле заявників на отримання ліцензій, субсидій або тендерів, так захищаючи уряд від ненавмисного надання нових можливостей для вчинення кримінальних правопорушень. Право на перевірку має центральна або місцева адміністрація за допомогою доступу до відповідної інформації» [143, с. 163]. Відповідно, вже втретє наявний в міжнародному просторі підхід до інформатизації процесу узагальнення інформації про суб'єктів організованої злочинності наштовхує на думки й нагальну потребу розроблення комплексного підходу та уявлення про сутність осіб, що належать до організованих злочинних спільнот, а також осіб, дотичних до них.

Поряд із цим, до прикладу, в Італії, з метою посилення боротьби з організованою злочинністю, було засновано спеціальну Генеральну Раду по боротьбі з організованою злочинністю, а також окружні управління по боротьбі з організованою злочинністю та мафією і окремо – Державне управління по боротьбі з мафією та слідче управління по боротьбі з мафією. Крім того, в складі Генеральної прокуратури Італії створено оперативно-слідче управління по боротьбі з організованою злочинністю та мафією. Таким чином, Національне управління по боротьбі з організованою злочинністю та мафією, окружне управління й оперативно-слідче управління по боротьбі з організованою злочинністю складають систему багатофункціональних, спеціалізованих оперативних, слідчих та інформаційних елементів з питань протидії організованим злочинностям. Кожні шість місяців міністр внутрішніх справ доповідає парламенту про проведену роботу. Передбачено також щорічну доповідь міністра парламенту з усього комплексу проблем, пов'язаних з організованою злочинністю [153, с. 83]. Слід зауважити, що загалом, дотичний підхід було втілено в діяльності відповідних підрозділів в Україні, оскільки так само було створено Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України, а

також відповідні детективні підрозділи (підрозділи слідчих із розслідування особливо тяжких злочинів) у структурі слідчих управлінь ГУНП в областях і Головного слідчого управління Національної поліції України. Крім цього, слід окремо звернути увагу на тому, що підрозділи Офісу Генерального прокурора так само поповнились відповідними структурними одиницями компетенцією яких є безпосереднє супроводження та представлення публічного обвинувачення в суді в галузі протидії організованих злочинності.

Аналогічні особливості, на думку дослідників були реалізовано у Хорватії, де у 2001 році у структурі Державної прокуратури Хорватії було створено Управління по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю (Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala – USKOK). Начальник Управління є одночасно Заступником Генерального прокурора і призначається на посаду Генеральним прокурором на чотири роки за погодженням Міністра юстиції та Ради державних прокурорів. Спеціальні прокурори Управління призначаються Генеральним прокурором за поданням начальника Управління. Управління здійснює керівництво і нагляд за розслідуванням злочинів, пов'язаних з корупцією і організованою злочинністю, та підтримання обвинувачення. Управління само не проводить розслідування правопорушень. Воно лише здійснює нагляд і керівництво офіцерами поліції, які в основному працюють у Департаменті поліції по боротьбі з економічними злочинами і корупцією [131, с. 10].

Таким чином, важливим буде зазначити, що як досвід діяльності міжнародних урядових організацій у сфері протидії організованих злочинності є корисним для держави, так і ситуативні кейси пов'язані з окремими сегментами удосконалення відповідного механізму на рівні держав, що в свою чергу потребує структурного аналізу на рівні наступного підрозділу, з метою підготовки до імплементації до національної системи права.

3.2. Шляхи удосконалення законодавства України, щодо забезпечення функціонування підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України.

На сьогоднішній день питання вдосконалення законодавства України, щодо забезпечення функціонування підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України є чи не найпріоритетнішим завданням, котрим опікуються низка дослідників і вчених із усіх, без виключення галузей права.

Водночас, широкий спектр пропозицій щодо шляхів удосконалення законодавства України в галузі протидії організованих злочинності створбж сприятливе теоретико-правове підґрунтя для аналізу та узагальнення запропонованого з метою визначенн найбільш пріоритетних напрямів і підкреслення найбільш актуальних способів і законодавчих (нормотворчих) інструментів.

Наприклад, Р. Перелигіна зазначає, що в умовах сьогодення, коли стан злочинності, як організованої, так і загальнокримінальної, створює загрозу національній безпеці України, одним із найскладніших завдань є ефективна протидія злочинності в контексті ґрунтового реформування системи управління в державі, а також вивчення сучасного досвіду транскордонного співробітництва у сфері боротьби з міжнародною організованою злочинністю, зокрема тероризмом, наркобізнесом, торгівлею людьми, контрабандою, нелегальною міграцією. Актуальними залишаються питання виявлення прогалин або колізій у законодавстві, обґрунтування необхідності певних законодавчих новел, розроблення нової Стратегії боротьби з організованою злочинністю, враховуючи результати міжнародного співробітництва в зазначеній сфері. Необхідно підкреслити, що виділення та вивчення закордонних програм, які спрямовані на протидію організованих злочинності, що довели на практиці свою ефективність, являє собою величезні перспективи для запозичення позитивного іноземного досвіду

[111]. Безперечно й на нашу думку розроблення комплексного, узгодженого з міжнародними партнерами по протидії з організованою злочинністю документу безперечно вплинуло б доктринально на ефективізацію діяльності відповідного механізму. Перш за все, укладання (оновлення, в даному випадку) такого документу дозволило б окреслити чітку структуру суб'єктів протидії організований злочинності, встановити особливості їх діяльності в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні, а також чіткі межі компетенції в контексті особливостей їх діяльності в окремих галузях і сферах організованої злочинності.

До форм забезпечення удосконалення адміністративно-правових механізмів і статусів як в Україні так і за її межами звертаються в своїх дослідженнях й інші науковці, підкреслюючи, що планування процесів, інформаційно-технічний прогрес, а також чіткий контекст і імплементації до національного законодавства напрацьованих положень є визначальними [124; 162].

Вчені наголошують, що на сьогодні в нашій країні єдиним нормативно-правовим актом із запобігання організований злочинності є Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [120], який є застарілим, із розбалансованістю норм та їх суперечністю, що не дає змоги вирішувати питань із запобігання організований злочинності в умовах воєнних дій на території України. Тому важливою передумовою забезпечення ефективної боротьби з організованою злочинністю є створення ефективної (дієвої) нормативно-правової бази, зокрема назріла потреба у терміновій розробці та прийнятті нового Закону України «Про боротьбу з організованою злочинністю в Україні» [32]. Так, на нашу думку, крім зазначення окремого нормативно-правового акта, щодо консолідації зусиль в сфері протидії організований злочинності, на нашу думку важливим є також імплементація в галузеві нормативно-правові акти відповідних принципів, засад, а подекуди застережень та обмежень, для недопущення порушення меж компетенції тими чи іншими органами правопорядку та відповідними

підрозділами, що може негативно вплинути на процес документування такої діяльності.

Як зазначає Р.В. Кулаковський, створення ефективної правової бази боротьби із корупцією та організованою злочинністю передбачає необхідність пізнання глибоких кримінологічних коренів, через вивчення існуючих процесів та створення продуманої системи загальних і спеціальних заходів. Серед першочергових завдань держави є викриття організованих злочинних груп і припинення їх дій, підвищення ефективності боротьби із законспірованими злочинними співтовариствами, що використовують міжнаціональні конфлікти, пов'язаними з «тіньовою» економікою, а також зі злочинними групами за кордоном. Перед правоохоронними органами стоїть завдання доведення існування організованої злочинності, а не доведення окремих видів чи злочинів [80]. Так, у зазначеному, на нашу думку чітко відображається також потреба організаційного забезпечення підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України. Перш за все, організація роботи чи діяльності, як явище, що має управлінський зміст характерне зменшенням трудовитрат на певний вид діяльності, а також збільшенням продуктивності на певних ділянках робочого процесу, а оскільки органи державної влади, їх посадових особи зобов'язані діяти виключно в межах і у спосіб передбачені законодавством України, без належної правової регламентації та закріплення це не можливо в реалізації.

Р.В. Перелигіна зазначає, що серед напрямів удосконалення механізмів протидії організованій злочинності можна виділити декілька найбільш ефективних, а саме: знання, як запобігання і прогнозування загроз (прагнення сприяти розвитку рівня знань як засобу передбачення явищ, які породжують організовану злочинність); нейтралізувати економіку, як організованої злочинності в цілому, так і окремих злочинців зокрема (направлений на сприяння розслідуванню злочинів направлених проти економічної та фінансової структури з цілю конфіскації незаконної вигоди, як одного з найбільш ефективних способів нейтралізації діяльності організованої

злочинності); боротьба з кримінальними ринками (заходи з мінімізації ризику, зв'язаного з усією злочинною діяльністю, а також спрямуванню значних зусиль на боротьбу з тими, хто має особливий вплив на кримінальну діяльність); зв'язок між організованою злочинністю та тероризмом (об'єднання оперативних та стратегічних знань в боротьбі із злочинністю); міжнародне співробітництво та координація (продовження пошуку удосконалення міжнародних механізмів співпраці, координації та обміну інформацією як на двосторонній основі з партнерами, що представляють стратегічний інтерес, так і на багатосторонній основі в межах міжнародних організацій); безпека: загальні обов'язки (інтеграція різних учасників державного та приватного секторів у боротьбі з організованою злочинністю шляхом зміцнення або, де це доречно, встановлення каналів зв'язку взаємовідношень та передачі важливої інформації); підготовка нових законів та їх адаптація (оновлення та удосконалення законодавства, адаптації адміністративних, кримінальних та процесуальних правових інститутів до потреб боротьби з новими формами як організованої злочинності, так і злочинності загалом) [111]. На нашу думку, з урахуванням запропонованого автором, важливим є питання диференціації вказаних напрямів, котрі можуть стати основою для нової стратегії протидії організований злочинності в сучасних умовах, оскільки найбільш важливими напрямами, на нашу думку, слід визначити нормативно-правове забезпечення, організаційне забезпечення, а також міжнародну співпрацю. Крім цього, на основі виділеного попередньо, важливим у контексті стратегічного розвитку галузі протидії організований злочинності є цифровізації цього процесу, а також інноватика, що в загальному розуміється як розширення кола й спектру баз даних, що містять інформацію дотичну до організованої злочинності, а також забезпечення ваємообміну нею.

Крім цього, важливим, проте не дотичним до діяльності Національної поліції України є напрям формування політики категоричного ставлення до процесів пов'язаних із організованою злочинністю, формування в суспільства

навичок і відчуття відрази до них. Це, в подальшому, суттєво сприятиме ефективному налагодженню співпраці працівниками Національної поліції України під час документування даної протиправної діяльності окремими особами.

Окремо Р.В. Кулаковський вказує на прорахунки в стратегії та тактиці боротьби з організованою злочинністю, а саме: недооцінювався і практично не враховувався стан цієї злочинності, незадовільно аналізувалися результати боротьби з нею та не визначалися пріоритетні напрями протидії цим явищам, не здійснювалося програмно-цільове планування та належне ресурсне забезпечення; оперативні підрозділи та слідчі апарати органів, що ведуть боротьбу з організованою злочинністю, використовували застарілі методи викриття й розслідування злочинів організованих угруповань, обліку та звітності щодо результатів своєї роботи; на сьогоднішній день немає досконалої правової бази боротьби з цією злочинністю, у той час як кримінальна ситуація змінюється стрімкими темпами; повільно вживаються запобіжні заходи, спрямовані на усунення злочинів, скоєних організованою злочинністю; професійна підготовка співробітників правоохоронних органів не повною мірою відповідає вимогам часу, серед них переважно молоді фахівці, які не мають відповідного досвіду [80].

Водночас, звертаючись до напрямку вдосконалення адміністративно-правового статусу Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України, важливим є зазначення особливостей прийняття на службу вперше, працівників відповідного підрозділу, доцільним і не зайвим буде визначення вимог до освітнього ступеня, а також спеціальності підготовки та галузі знань, що може охоплювати як підприємництво, економіку так і окремі технічні спеціальності чи управління.

На думку С.А. Шепетька та О.А. Клименка з метою підвищення ефективності координації зусиль у боротьбі з організованою злочинністю та організації дієвої взаємодії спеціальних підрозділів з державними органами, що беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, та

контролюючими органами доцільно вжити таких організаційно-правових заходів: 1. Визначити координаційний орган, який відповідатиме за ефективне функціонування механізмів координації та взаємодії у сфері протидії організований злочинності, здійснюватиме організаційне забезпечення та оцінку реалізації державної політики у цій сфері. 2. Розробити та впровадити в практичну діяльність єдиний уніфікований Порядок комплексної взаємодії органів, що ведуть боротьбу з організованою злочинністю, насамперед Національної поліції України та Служби безпеки України, який би зосередив методи, заходи, форми та алгоритми спільної діяльності. Такий підхід дасть можливість виключити повторення та дублювання різних напрямів і форм взаємодії органів, що ведуть боротьбу з організованою злочинністю. 3. Із метою приведення Положення у відповідність до чинних законодавчих норм розробити проект Положення про організацію роботи з координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності. 4. Нормативно забезпечити створення Єдиного інтеграційного банку даних, який має використовуватися в режимі он-лайн усіма суб'єктами, що здійснюють заходи з протидії організований злочинності. Координація зусиль боротьби з організованою злочинністю та організація дієвої взаємодії спеціальних підрозділів з державними органами, що беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, дає можливість забезпечувати цілеспрямованість у вирішенні найбільш актуальних завдань, більш раціонально розподіляти між ними сили і використовувати різноманітні адміністративно-правові засоби та методи. Саме тому без розробки дієвих механізмів організації координації діяльності та взаємодії між органами, що здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, є неможливим ефективне забезпечення національної безпеки [155].

Додатково до зазначеного, на нашу думку слід указати, що забезпечення консолідації зусиль між органами і підрозділами, що протидіють організований злочинності є надзвичайно важливим, а заходи спрямовані на це потребують точності визначення, локальної законодавчої

деталізації та потреби ефективної реалізації та втілення в життя. Це можливо лише внаслідок проведення комплексної науково-пошукової та інформаційно-аналітичної роботи відповідними суб'єктами, що мають певну компетентність та досвід організації функціонування відповідних механізмів.

Крім цього, важливим є визначення меж, сутності та змісту міжнародно взаємодії в протидії організованій злочинності, що на нашу думку, має цілком і повністю характеризуватись як комплексний, всебічний, багатоаспектний процес збору, узагальнення, накопичення, аналізу та синтезу а також охорони інформації про діяльність суб'єктів організованої злочинності, а також дотичних до них осіб, як із числа фізичних, так і юридичних осіб, в незалежності від приналежності до громадянства (підданства).

Федосова О.В. та Михайлова Ю.О. звертають увагу на те, що пріоритетом державної політики повинні стати чітко визначені напрями боротьби з організованою злочинністю такі як: 1. Вивчення та аналіз реального стану і тенденцій організованої злочинності в державі, з'ясування причин та умов, що сприяють її поширенню в Україні. 2. Удосконалення нормативно-правового забезпечення боротьби з організованою злочинністю. 3. Розроблення методів та способів боротьби з організованою злочинністю з урахуванням сучасних загроз. 4. Визначення чіткого кола суб'єктів, діяльність яких спрямована на боротьбу з організованою злочинністю. 5. Поліпшення рівня матеріального, ресурсного, технічного, інформаційноаналітичного забезпечення спеціально уповноважених суб'єктів боротьби з організованою злочинністю, а також підвищення рівня їх фахової кваліфікації. 6. Посилення взаємодії правоохоронних органів з громадськістю у сфері боротьби з організованою злочинністю. 7. Налагодження міжнародного співробітництва у сфері боротьби з організованою злочинністю [146]. На нашу думку, спираючись на відповідну позицію, так само важливо звернути увагу, що окремо потребує деталізації процес поліпшення матеріального забезпечення, оскільки від застосовуваних

предметів і об'єктів, що необхідні в діяльності оперативних підрозділів, у тому числі для негласного спостереження чи фіксації відповідної інформації та подальшого долучення її до матеріалів досудового розслідування, залежить, без применшення доля всього процесу.

Водночас, звертаючись до нормативно-правового забезпечення, О. Бахуринська підкреслює, що серед основних напрямів удосконалення (оновлення) закону про протидію організований злочинності, важливо виокремити такі: а) визначення основних концептуальних понять та термінів, які вживаються у законі і зміст яких обумовлює (має обумовлювати) конкретизацію сфери застосування закону та основні напрями його реалізації; б) формулювання системи принципів протидії організований злочинності; в) розширення правової основи такої протидії з урахуванням як актуального національного законодавства, так і ряду міжнародно-правових актів, ратифікація яких визначила певні зобов'язання України щодо боротьби з організованою злочинністю та її транснаціональними проявами; г) визначення загальних засад та конкретних сучасних форм міжнародної співпраці України у зазначеній сфері; г) формулювання системи, порядку та суб'єктів застосування запобіжних спеціально-кримінологічних заходів; д) встановлення чітких механізмів правового та соціального захисту прав та свобод фізичних та юридичних осіб, компенсаційних та безпекових гарантій у зв'язку зі здійсненням заходів протидії організований злочинності; е) інші напрями [8].

Висновки до розділу 3

Автором узагальнено досвід міжнародних організацій і окремих країн у частині забезпечення діяльності механізму протидії організований злочинності, доведено, що як локальний державницький досвід так і міжнародні надбання в даному аспекті уможлиблюють поліпшення роботи

відповідної інституції та виводять її на якісно новий рівень, що суттєво посилює діяльність відповідних суб'єктів.

Аргументується позиція про те, що забезпечення реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю є питанням першочерговим, як у загальнодержавному так і міжнародному масштабах, оскільки протидія організованій злочинності є механізмом комплексним, котрий подекуди виходить за межі функціонування однієї держави та потребує злагодженого функціонування міждержавних урядових механізмів, напрацювання відповідних практик і створення єдиних стандартів із обміну інформацією про вчинені правопорушення та виробленні спільних алгоритмів дій правоохоронних органів.

Доведено, що перспективними напрямками міжнародного співробітництва на глобальному, регіональному та двосторонньому рівнях є розширене розуміння міжнародної, соціально-економічної, політичної та інших основ діяльності організованої злочинності, а також визначення місця і ролі міжнародного співробітництва, державних реформ, необхідних у контексті боротьби з цим видом злочинності та забезпечення безпеки держави.

Підкреслюється, що важливо звернути увагу, що окремо потребує деталізації процес поліпшення матеріального забезпечення, оскільки від застосовуваних предметів і об'єктів, що необхідні в діяльності оперативних підрозділів, у тому числі для негласного спостереження чи фіксації відповідної інформації та подальшого долучення її до матеріалів досудового розслідування, залежить, без применшення доля всього процесу.

ВИСНОВКИ

У **висновках** представлено результати проведеного комплексного аналізу щодо змісту й сутності адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованих злочинності Національної поліції України. Основні з них такі:

1. Автором визначено поняття та надано характеристику сучасному стану організованої злочинності в Україні, а також запропоновано основні шляхи теоретико-методологічного вдосконалення відповідного механізму протидії як на державному, так і на локальному рівнях. Підводиться підсумок про те, що загалом злочинність є деструктивним явищем, котре негативно впливає на соціальні правовідносини та загрожує правам і свободам людини і громадянина, що потребує відповідної реакції з боку держави та утвердження інституту спроможності органів державної влади реагувати на відповідні потреби й намагання щодо боротьби з нею.

Підкреслюється, що найважливішим елементом успішної боротьби з організованою злочинністю, який набув особливої актуальності під час воєнного стану, є забезпечення соціального захисту та запобігання соціальній незахищеності. Це означає сприяння соціальному та економічному розвитку суспільства, а також забезпечення доступу до освіти, медичних послуг, соціального забезпечення та інших необхідних ресурсів. Крім того, важливо берегти людей і робити акцент на формуванні правової культури та громадянської свідомості. Загалом політика держави у сфері боротьби зі злочинністю має забезпечувати економічну безпеку держави, що реалізується затвердженими правовими нормами. Змістом державної політики є законодавча та правоохоронна діяльність, спрямована на розробку та застосування правових заходів щодо ефективної боротьби з економічними злочинами, які здійснюють суб'єкти корупційної діяльності.

2. Утверджено позицію про те, що органи Національної поліції України загалом, а також відповідний спеціалізований підрозділ – Департамент

стратегічних розслідувань мають дуже широке коло компетенції, що поширюється як на самостійне забезпечення протидії організованим злочинності даним підрозділом і поліцією загалом, так і законодавчою та компетенційною можливістю оперативних працівників супроводжувати здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень щодо суб'єктів організованої злочинності іншими органами досудового розслідування.

Наведені дані дають впевненість, що, незважаючи на нові виклики, пов'язані з веденням бойових дій з боротьби з агресорами та звільнення території нашої держави, підрозділи Національної поліції України не допускають поширення злочинного впливу організованих груп та організованої злочинності на території держави, швидко реагуючи на будь-які зміни кримінального середовища.

Доведено, що адміністративно-правовий статус Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України, маючи такі ознаки як виключна компетенція в структурі Національної поліції зокрема та органів по боротьбі з організованою злочинністю в Україні в цілому, а також чіткість мети, уможливлює забезпечення даним підрозділом реалізації всіх, без винятку обов'язків і реалізації відповідних повноважень, що спрямовані на реалізацію державної політики в означеній сфері.

3. Доведено, що нормативними засадами реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю є спектр актів законодавства України в широкому його розумінні, що прямо чи опосередковано формують зміст і надають нормативне наповнення повноваженням, обов'язкам, правам і завданням (меті) Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України та відповідним працівникам у межах реалізації ними правоохоронних і, подекуди, правозахисних функцій державного механізму.

Важливим у результаті аналізу відповідного кола нормативно-правових актів виявилось те, що не менш важливу роль в правовому регулюванні відповідного кола правовідносин як на внутрішньодержавному, так і

міждержавному рівні відіграють нормативно-правові акти міжнародної дії (Конвенції та протоколи до них), котрі, регулюючи певні особливості державної політики в сфері протидії організованій злочинності, не просто впливають на стратегічну мету та завдання, а й глибоко пронизуючи державний механізм, змінюють подекуди форми та методи здійснення оперативно-розшукової діяльності та безпосередньо впливають на зміст реалізації повноважень та виконання обов'язків усіма без винятку працівниками відповідно вказаних підрозділів.

4. Деталізовано та уточнено поняття та елементи адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України. Доводиться позиція про те, що основою структури адміністративно-правового статусу Департаменту стратегічних розслідувань, як підрозділу по протидії організованій злочинності Національної поліції України, є внутрішньо побудовані і розташовані в чіткому порядку його елементи, основна мета яких – забезпечення збереження існування та діяльності даного підрозділу у разі будь-яких змін – внутрішніх або зовнішніх, що стало актуальним у теперішній час, коли з моменту повномасштабного вторгнення російською федерацією на територію нашої країни працівники департаменту окрім виконання покладених на них завдань також протидіють військовій агресії та опановують нові функції (виявлення колаборантів, диверсійних груп тощо).

Серед кола завдань, найбільш притаманних саме цьому підрозділу, є функції, які відрізняють його від інших підрозділів Національної поліції: інформування керівництва Національної поліції України про стан і динаміку організованої злочинності та корупції, причини та умови їх проявів, ступінь впливу на криміногенну, соціально-економічну та політичну ситуацію; здійснення заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань організованих груп та злочинних організацій, забезпечення правомірності процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів; організація та здійснення у межах компетенції заходів,

спрямованих на забезпечення відшкодування збитків державі, а також фізичним та юридичним особам, завданих протиправною діяльністю організованих груп та злочинних організацій; забезпечення взаємодії і координації діяльності органів (підрозділів) Національної поліції України з питань протидії організованій злочинності; здійснення збору доказів про вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією; установлення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень та вжиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення; здійснення взаємного обміну необхідною для виконання покладених на Департамент завдань та функцій інформацією з іншими підрозділами Національної поліції України; інші функції, відповідно до чинного законодавства України.

5. Обґрунтовано, що завдання та функції підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України є складовими адміністративно-правового статусу цих суб'єктів і сприяють та, частково, деталізують визначену законодавством України мету їх функціонування. Завданнями є ті визначені в законодавстві України положення, що корелюються з повноваженнями поліції загалом, а також мірою можливої поведінки працівників Департаменту стратегічних розслідувань (тобто, є досяжними й реальними) та спрямовані на реалізацію та втілення в життя мети діяльності.

Функціями, як зазначалось в багатьох дослідженнях, є чітко визначені у відповідному законодавстві положення, що регламентують можливість здійснення (реалізацію) тих чи інших повноважень, спрямованих на боротьбу з організованою злочинністю. Важливим є те, що всі без винятку структурні елементи адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України керуються стратегічними документами та власною метою, що й виступає межею в контексті їх компетенції.

6. Доведено, що права й обов'язки підрозділів протидії організований злочинності Національної поліції України формуються на підставі чітко окреслених завдань, мети та загальної концепції протидії організований злочинності в Україні. Аргументовано позицію про те, що як права, так і обов'язки, котрі традиційно в праві визначаються як міра дозволеної та межа максимально допустимої поведінки поділяються на дві групи, з яких перша – загально поліцейська, включає права і обов'язки працівників підрозділів протидії організований злочинності як поліцейських суб'єктів та базується на нормативно-правовому підґрунті, визначеному Законом України «Про Національну поліцію» та іншими супутніми до нього, а друга – спеціальні права й обов'язки, котрі зокрема визначаються міжнародними конвенціями й договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також національними стратегічними й локальними документами, що визначають зміст і сутність політики протидії організований злочинності в Україні.

Під правами конкретних працівників відповідних підрозділів розуміють комплекс закріплених нормами права дозволів, які можна поділити на дві групи, одна з яких включає загальні права і свободи, якими працівник поліції володіє як громадянин України, а інша – складається зі спеціальних прав працівників Національної поліції. До спеціальних прав співробітника поліції можна віднести зокрема, права на: забезпечення належних організаційно-технічних умов, необхідних для виконання службових обов'язків; отримання в установленому порядку інформації та матеріалів, необхідних для виконання службових обов'язків, а також на внесення пропозицій про вдосконалення діяльності поліції; просування по службі та інші.

7. У результаті визначення територіальної юрисдикції підрозділів протидії організований злочинності Національної поліції України доведено, що в системі Національної поліції немає чіткого поділу на територіальні та міжрегіональні підрозділи, мова про останні йде лише в нормативно-

правових документах, які регулюють їх створення та функціонування. Також немає чіткого закріплення на законодавчому рівні визначення цих понять, встановлення відмінностей в функціях, що вони виконують, їх структурі, принципах управління ними тощо. Важливою ознакою, яка притаманна міжрегіональному органу є те, що його повноваження на відміну від територіального органу розповсюджуються на декілька адміністративно-територіальних одиниць.

На підставі аналізу законодавчих положень та норм законодавства України, доведено, що поняття «територіальна юрисдикція», яке не має чіткого визначення в законодавстві України, характеризується як визначені законами, постановами Кабінету Міністрів України та іншими нормативно-правовими актами функції, завдання, відповідні повноваження, які мають право здійснювати дані органи на окремих територіях з метою функціонування структурних (відокремлених) підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України.

8. Проаналізовано досвід міжнародної протидії організованим злочинності, без приділення конкретної уваги окремим державам і механізмам, оскільки питання, пов'язані з транснаціональною та транскордонною злочинністю, що існує за принципом міждержавності, слід долати колективними методами, способами та засобами. Важливим у дослідженні міжнародного досвіду є акцент на тому, що питання, пов'язані з необхідністю розробки нової стратегії боротьби з організованою злочинністю, постійно обговорюються на міжвідомчих нарадах Міністерства внутрішніх справ України, де наголошується на важливості співпраці з країнами Європейського Союзу у боротьбі з транснаціональною злочинністю.

Підводиться підсумок про те, що критичною є потреба впровадження в Україні аналізу ризиків і загроз із використанням методології Європолу SOCTA на загальнодержавному рівні. Оскільки інформація та обмін нею визначається як ключовий аспект в організації протидії міжнародній

злочинності, реалізація нових проєктів спільно з Консультативною місією ЄС, взаємодія Національної поліції та Державної фіскальної служби є ключовими напрямками й основною механікою, що належить запозичити з числа всього міжнародного досвіду.

9. Класифіковано напрямки удосконалення адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України: 1) за напрямом: на внутрішньо-організаційні та правові напрями та на зовнішньополітичні; 2) за рівнем масштабу: міждержавні, загальнодержавні та регіональні напрями; 3) за видовим напрямом: правові, організаційно-управлінські, фінансово-економічні та матеріально-технічні.

Визначено, що до числа перспективних напрямків міжнародного співробітництва на глобальному, регіональному і двосторонньому рівнях, а також відповідних наукових досліджень з даної тематики можна віднести: дослідження міжнародних, соціально-економічних, політичних та інших засад діяльності організованої злочинності, а також визначення місця та ролі міжнародного співробітництва, необхідних державних реформ в контексті боротьби з даним видом злочинності і забезпечення безпеки держав; удосконалення міжнародного права (законодавства), спрямованого на протидію особливо небезпечним видам організованої злочинності, що вчиняються різними злочинними формуваннями (організованою групою, злочинним співтовариством) або легальними корпораціями, удосконалення розуміння інституту співучасті у злочині; постійну адаптацію та гармонізацію національних правових систем відповідно до норм міжнародного права щодо регулювання питань оптимізації та вдосконалення правоохоронної та судової діяльності, а також інформаційного забезпечення у сфері боротьби з окремими видами організованої злочинності; розробку загальних нормативних засад співробітництва держав з питань боротьби з організованою злочинністю, включаючи: корупцію, міжнародний тероризм, легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом та злочинністю в умовах надзвичайних ситуацій (війни).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право : підручник / [Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін.]; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Харків : Право, 2010. 624 с.
2. Акімов М. Перспективний напрям кримінально-правової боротьби з організованою злочинністю. *Право України*. 1999. № 9. С. 69–83.
3. Андросович Л. Зарубіжний досвід протидії організованим злочинності у сфері фінансів та можливості його застосування в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 2 (30). С. 31–37. URL: <http://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1376/1423>.
4. Баганець О. Тенденції злочинності 2018. Резонанс. 2019. 17 трав. URL: <http://resonance.ua/tendencii-zlochinnosti-2018>.
5. Баганець О. Рекомендації по вдосконаленню діяльності правоохоронних органів (Частина 2). *Юридичний вісник України*. 2019. № 15. С. 6–7. URL: <https://yvu.com.ua/rekomendatsiyi-po-vdoskonalennnyu-diyalnosti-pravoohoronnyhorganiv-chastyna-2>.
6. Бандурка О. О. Управління державною податковою службою в Україні: організаційно-правові аспекти : монографія. Харків : НУВС, 2005. 506 с.
7. Баранов О. А. Шляхи вдосконалення правової бази боротьби з кіберзлочинністю. *Інформація і право*. 2022. № 4 (43). С. 78–95.
8. Бахуринська О. Окремі питання вдосконалення законодавства у сфері протидії організованим злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 305–309. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/2/52.pdf>.
9. БЕБ налагоджує стратегічне та оперативне співробітництво з Європолом в Україні. URL: <https://esbu.gov.ua/news/beb-nalahodzhuie-stratehichne-ta-operatyvne-spivrobitnytstvo-z-ievropolom-v-ukraini>.
10. Безега В. Характеристика адміністративно-правового статусу Національної поліції, як суб'єкту сектору безпеки і оборони.

Підприємництво, господарство і право. 2020. № 3. С. 121–126. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/21.pdf>.

11. Бесчастний В. Кримінологічний аналіз стану злочинності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 207–213.

12. Борис О. Як організована злочинність впливає на економіку? *Юридична газета*. 2021. 21 вересня. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/yak-organizovana-zlochinnist-vplivae-na-ekonomiku-.html>.

13. Бусол О. Political games, або Створення Державного бюро розслідувань в Україні : монографія. Київ : СаммітКнига, 2017. 232 с.

14. Вербенський М. Г. Транснаціональна злочинність : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2009. 356 с.

15. Верченко Л. С. Система та компетенція правоохоронних органів США, які протидіють організованій злочинності. *Право і суспільство*. 2009. № 5. С. 141–147.

16. Визнання доказів недопустимими в кримінальному провадженні: аналіз слідчої практики крізь призму судових рішень : монографія / [В. Г. Дрозд, В. В. Бурлака, Л. В. Гаврилюк та ін.]. Київ : 7БЦ, 2021. 420 с.

17. Внутрішня безпека поліції затримала міжрегіональну ОЗГ сутенерів. URL: <https://www.facebook.com/mvs.gov.ua/posts/1689697327783618>.

18. Воронцов А. В., Гритенко О. А. Профілактика організованої злочинності : лекція. Одеса : ОДУВС, 2018. 16 с. URL: https://oduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/lek-2018-d_z-2_3-kriminologia_ta_profilakt_zloginiv-8.pdf.

19. Всеволодов В. Н. Деякі ознаки, що визначають організовану злочинність. *Право України*. 1994. № 5–6. С. 9–41.

20. Гоц А. А. Міжнародна трудова міграція українців в умовах воєнного конфлікту на Сході країни. *Грані*. 2018. № 21 (3). С. 6–11. doi: <https://doi.org/10.15421/10.15421/17183>.

21. Гребенюк М. В., Швець В. К. Посилення спроможностей підрозділів Національної поліції у сфері боротьби з організованою злочинністю. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2019. Вип. 37. С. 22–34.
22. Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України : офіц. сторінка у соціальній мережі Facebook. URL: <https://www.facebook.com/DSI.police.ukraine>.
23. Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 1 берез. 2022 р. № 174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2022-%D0%BF#Text>.
24. Джужа О. М. Світові кримінологічні системи запобігання злочинам. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 1 (110). С. 7–12. doi: <https://doi.org/10.33270/01191101.7>.
25. Джужа О. М., Моїсєєв Є. М., Третьякова Т. А. Стислий словник кримінологічних термінів : навч. посіб. / за ред. О. М. Джужі. Київ : НАВСУ, 2000. 55 с.
26. Додіна Є. Є. Адміністративно-правовий статус громадських організацій в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2002. 176 с.
27. Доценко О. С. Сучасна система суб'єктів протидії організованим злочинності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. С. 111–115. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/31.pdf.
28. Доценко О. С. Сучасний стан організованої злочинності та протидії їй на території України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. № 2. С. 35–40. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/52>.
29. Дрозд В. Ю. Методика розслідування крадіжок з автотранспортних засобів: проблеми теорії та практики : монографія. Київ : Юридика, 2023. 306 с.
30. Дрозд О. Ю. Деякі питання адміністративно-правового регулювання підготовки поліцейських у вищих навчальних закладах системи

МВС України. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2016. № 2. С. 62–74.

31. Дрозд О. Ю., Волуйко О. М. Основні напрями службової діяльності муніципальної поліції Європейських країн, щодо охорони громадського порядку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 2. Т. 1. С. 69–72. (Серія «Юридичні науки»).

32. Єпринцев П. С. Зарубіжний досвід запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються організованими групами. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 698–701. URL: http://lsej.org.ua/4_2021/176.pdf.

33. Єпринцев П. С. Служба безпеки України у запобіганні організованій злочинності. *Київський часопис права*. 2023. № 4. С. 121–127. doi: <https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.18>.

34. Єсімов С. С., Перепелиця А. В. Адміністративно-правове регулювання внутрішньовідомчого контролю в органах Національної поліції. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 2 (12). С. 72–78.

35. Жила С. Ю. Адміністративно-правовий статус підрозділів поліції, що забезпечують громадську безпеку. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 4. С. 98–101. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2015/4/30.pdf>.

36. Завальнюк В. В. Принципи антропологічної парадигми права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 66. С. 474–476.

37. Завгородній В. А. Регулятивний вплив практики Європейського Суду з прав людини на юридичну діяльність в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 4 (65). С. 64–65.

38. Загальна теорія держави і права : підручник / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

39. Задорожній О. В. Держави юрисдикція. *Українська дипломатична енциклопедія : у 2 т. / [редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін.]*. Київ : Знання України, 2004. Т. 1. 760 с.

40. Законодавче забезпечення оперативно-розшукової діяльності : зб. норм.-прав. актів / упоряд. : І. В. Сервецький, С. І. Ніколаюк, В. І. Лазутко, О. М. Юрченко. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2001. С. 217. (потрібно зазначити загальну кількість сторінок)
41. Захарова В. І., Філіпова В. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності. Київ : Центр учб. літ., 2013. 336 с.
42. Іванова О. І. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 3 (25). С. 21–26.
43. Іванова Ю. С. Поняття професійного навчання працівників: теоретико-правовий аналіз. *Право та інновації*. 2014. № 4 (8). С. 148–155. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/03/Ivanova8.pdf>.
44. Ізбаш К. С. Теоретичні, організаційні та правові питання роботи з персоналом органів досудового слідства МВС України : монографія. Одеса : НікаНова, 2011. С. 133–135.
45. Каленіченко Л. І. Юридична відповідальність як явище об'єктивного права. *Право і безпека*. 2016. № 2 (61). С. 31–37.
46. Калиновська Я. О. Сучасні види організованої злочинності загальнокримінальної спрямованості. *Форму права*. 2017. № 5. С. 164–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2017_5_25.
47. Карпов Н. С., Євдокіменко С. В. Злочинна діяльність : наук. вид. / під ред. В. П. Бахіна. Київ : НАВСУ, 2001. 59 с.
48. Ключев О. М. Компетенція органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку на регіональному рівні. *Право і безпека*. 2006. № 4–5. С. 61–63.
49. Кобзар О. Ф. Взаємодія як вид соціальної діяльності в боротьбі зі злочинністю. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2011. № 3. С. 25–27.
50. Кобзар О. Ф. Використання досвіду поліцейської діяльності провідних країн світу у діяльності правоохоронних органів України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. № 3. С. 46–50.

51. Кобзар О. Ф. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія. Харків ; Дніпропетровськ : Панов, 2015. 316 с.
52. Кобзар О. Ф. Правоохоронна діяльність: теоретико-правовий аналіз. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 3. С. 7–14.
53. Кобзар О. Ф., Дараган В. В. Напрямки удосконалення підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 158–163.
54. Кобзар О., Романов М. Організаційно-правові засади функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. 2021. № 1 (2). С. 96–101. (Серія «Право»). URL: <https://law.duan.edu.ua/images/PDF/2021/1/14.pdf>.
55. Коваленко Н. В. Вплив норм міжнародного права на правове забезпечення адміністративно-правових режимів. *Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 15–16 берез. 2019 р.). Харків : Асоц. аспірант.-юрист., 2019. С. 88–90.
56. Коваленко Н. В. Історичні передумови виникнення адміністративного права та адміністративних режимів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 3. Т. 2. С. 27–30. (Серія «Юридичні науки»).
57. Коваленко Н. В. Характеристика окремих адміністративно-правових відносин, що передбачають режимне регулювання. *Visegrad journal on human right*. 2016. № 6. Ч. 2. С. 54–59.
58. Коваленко Ю. О. Адміністративно-правовий механізм інформаційного забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 255 с.
59. Коваль Р. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади. *Теорія та практика державного управління*. 2006. № 1 (113). С. 223–226.

60. Козак Т. Контрабанда, розборки і політичний тиск. Як СБУ і прокурори нелегальну торгівлю з ОРДЛО «розслідували». URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/08/16/650654>.

61. Козаченко І. П., Регульський В. Л. Правові, морально-етичні та організаційні основи оперативно-розшукової діяльності. Львів : Львів. ін-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ України, 1999. С. 178–203.

62. Козенко Ю. О. Юридична відповідальність як діалектика категорій «правова свобода» та «правовий обов'язок» в поведінці особи. *Наукові записки НаУКМА*. 2012. Т. 129. С. 65–67. (Серія «Юридичні науки»).

63. Колодяжний М. Г. Сучасний зарубіжний досвід громадського впливу на злочинність : монографія. Харків : Право, 2017. 252 с.

64. Коломієць П. В., Головань В. В. Правове регулювання діяльності суб'єктів господарювання. *Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 24 берез. 2021 р.). Полтава, 2021. 426 с.

65. Коломієць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

66. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 731 с.

67. Колпаков В. М. Адміністративно-деліктний правовий феномен : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 528 с.

68. Комарова Ю. М. Адміністративно-правовий статус Національного антикорупційного бюро України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 229 с.

69. Конвенція про кіберзлочинність : міжнар. док. від 23 листоп. 2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text.

70. Контрабанда – основний чинник незадовільного економічного становища України. URL: <https://trueua.info/news/-kontrabanda--osnovnij-chinnik-nezadovilnogo-ekonomichnogo-stanovitsha-ukraini>.

71. Контроль. *Словник іноземних слів Мельничука*. URL: <http://slovopedia.org.ua/42/53402/284474.html>.
72. Контроль. *Тлумачний словник української мови E-slovník*. URL: <https://eslovník.com/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C/>.
73. Концепція реформування кримінальної юстиції України : Указ Президента України від 8 квіт. 2008 р. № 311/2008. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/311/2008>.
74. Косович В. Система нормативно-правових актів України: основні напрями вдосконалення. *Вісник Львівського університету*. 2011. Вип. 53. С. 33–34. (Серія «Юридичні науки»).
75. Костенко О. М. Проблемні питання здійснення моніторингу публічних закупівель Державною аудиторською службою України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 119–124.
76. Костенко О., Ярошенко А. Здійснення державного контролю у сфері публічних закупівель. *Право України*. 2020. № 10. С. 171–183. doi: <https://doi.org/10.33498/louu-2020-10-171>.
77. Костюченко О. Є. Визначення поняття «правове забезпечення». *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1 (68). С. 11–16.
78. Крамаренко Ю. М., Скок О. С., Шевченко Т. В., Хашев В. Г. Сучасні питання протидії організованим злочинності в Україні та закордоном : монографія. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 216 с.
79. Кривчик Г. Г. Основні загальнонаукові методи дослідження в історичних науках. *Грані (історія)*. 2017. № 20 (12). С. 55–61. doi: <https://doi.org/10.15421/1717165/>.
80. Кулаковський Р. В. Сучасні проблеми боротьби з корупцією. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_5179.

81. Куракін О. М., Романов М. Ю. Генеза поняття «громадське суспільство». *Науковий вісник Ужгородського Національного університету*. 2015. № 35. С. 28–32. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/15159/1/ГЕНЕЗА%20ПОНЯТТЯ%20«ГРОМАДЯНСЬКЕ%20СУСПІЛЬСТВО».pdf>.
82. Лебідь Н. В. Адміністративно-правовий статус державних інспекцій в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2004. 185 с.
83. Литвинов Є. Поліваріативність підходів до поняття організованої злочинності. *KELM*. 2023. № 4 (56). С. 179–183.
84. Литвинов Є. А. Адміністративно-правовий статус підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України. *Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25–26 січ. 2023 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публ. права, 2023. С. 39–41.
85. Литвинов Є. А. До питання видів і форм впливу організованої злочинності на стабільність функціонування суспільства: правовий аспект. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 1. С. 156–162.
86. Литвинов Є. А. Нормативні засади реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та місце серед них адміністративно-правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 565–567.
87. Литвинов Є. А. Нормативно-правове регулювання боротьби з організованою злочинністю в Україні: до питання окремих думок. *Взаємодія публічного та приватного права: сучасні проблеми та виклики* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 21–22 лют. 2022 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публ. права, 2022. С. 55–58.
88. Литвинов Є. А. Органи Національної поліції України як суб'єкт боротьби з організованою злочинністю. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 2. С. 133–137.

89. Литвинов Є. А. Особливості сутності організованої злочинності як протиправного явища. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12–13 серп. 2020 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публ. права, 2020. С. 72–75.

90. Литвинов Є. А. Підходи до визначення кола суб'єктів протидії організованій злочинності в Україні. *Актуальні проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16–17 берез. 2022 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публ. права, 2022. С. 27–30.

91. Литвинов Є. А. Поліваріативність підходів до поняття організованої злочинності. *Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 14–15 черв. 2022 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публ. права, 2022. С. 41–44.

92. Литвинов Є. А. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України. *Юридична наука*. 2019. № 8. С. 100–106.

93. Мандичев Д. В. Адміністративно-правовий статус Державної служби з лікарських засобів України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Херсон, 2013. 16 с.

94. Марисюк К. Б., Черепущак В. В. До питання про поняття «Організована злочинність». URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/feb/20948/16.pdf>.

95. Марків І. Організована злочинність: її аналіз та сучасний стан. *Право України*. 2004. № 6. С. 54–57.

96. Медицький І. Б. Вплив соціальних факторів на злочинність в умовах становлення незалежної Української держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 20 с.

97. Мельниченко А. М. Досвід Великобританії щодо протидії організованій злочинності та можливості його використання в українських реаліях. *Актуальні проблеми правового забезпечення протидії злочинності* :

зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 14 трав. 2020 р.). Харків, 2020. С. 65–67.

98. Мельничук Т. В. Організована злочинність та нелегальні ринки в умовах російської війни в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 405–411.

99. Міжнародне публічне право : навч. посіб. / за заг. ред. В. Ф. Антипенка. Київ : НАУ, 2012. Т. 1. 420 с. URL: http://megalib.com.ua/content/8897_Urisdikciya_derjavi.html.

100. Міняйло Н. Є. Соціально-економічні передумови формування організованої злочинності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 155–159. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/08/31.pdf>.

101. Міняйло Н. Є. Транснаціональна злочинна діяльність у сфері незаконного обігу вогнепальної зброї: кримінально-правове та кримінологічне дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2012. 20 с.

102. Мороз В. П., Паршин Ю. І., Богуславський М. Г., Козін В. В. Громадська оцінка діяльності департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 255–258.

103. Мороз В. П., Сидоров О. А. Роль департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України у забезпеченні економічної безпеки держави. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 4. С. 41–45.

104. Наливайко Л., Романов М. Поняття та ознаки транспарентності в контексті євроінтеграції. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2016. № 5 (21). С. 27–29. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2023/1/8.pdf>.

105. Наливайко Л. Р., Романов М. Ю. Поняття, ознаки та значення транспарентності в контексті євроінтеграції. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 4/1. С. 152–157. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2026/1/10.pdf>.

106. Никифорчук Д. Й. Транзит наркотиків територією України як передумова поширення наркобізнесу в Європі. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 2 (111). С. 41–48. doi: <https://doi.org/10.33270/01191112.41>.

107. Олійник Ю. Я., Середа Т. М. Європейський досвід запобігання організованої злочинності. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 1 (29). С. 365–370.

108. Організована злочинність в Україні. Частина 1. *LexInform* : [сайт]. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/organizovana-zlochynnist-v-ukrayini-vid-prymityvizmu-do-profesijnoyi-vytonchenosti-reanimatsiya-zabutoyi-problemy-yaka-nabula-rafinovanogo-vyglyadu>.

109. Організована злочинність: скільки груп і організацій виявили в 2015–2021 роках. *Слово і діло* : [сайт]. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/05/11/infografika/suspilstvo/orhanizovana-zlochynnist-skilky-hrup-orhanizaczij-vyyavyly-2015-2021-rokax#:~:text=%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%82%D1%8F%D0%B3%D0%BE%D0%BC%20%D1%81%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%8F%2D%D0%BA%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F%202021%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83,%D1%8F%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%20%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%BE%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%80%D0%B5%D1%87%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD>.

110. Оцінка рівня стану організованої злочинності в Україні та протидії підрозділами Департаменту стратегічних розслідувань НПУ в умовах воєнного стану : аналіт. огляд / кол. авт. Дніпро : ДДУВС, 2022. 58 с.

111. Перелигіна Р. В., Дмитришак Ю. І. Щодо стратегії боротьби з організованою злочинністю (на прикладі України та Іспанії). *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 320–324. doi: 10.36695/2219-5521.4.2019.55

112. Поняття та види організованої злочинності. *Кримінологія: питання та відповіді* : навч. посіб. / [О. О. Авдєєв, А. А. Васильєв, О. С. Володавська та ін.] ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Золота миля, 2015. 323 с. URL:

https://pidru4niki.com/81594/pravo/ponyattya_vidi_organizovanoyi_zlochinnosti.

113. Про затвердження переліку категорій товарів, що визнаються гуманітарною допомогою без здійснення процедури визнання таких товарів гуманітарною допомогою у кожному конкретному випадку, на період воєнного стану та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань гуманітарної допомоги : постанова Кабінету Міністрів України від 7 берез. 2022 р. № 224. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-2022-%D0%BF#Text>.

114. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 верес. 2022 р. № 850-р. *Урядовий кур'єр*. 2022. № 211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2022-%D1%80#Text>.

115. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 23 жовт. 2019 р. № 1077. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/files/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%9D%D0%9F%201077%20-%2023102019%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%94%D0%A1%D0%A0.pdf>.

116. Про затвердження Положення про Управління стратегічних розслідувань в Дніпропетровській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України : наказ Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України від 6 листоп. 2019 р. № 17.

117. Про затвердження положень про структурні (відокремлені) підрозділи Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції

України: наказ Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України від 6 листоп. 2019 р. № 27.

118. Про затвердження Типового положення про територіальні органи міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 25 трав. 2011 р. № 563. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP110563?an=84>.

119. Про Національну поліцію України : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

120. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.

121. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» : Указ Президента України від 4 берез. 2016 р. № 92. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.

122. Про утворення територіального органу Національної поліції : постанова Кабінету Міністрів України від 9 січ. 2019 р. № 867. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2019-%D0%BF#Text>.

123. Резолюція 1373 (2001), прийнята Радою Безпеки на її 4385-му засіданні від 28 верес. 2001 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU01045>.

124. Романов М. Ю. Застосування новітніх інформаційних технологій у процесі післядипломної освіти фахівців для підрозділів дізнання Національної поліції України. *Retrospection and modern European approaches to jurisprudence* : Collective monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2021. С. 351–373. doi: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-140-4-13>.

125. Романов М. Ю. Організаційно-правові засади забезпечення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Київ, 2022. 264 с.

126. Романов М. Ю. Теоретичні та практичні основи формування методики досудового розслідування незаконного перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій : монографія. Київ : 7БЦ, 2022. 263 с.

127. Романов М. Ю., Кобзар О. Ф. Організаційно-правові, адміністративні та кримінальні процесуальні аспекти діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України : монографія. Кропивницький, 2022. 498 с.

128. Романов М. Ю. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканість дізнавачами Національної поліції України: адміністративно-правовий аспект. *Діяльність органів досудового розслідування в умовах реформування правоохоронних органів* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 21 трав. 2021 р.). Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т. внутр. справ, 2021. С. 76–79.

129. Романов М. Ю. Організаційно-правові засади функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України: до визначення поняття. *Право і держава: проблеми розвитку та взаємодії у XXI ст.* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 29–30 січ. 2021 р.) / за заг. ред. Т. О. Коломєць. Запоріжжя : Запорізьк. нац. ун-т, 2021. С. 111–114.

130. Романов М. Ю. Поняття та сутність функцій підрозділів дізнання Національної поліції України в контексті організаційно-правового забезпечення. *Правові засади організації та здійснення публічної влади* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 2–6 берез. 2021 р.). Хмельницький : Хмельн. ун-т. упр. та права ім. Л. Юзькова, 2021. С. 449–452.

131. Романюк Б. В. Світовий досвід створення та функціонування інституцій з попередження та боротьби з корупцією. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2010. № 22. С. 3–12.

132. Санакоєв Д., Вашко А., Єфімов В. Імплементация європейської методології СОСТА в протидії організованій злочинності в Україні. *Науковий*

вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 1 (116). С. 213–220.

133. Семикопний А. Д. Організована злочинність та організовані форми злочинності у науці й законодавстві сучасної України і УСРР доби НЕПУ: порівняльна характеристика. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7282/ORHANIZOVANA%20ZLOCHYNNIST%20TA%20ORHANIZOVANI_%20Semykopnyi_2009.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

134. Серватко Т. Проблеми боротьби з організованою злочинністю в Польщі та в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2002. 19 с.

135. Сервецький І. В., Литвиненко В. І., Шеломенцев В. П. Історичні передумови виникнення організованої злочинності в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України.* 2002. № 3. С. 236–242.

136. Сердюк А. М. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції України. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2016. Вип. 1. Т. 3. С. 76–81. (Серія «Юридичні науки»). URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6985c17b-aaa5-48d0-b67d-75df424a5f98/content>.

137. Сметаніна Н. В. Наукові підходи до теорії злочинності у сучасній українській кримінології : монографія / за заг. ред. В. В. Голіни. Харків : Право, 2016. 192 с.

138. Соловей О. М. Адміністративно-правовий статус штабів ОВС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2015. Вип. 34-2. С. 233–236. (Серія «Право»).

139. Соловій Я. І. Організована злочинність як найвища стадія розвитку криміналітету. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України.* 1999. № 4. С. 63–72.

140. Структура Національної поліції. *Національна поліція України* : [сайт]. URL: <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi>.
141. Сущенко В. Д. Організована злочинність в Україні: сучасні тенденції. *Використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю* : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 30 берез. 2000 р.). Київ : НАВСУ, 2000. С. 24–26.
142. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / [О. В. Зайчук та ін.] ; ред. О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
143. Толкач А. М. Міжнародний досвід кримінально-правової боротьби з організованою злочинністю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 6. С.163–166.
144. Турчин Т. Організована злочинність: кримінологічна характеристика, детермінація й запобігання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 4. С. 211–215.
145. Управління органами Національної поліції України : підручник / [О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О. В. Джафарова та ін.] ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Стильна типографія, 2017. 580 с.
146. Федосова О. В., Михайлова Ю. О. Щодо напрямів державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю. *Інновації юридичної науки в євроінтеграційному процесі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Сладковічево, Словацька Республіка, 10–11 берез. 2017 р.). Сладковічево, 2017. С. 256–259.
147. Форос Г. В. Суб'єкти діяльності щодо попередження злочинів та протидії злочинності. *Правова держава*. 2012. № 14. С. 179–184.
148. Хавронюк М., Мельник М. Ознаки і поняття організованої групи та злочинної організації (кримінально-правовий аспект). *Право України*. 2000. № 4. С. 59–64. URL: <https://justice.org.ua/politika-i-pravo-podiji-fakti-komentari/oznaki-i-ponyattya-organizovanoji-grupi-ta-zlochinnoji-organizatsiji-kriminalno-pravovij-aspekt>.

149. Хороновський О. І. Зарубіжний досвід протидії діяльності транснаціональних організованих злочинних угруповань на шкоду економічним інтересам держави. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 185–191. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/474/425>.

150. Цивільне процесуальне право України : навч. посіб. / за заг. ред. С. С. Бичкової. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : Атіка, 2016. 404 с.

151. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2010. 560 с.

152. Чаплинський К. О., Мінка П. Я. Розслідування злочинів, вчинених злочинними угрупованнями : навч. посіб. Дніпропетровськ : Дніпропетр. гуманіт. ун-т, 2009. 225 с.

153. Чубенко І. Зарубіжний досвід боротьби з корупцією в органах виконавчої влади. *Вісник державної служби України*. 2003. № 1. С. 81–87.

154. Шамов О. С. Сучасні проблеми співробітництва міліції з громадськістю у галузі боротьби з організованою злочинністю. *Проблеми взаємопорозуміння ОВС з населенням* : матеріали міжвуз. курсант. (студент.) наук.-практ. конф. (Донецьк, 26 жовт. 2001 р.). Донецьк : ДІВС, 2002. С. 377–381.

155. Шепетько С. А., Клименко О. А. Напрями удосконалення нормативно-правового забезпечення координації та взаємодії у сфері боротьби з організованою злочинністю. *Наукові дослідження*. 2017. Вип. 34. С. 15–27.

156. Шипко С. О. Міжнародно-правове регулювання боротьби з кіберзлочинністю. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2 т. (Одеса, 19 трав. 2023 р.). Одеса : Юридика, 2023. Т. 1. С. 419–421.

157. Шостко О. Ю. Аналіз ефективної діяльності системи кримінальної юстиції у сфері протидії організованим злочинності в окремих європейських країнах. *Проблеми законності*. 2009. № 1. С. 176–185.

158. Шостко О. Ю. Зарубіжний досвід протидії організованим злочинності. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17223/1/Shostko_177-195.pdf.

159. Юридичний словник / за ред. Б. М. Бабія, Ф. Т. Бурчака, В. М. Корецького, В. В. Цветкова. Вид. 2-ге, переробл. і доповн. Київ : Голов. ред. укр. рад. енцикл., 1983. 871 с.

160. Briscoe I., Kalkman P. The new criminal powers. The spread of illicit links to politics across the world and how it can be tackled. *CRU Report*. 2016. January. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/the_new_criminal_powers.pdf.

161. Brusakova O., Karmaza O., Vasylenko V., Moroz V. Public Administration and the Protection of Private Rights: Questioning Its Recognition and Application Under Ukrainian Law. *Ius Humani. Law Journal*. 2022. No. 11 (1). P. 29–41. doi: <https://doi.org/https://doi.org/10.31207/ih.v11i1.294>.

162. Drozd O., Kobzar O., Romanov M., Hryhorii D., Pohoretskyi M. Aspects of implementation of the law enforcement function of the state under the legal regime of martial law in Ukraine: Aspectos de la implementación de la función de aplicación de la ley del Estado bajo las condiciones del régimen legal de la ley marcial en Ucrania. *Cuestiones Políticas*. 2022. No. 40 (75). P. 569–580. doi: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4075.34>.

163. Drozd V., Tsutskiridze M., Burlaka V., Romanov M., Pohoretskyi M. Considerations on the reform of Ukraine's wartime criminal justice system: Consideraciones sobre la reforma del sistema de justicia penal de Ucrania en tiempos de guerra. *Cuestiones Políticas*. 2022. No. 40 (74). P. 779–803. doi: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4074.43>.

164. Ilchenko O., Brusakova O., Burchenko Y., Yaroshenko A., Bagan Y. The role of a defence industry in the system of national security: a case study.

Entrepreneurship and Sustainability Issues. 2021. No. 8 (3). P. 438–454. doi: [http://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3\(28\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3(28)).

165. International Narcotics Control Strategy Report. Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs. 2018. Vol. 1. P. 279. doi: <https://doi.org/10.18356/3d146968-en>.

166. Kobzar O., Romanov M., Benkovskyi S., Povzyk Y., Trach S. Principles for pre-trial investigation planning under simplified procedure. *Amazonia Investiga*. 2021. No. 10 (47). P. 216–225. doi: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.47.11.22>.

167. Krychun Yu. A. Analysis of the foreign criminal legislation on the responsibility of drug smuggling. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4 (4). С. 188–195. doi: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2017-4-188-195>.

168. Leheza Y., Dorokhina Y., Shamara O., Miroshnychenko S., Moroz V. Citizens 'participation in the fight against criminal offences: political and legal aspects. *Cuestiones Políticas*. 2021. No. 39 (69). P. 212–224. doi: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.12>.

169. Palamarchuk G. V. Smuggling in criminological and also criminal and legal dimensions. *Scientific Herald of Sivershchyna*. 2017. No. 2 (2). P. 174–179. (Series «Law»). doi: <https://doi.org/10.32755/sjlaw.2017.02.174>.

170. Romanov M., Sergiienko N., Yevdokymov D., Odnolko I., Panimash Y. The essence and content of illegal obstruction of the organization or holding meetings, rallies, marches and demonstrations and forensic aspects of its analysis. *Amazonia Investiga*. 2022. No. 11 (56). P. 66–72. doi: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.56.08.7>.

171. Romanov M., Vasylynchuk V., Grytsyshen D., Melnyk O., Denysiuk D. Organizational and legal framework for the functioning of the National Police investigation units. *Amazonia Investiga*. 2021. No. 10 (45). P. 120–130. doi: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.45.09.13>.

172. Shelley L. Organized Crime and Corruption in Ukraine: Impediments to the Development of a Free Market Economy. 1998. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/2a90/04666b6dd9345f9d70e05a93762447c81594.pdf>.

173. White Paper on transnational organised crime. 2015. URL: <https://edoc.coe.int/en/organised-crime/6837-white-paper-on-transnational-organised-crime.html>.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Литвинов Є.А. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу підрозділів протидії організованим злочинності Національної поліції України. *Юридична наука*. 2019. № 8 (98). Т. 2. С. 100–106.
2. Литвинов Є.А. Нормативні засади реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та місце серед них адміністративно-правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 565–567.
3. Литвинов Є.А. До питання видів і форм впливу організованої злочинності на стабільність функціонування суспільства: правовий аспект. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 1. С. 149–152.
4. Литвинов Є.А. Органи Національної поліції України як суб'єкт боротьби з організованою злочинністю. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 2. С. 49–52.
5. Литвинов Є. Поліваріативність підходів до поняття організованої злочинності. *KELM*. 2023. № 4 (56). С. 179–183 (Республіка Польща).

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Литвинов Є.А. Особливості сутності організованої злочинності як протиправного явища. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 12–13 серп. 2020 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2020. С. 72–75.
7. Литвинов Є.А. Нормативно-правове регулювання боротьби з організованою злочинністю в Україні: до питання окремих думок. *Взаємодія*

публічного та приватного права: сучасні проблеми та виклики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 21–22 лют. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 55–58.

8. Литвинов Є.А. Підходи до визначення кола суб'єктів протидії організованій злочинності в Україні. *Актуальні проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 16–17 берез. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 27–30.

9. Литвинов Є.А. Поліваріативність підходів до поняття організованої злочинності. *Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 14–15 черв. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 41–44.

10. Литвинов Є.А. Адміністративно-правовий статус підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України. *Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 25–26 січ. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 39–41.